

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksien kehittäminen

Ajo, Linda
Ojala, Petri

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksien kehittäminen

Ajo, Linda
Ojala, Petri
Rikosseuraamusalan ko.
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2018

Linda Ajo & Petri Ojala

Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksien kehittäminen

Vuosi 2018 Sivumäärä 69

Opinnäytetyö on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen toimeksianto. Tavoitteemme oli tutkia tekijöitä, jotka tukevat nuorten iänmukaisia tarpeita tutkintavankeuden aikana, tutkintavankeuden jälkeen sekä nuorten sitoutumista rikoksettomaan elämään. Tavoitteemme oli tutkia Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksia verkostotyö huomioiden. Nuorten tutkintavankien tarpeiden ymmärtäminen ja mielekäs tekeminen voivat vähentää nuorten syrjäytymistä, nuorten syylistymistä vakaviin rikoksiin sekä edistää nuorten rikoskierteen katkaisemista. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimuksen tieto kerättiin tieteellisen kirjallisuuden lisäksi BAROfi-haastatteluista, joita voidaan käyttää rikos- ja ongelmakäyttäytymisen sekä nuoren tuen tarpeiden arviointiin.

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että nuoret tulevat turvattomista olosuhteista. Nuorten osaston toiminta tulee olla turvallista, rajattua ja johdonmukaista. Tuloksista ilmeni, että nuorten arjen taidot ja elämänhallinta kaipaavat huomiota, jotta nuoret kykenevät elämään yhteiskuntamme odotusten vaatimalla tavalla. Työntekijöiden tulee ohjata nuoria kohti vastuullista elämää, jota nuori tuntee voivansa hallita ja johon nuori uskoo voivansa itse vaikuttaa. Tuloksista selvisi, että nuorten elämää varjostavat päihteet ja rikollisuus, mielekkään tekemisen puute sekä tulevaisuuden näkymien puuttuminen. Nuoria tulee motivoida päihteettömyyteen sekä tavoitteelliseen toimintaan.

Asiasanat: nuoret, tutkintavangit, nuorisirikollisuus, uusintarikollisuus, uusintarikollisuuden väheneminen

Linda Ajo & Petri Ojala

Developing the activity opportunities of a Vantaa Prison's Youth Unit

Year	2018	Pages	69
------	------	-------	----

The study was commissioned by the Criminal Sanctions Units in Southern Finland. The goal was to study the matters that promote age-related needs of youth during and after remand and to help young people to commit to a crime-free life. In addition, the forms of activity in Vantaa prison were also studied. Understanding the needs of juvenile offenders and providing meaningful activity may prevent social exclusion and repeated crime. The study was a qualitative study in which data was collected via evidence-based literature and BAROfi interviews used to estimate criminal and problem behaviour in adolescence.

The study established that juvenile offenders come from unsafe circumstances. Therefore, the activity of the Youth Unit has to be safe, restricted and consistent. The study showed that the life management of the juvenile offenders needed attention so that youth could live in society in the expected manner. Prison workers need to coach juvenile offenders towards a responsible life so that the youth feel they can manage themselves. The study pointed out that the juvenile offenders had substance abuse and criminal behaviour issues, a lack of meaningful activity and the lack of the future plans. Prison workers should motivate juvenile offenders to live a drug-free life and to have goal-directed activities.

Key words: youth, prisoner on remand, juvenile delinquency, recidivism, reducing recidivism

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely.....	8
	2.1 Vantaan vankila	8
	2.2 Nuorten projekti	11
	2.3 Nuorten projektin osiot ja osatavoitteet	11
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	12
	3.1 Syrjäytyminen	13
	3.2 Nuorisorikollisuus	14
	3.3 Tutkintavankeus	15
	3.4 Lyhytaikaisvankeus, uusintarikollisuus ja rikollisuudesta irrottautuminen	16
	3.5 Kuntoutus rikosseuraamusalalla.....	18
	3.6 Lähityö.....	20
4	Teoreettinen viitekehys.....	22
	4.1 BAROfi © -menetelmä.....	22
	4.2 Riskitekijät ja suojaavat tekijät	23
	4.3 Kriminogeeniset tekijät.....	25
	4.4 Nuoruuden kehitysvaiheet ja kehitystehtävät	27
	4.5 Nuoruusiän psyykinen kehitys	28
	4.6 Mielenterveys.....	29
	4.7 Päihteet	30
	4.8 Arjen taidot.....	31
	4.9 Elämänhallinta ja mielekäs tekeminen	33
5	Tutkimusasetelma.....	35
	5.1 Tutkimustavoitteet	35
	5.2 Tutkimusongelmat/-kysymykset	35
	5.3 Tutkimuksen toteutus.....	36
	5.4 Tutkimusmenetelmän valinta.....	36
	5.5 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu	37
	5.6 Aineiston analyysi.....	38
	5.7 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	39
6	Tulokset.....	41
	6.1 Haastateltavien taustatiedot	41
	6.2 Nuorten iänmukaisia tarpeita tukevat tekijät	42
	6.3 Nuorten osaston tarkoituksenmukainen ja mielekäs toiminta	48
7	Johtopäätökset	50
	7.1 Nuorten iänmukaisia tarpeita tukevat tekijät	50
	7.2 Nuorten osaston tarkoituksenmukainen ja mielekäs toiminta	53

8	Pohdinta	54
8.1	Oman ammatillisen toiminnan reflektointi.....	55
8.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	56
8.3	Tutkimuksen hyödynnettävyys ja kehittämissuhteet	57
	Lähteet	62
	Liitteet.....	67

1 Johdanto

Opinnäytetyömme liittyy Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen (ESRA) Nuorten projektiin, jonka tavoitteena on ollut vaikuttaa nuorten rikoskierteeseen tai vakaviin rikoksiin syyllistyneiden nuorten uusintarikollisuuteen. Opinnäytetyö on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen tilaustyö Laurea-ammattikorkeakoululle.

Tavoitteemme oli kartoittaa tekijöitä, jotka tukevat nuorten iänmukaisia tarpeita tutkintavankeuden aikana, tutkintavankeuden jälkeen sekä nuorten sitoutumista rikoksettomaan elämään. Tarkoituksemme oli tutkia Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksia niin, että osaston toiminta näyttäytyisi nuorille tutkintavangeille tarkoituksenmukaisena ja mielekkäänä. Nuorten tutkintavankien tarpeiden ymmärtäminen ja mielekäs toiminta voivat osaltaan vähentää nuorten syrjäytymistä ja valmentaa nuoria kohti parempaa aikuisuutta ja itsenäistymistä, sekä vähentää nuorten vakaviin rikoksiin syyllistymistä ja edistää heidän rikoskierteensä katkaisemista.

Eduskunnan oikeusasiamies otti kantaa tutkintavankeihin Vantaan vankilan tarkastuksessa 24.11.2009. Kannanotossaan eduskunnan oikeusasiamies nosti tutkintavankien toimintamahdollisuudet tärkeäksi huomioonotettavaksi seikaksi. Euroopan Neuvoston kidutuksen, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun ja rangaistuksen estämiseksi toimiva eurooppalainen komitea (CPT) suosittelee, että Vantaan vankilassa tarjottaisiin tutkintavangeille, erityisesti naisille sekä nuorisovangeille, toimintoja, jotka vastaisivat heidän tarpeisiin samalla tukien heidän oikeudellista asemaansa. (Tutkintavankien kohtelu ja olosuhteet Vantaan vankilan osastolla 41. eok 4732/2009.)

Käytimme tutkimuksessa sekundaariaineistoa, puolistrukturoituja BAROfi-haastatteluja. BAROfi-haastattelussa tarkastellaan monipuolisesti nuoren elämän eri osa-alueita, kuten nuoren kasvuoloja, käyttäytymistä ja toimintakykyä. Selvitimme BAROfi-haastattelujen avulla Vantaan vankilan nuorten tutkintavankien iänmukaisia tarpeita ja tutkimme, millaista toiminnan tulisi olla Vantaan vankilan nuorten osastolla, jotta toiminta olisi nuorille tutkintavangeille tarkoituksenmukaista ja mielekästä. Opinnäytetyömme kohderyhmänä ovat Vantaan vankilan nuorten osaston miespuoliset alle 21-vuotiaat tutkintavangit. Työelämän yhteyshenkilönä toimii Vantaan vankilan toiminnoista vastaava apulaisjohtaja Heidi Meling.

Valitsimme aiheen, sillä aihe on ajankohtainen. Nuoret muodostavat tärkeän ryhmän, ja olemme kumpikin työskennelleet Vantaan vankilassa. Toimimme ohjaajina nuorten parissa, ja olemme kiinnostuneita kehittämään nuorten kanssa tehtävää työtä. Vantaan vankilan nuorten osastosta ei ole tehty aikaisempaa tutkimusta, mutta opinnäytetöitä on hiljattain tehty Helsingin vankilan nuorten osaston kehittämisestä.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme toimintaympäristön. Esittelemme Etelä-Suomen Rikosseuraamusalueeseen kuuluvan Vantaan vankilan, Etelä-Suomen Rikosseuraamusalueen kehittämisprojektin Nuorten projektin sekä Nuorten projektin osatavoitteet.

2.1 Vantaan vankila

Vantaan vankila kuuluu Etelä-Suomen Rikosseuraamusalueeseen. 185-paikkaisen vankilan perustehtävä on tutkintavankeuden toimeenpano ja vankikuljetus. Vankilassa sijaitsee myös Psykiatrisen vankisairaalan Vantaan yksikkö sekä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen täytäntöönpanoyksikkö. Vantaan vankilassa työskentelee noin 140 henkilöä. Vankila on keskittänyt toimintansa etenkin tutkintavankien muutosmotivaation kasvattamiseen, päihteidenkäytön vähentämiseen sekä vankeuteen valmentamiseen. Tutkintavangeilla ei ole vankeuslain määrittämää toimintavelvoitetta, vaan sijoittuminen toimintoihin perustuu omaan haluun ja motivaatioon. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.)

Vantaan vankilan nuorten osastolle sijoitetaan 15- 20-vuotiaita miespuolisia tutkintavankeja. Nuorten osastolla noudatetaan päiväohjelmaa, joka suunnitellaan vastaamaan nuorten erityistarpeisiin. YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan vapaudenriiston kohteeksi joutunutta lasta tulee kohdella inhimillisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen, jonka lisäksi tulee huomioida nuorten iänmukaiset tarpeet. Lapsivanki tulee lähtökohtaisesti pitää erillään aikuisista vangeista, ellei lapsen etu vaadi muuta. Lapsen edun mukainen yhteydenpito vanhempiin tulee tehdä mahdolliseksi, ja lapsen terveydenhuollosta, sairaudenhoidosta ja kuntoutuksesta tulee huolehtia. Lapselle tulee myös suoda oikeus opetukseen. Vantaan vankilassa nuorelle järjestetään toimintaa, joka on omiaan motivoimaan nuorta päihteettömyyteen sekä tukemaan nuoren kiinnittymistä takaisin yhteiskuntaan. (Saukko.) Alle 18-vuotias vanki tulee saada ajoissa vankilan toimintojen ja tuen piiriin mieluiten jo tutkintavankeuden aikana. Jos alaikäisen toiminta toteutetaan aikuisten vankien kanssa, toiminta järjestetään valvotusti ja ohjatusti. Alle 18-vuotiaan etu toteutuu, kun hän saa asua ja toimia ryhmässä, joka vastaa hänen ikä- ja kehitystasoaan. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.)

Nuorten osastolle sijoittamisessa huomioidaan muun muassa yksilöllisesti jokaisen nuoren rikoshistoria ja mahdolliset vankilakertalaisuudet. Lisäksi huomioidaan tutkintavankeuskertalaisuuskertoimen määrä. Suurin osa nuorten osastolle sijoitettavista vangeista on ollut aikaisemmin tutkintavankilassa/vankilassa 0-3 kertaa. Useat nuorten osaston nuoret ovat tutkintavankeudessa ensimmäistä kertaa, eikä varsinainen vankeustuomio ole jokaisen nuoren kohdalla automaattinen jatkumo tutkintavankeudelle. Tähän liittyen on tärkeää ehkäistä tutkintavankeudessa olevien nuorten rikollisen identiteetin omaksumista ja vankilakulttuuriin oppimista.

Nykyinen Vantaan vankilan nuorten osaston päiväohjelma pitää sisällään ruokailujen ja ulkoilujen lisäksi esimerkiksi liikuntaa ja kotitaloutta. Myös muutama ulkopuolinen toimija vieraillee säännöllisesti nuorten osastolla. Snellu on Helsingin seurakuntayhtymän erityisnuorisotyönkeskus. Snellun työntekijät tapaavat Vantaan vankilassa nuorten osaston nuoria viikoittain avoimen keskusteluryhmän merkeissä, joka toimii yhteistyössä Vantaankosken seurakunnan kanssa. Työntekijät tarjoavat myös mahdollisuuden henkilökohtaisiin tapaamisiin. Keskusteluryhmässä käsitellään monipuolisesti eri asioita, joista nuoret tahtovat keskustella. Aiheet liittyvät usein vankila-aikaan, vankeusajan suunnitelmaan, henkilökohtaiseen elämään, perheeseen, vankilan ulkopuolisten asioiden järjestämiseen sekä keinoihin, jotka ehkäisisivät uudestaan vankilaan joutumista. (Erityisnuorisotyö.)

Nuorille tarjotaan osallistumismahdollisuus kerran viikossa järjestettävään räppipajaan, jonka Kriminaalihuollon tukisäätiön (KRITS) Nuorten toimintakeskuksen työntekijät tekevät mahdolliseksi. Räppipaja kuuluu projektiin, jonka tarkoitus on tarjota nuorille toimintaa, joka tukee nuorten elämänhallintaa. Räppipajan kautta nuoret voivat turvallisesti ilmaista itseään muutoinkin kuin puhumalla. Ryhmädynamiikka ja yhdessä räppääminen voivat lisätä paitsi vankilaturvallisuutta, myös ymmärrystä muita nuoria kohtaan. Sanoituksissa nousee esiin sekä nuorten historia että osastolla käytyjä keskusteluja. Nuorille rap-musiikin teko voi olla sekä hauskaa että kuntouttavaa. (Räppi kaikaa vanhassa kuulusteluhuoneessa 2017.)

Keskuspuiston ammattiopiston opinto-ohjaaja ja laaja-alainen erityisopettaja käyvät tapaamassa säännöllisesti noin kaksi kertaa kuukaudessa Vantaan vankilassa olevia tutkintavankeja opintoihin liittyvissä asioissa. Opinto-ohjaaja auttaa tapaamisissa esimerkiksi kartoittamaan erilaisia mahdollisuuksia keskeneräisten opintojen loppuun suorittamiseksi tai hakeutumisessa opintojen pariin. (Opinto-ohjaaja.) Laaja-alainen erityisopettaja auttaa kartoittamaan erilaisia oppimiseen liittyviä haasteita antaen yksilöllisiä neuvoja (Laaja-alainen erityisopettaja).

Vantaan vankilassa vieraillee saannollisesti Helsingin Diakonnissalaitoksen työntekijöitä Vamoksen Vankeusaika mahdollisuutena nimisestä hankkeesta. Heidän kohderyhmäänsä ovat erityisesti romanitaustaiset pääkaupunkiseudun vankiloihin sijoitetut, mutta myös Itä-Helsingissä oleskelevat päihteitä käyttävät nuoret romanimiehet. Huomio kiinnittyy myös peruskoulun keskeyttäneisiin, peruskoulua käyviin sekä toisella asteella opiskeleviin nuoriin romaneihin. Vamos-romanityö toteuttaa etsivää työtapaa, jonka avulla he tavoittavat ja kiinnittävät kohderyhmäänsä palveluihin, tapaavat nuoria vankilatyön parissa, luovat osallisuutta sekä antavat ohjausta työelämän erilaisia polkuja varten auttaen samalla koulutuksessa. (Vamos romanimiehet.)

Edellä mainittujen toimijoiden lisäksi Vantaan vankilan nuorten osastolle sijoitettuja nuoria on käynyt tapaamassa työntekijöitä tarpeen mukaan muun muassa Etelä-Suomen

rikosseuraamusalueen arviointikeskuksesta sijoittelussa mukana oleva työntekijä, joka on ker-
tonut nuorille mahdollisen vankisijoittelun kulusta. Arviointikeskuksen tavoite on antaa ja
vahvistaa valmiuksia, jotka tukevat rikoksetonta elämäntapaa. Sijoittelussa rangaistusaika
suunnitellaan niin, että sen avulla edistetään vangin henkilökohtaista hallintaa omasta elä-
mästään ja samalla sijoittumistaan takaisin yhteiskuntaan. (Rikosseuraamuslaitos 2018.)

Helsingin Ohjaamosta on käynyt työntekijöitä esittelemässä toimintaansa sekä tarjoamiaan
mahdollisuuksia. Ohjaamon toiminta on kohdistettu 15-29- vuotiaille nuorille. Ohjaamoon saa-
puvaa nuorta autetaan henkilökohtaisesti neuvomalla ja antamalla hänelle tukea työhön, kou-
lutukseen, asumisasioihin, erilaisiin toimeentulon muotoihin ja vapaa-aikaan liittyvissä nuorta
askarruttavissa asioissa. Ohjaamoon voi saapua ilman erillistä lähetettä omasta päätöksestä,
yksin tai esimerkiksi ystävän kanssa. Työntekijöihin on mahdollista olla yhteydessä myös pu-
helimitse tai verkon kautta. (Helsingin kaupunki.)

HelsinkiMission Aggredi®-työntekijät tulevat tarpeen mukaan tapaamaan vankilaan muun mu-
assa katuväkivaltaan syyllistyneitä nuoria. Aggredin tarkoitus on, että nuoren kanssa keskus-
tellaan hänen tilanteestaan ja kuinka nuori näkee tilanteen, mutta varsinainen asiakkuus al-
kaa vankilan ulkopuolella. Aggredi® keskittyy kodin ulkopuolisen väkivallan tekijöihin hoidol-
listen menetelmiensä avulla. Tavoitteena on saada vähennettyä asiakkaan väkivaltaista käyt-
täytymisestä tai saada väkivaltainen käyttäytyminen loppumaan. Aggredin® asiakkuus ei edel-
lytetä päihitteettömyyttä tai rikoksettomuutta. Ainoa seikka, mitä asiakkaalta edellytetään, on
asiakkaan oma halu muutokseen. (HelsinkiMissio.)

Helsingin NA:sta, nimettömistä narkomaaneista®, on käynyt päihitteet taakseen jättäneitä nar-
komaaneja tapaamassa nuorten osaston nuoria. Näille entisille, toipuville narkomaaneille on
muodostunut halu olla ilman päihitteitä. Samalla he pyrkivät kertomaan omia toipumiskoke-
muksiaan herätellen ajatuksia päihitteitä käyttävissä nuorissa. Toiminta perustuu pitkälti ver-
taisuuteen, jossa entiset huumeiden käyttäjät tukevat heitä, jotka haluavat eroon päihiteiden
täyttämästä maailmasta. Samassa yhteydessä he informoivat yleisesti toiminnastaan vankilan
ulkopuolella, ja kuinka päästä osalliseksi toimintaa. (Nimettömät narkomaanit.)

Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS on käynyt esitelmöimässä erilaisista tukiasumisen muo-
doista. Palvelu on kuntarajat ylittävää, ja se on suunnattu muun muassa vankilasta vapautu-
ville ihmisille, jotka ovat menettämässä nykyisen asuntonsa, ovat ilman asuntoa tai asuvat
epävarmoissa olosuhteissa esimerkiksi tuttaviansa luona. Palvelu on sisällöltään yleistä asumi-
seen liittyvää opastusta ja neuvontaa, jonka tarkoituksena on tukea vapautuvan vangin sijoit-
tumista tarpeisiinsa sopivaan asumismuotoon tai hoitopaikkaan. Kritsin pyrkimys on tehdä lä-
heistä yhteistyötä järjestöjen, kuntien ja vankiloiden kanssa. Tämä vähentää epäonnistuneita
asuinpaikkasijoituksia. (KRITS.)

2.2 Nuorten projekti

Nuorten projekti eli NuPro on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen kehittämisprojekti, joka suunniteltiin kestäväksi ajalle 1.8.2016-31.12.2017. Projekti sai jälkikäteen jatkoa 31.3.2018 saakka. Nuorten projekti sai alkunsa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen ja sen yksiköiden sekä myös Helsingin kaupungin kanssa käytyjen keskustelujen myötä, joissa ilmeni suurta huolta nuorten asiakkaiden tilanteesta. Etelä-Suomen rikosseuraamusalue on saanut projektiin rauhoituksen Rikosseuraamuslaitoksen strategia- ja tuottavuusmäärärahoista. (Rikosseuraamuslaitos 2016d.)

Nuorten projektin tavoite on vakaviin rikoksiin syyllistyneiden ja/ tai syvenevässä rikoskierteessä olevien nuorten rikosseuraamusasiakkaiden rikoskierteen katkaiseminen. Projektissa on neljä osaa, joista kullakin on oma osatavoitteensa. Projektissa välillisenä tavoitteena on kehittää yksiköiden välistä täytäntöönpanoprosessia nuorten osalta. Välillisinä kohderyhminä projektissa ovat Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen seitsemän yksikön kehittämiseen osallistuvat työntekijät ja verkostotahot, jotka ovat Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto, Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Vantaan vankila, Keravan vankila, Helsingin vankila, Arviointikeskus ja Aluekeskus. Projektissa tehdään myös yhteistyötä lokakuussa 2016 alkaneen Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisen Vankeusaika mahdollisuutena (Vamos) -projektin kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2016d.)

Projektin tavoitteet liittyvät Rikosseuraamuslaitoksen strategiaan ja alueen tulostavoitteisiin. Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaisesti yhteiskunnan normaalipalvelujen käyttöä lisätään rangaistusten täytäntöönpanon aikana asiakkaiden jatkumoiden varmistamiseksi. Alueen tulostavoite vuodelle 2016 on lisätä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa edistämällä ja kehittämällä päihdekuntoutukseen ja eri tukitoimiin liittyviä yhteistyömalleja sekä palvelujatkumia. Etelä-Suomen Rikosseuraamusalueen yksiköiden toimintasuunnitelmat vuodelle 2016 on selkiyttävä asiakkaan/vangin prosessin nivelvaiheisiin liittyvää organisaation sisäistä yhteistyötä sekä yhteistyötapoja eri verkostojen kanssa. Rikosseuraamuslaitoksen strategian vuosien 2017-2020 kehittämisalueina on huomioida erityisryhmien tarpeet; sidosryhmä- ja verkostoyhteistyö sekä kumppanuudet. (Rikosseuraamuslaitos 2016d.)

2.3 Nuorten projektin osiot ja osatavoitteet

Nuorten projektin osatavoitteita on yhteensä neljä, joista saimme toimeksi tutkia osatavoitetta numero kaksi. Keskustelimme kehityspäällikkö Minna-Kaisa Järvisen kanssa aiheesta ja saimme luvan varioida alkuperäistä tehtävänantoa keskittymällä nuorten osaston kehittämiseen nuorten rikos- ja syrjäytymiskierteen vähenemiseksi. Nuorten projektin osatavoitteisiin kuuluu nuorten seuraamusselvitysvaiheessa tehtävän BAROfi-menetelmän kehittäminen (1), tutkintavankilassa olevien nuorten arvioinnin paraneminen ja tutkintavankilasta suoraan

vapautuvien nuorten verkostotyön kehittäminen (2), vankilasta vapautuvien nuorten palveluohjauksen ja valvonnan tehostaminen (3) sekä nuorten osaston kehittäminen (4). (Rikosseuraamuslaitos 2016d.)

Toinen osatavoite on tutkintavankilassa olevien nuorten arvioinnin paraneminen ja tutkintavankilasta suoraan vapautuvien nuorten verkostotyön kehittäminen Vantaan vankilan ja Helsingin kaupungin välillä. Vantaan vankilassa on paljon lapsi- ja nuorisovankeja. Vantaan vankilassa nuorten osaston toimintaa kehitetään Good life modelin (GLM) pohjalta. Kaikki nuoret tulohaastatellaan. Vantaan vankila, Arviointikeskus ja Keravan vankila ovat yhdessä päättäneet, että nuorten sijoitteluprosessi laaditaan Vantaalla, joten nuoria ei siirretä arvioitavaksi Helsingin vankilaan. Vuonna 2015 Vantaan vankilassa oli 63 nuorta, jotka määrättiin tutkintavankeuteen, mutta heidät vapautettiin käräjäoikeuden päätöksellä lyhyen tuomion vuoksi, tai vastaamaan vapaalta tutkinnan päätyttyä. Näissä tapauksissa tutkintavankeuden kesto vaihtelee parista viikosta muutamaan kuukauteen. Osa nuorista palaa tutkintavankilaan useita kertoja vuodessa; heitä kutsutaan pyöröovivangeiksi kiertäen laitoksesta toiseen kiinnittymättä palveluihin. Samalla nuoret syyllistyvät uusiin rikoksiin jolloin heidän syrjäytymiskierteensä pahenee. Nuoret kaipaavat spesifioitua toimintaa rikoskierteen katkaisun ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Osalla nuorista voi olla asiakkuus yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai heistä laaditaan seuraamusselvitys. Esitutkintavaiheessa Helsingin kaupungille ilmoitetaan nuoresta, jolloin verkostoyhteistyö voi alkaa. (Rikosseuraamuslaitos 2016d.)

Vantaan vankila pilotoi BAROfi-menetelmää alle 21-vuotiaiden helsinkiläisten nuorten tulohaastatteluissa. Vantaan vankila tekee yhteistyötä Helsingin kaupungin (alle 18-vuotiaiden kohdalla) ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa (seuraamusselvitykset). Myös Arviointikeskus voi hyödyntää BAROfi-haastatteluista saatua tietoa rangaistusajan suunnitelman teossa. Nuorten pyöröovi-ilmiötä pyritään vähentämään nuorten tarpeellisten palvelujen ja mielekkään tekemisen avulla. Nuorten arviointien laatua pyritään parantamaan nuorten tarpeita tunnistamalla. BAROfi-arviointimenetelmästä tulee osaa työtä. BAROfi-menetelmän kautta saatua tietoa voidaan hyödyntää Helsingin vankilan nuorten osaston suunnittelussa sekä Vantaan vankilan toimintaa kehittäessä. BAROfi-käsikirja sekä eBARO päivitetään vastamaan Rikosseuraamuslaitoksen vaatimuksia. (Rikosseuraamuslaitos 2016d.)

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Tässä kappaleessa kerromme opinnäytetyömme kannalta oleellimmat yhteiskunnalliset lähtökohdat. Kerromme syrjäytymisestä, nuorisorikollisuudesta, tutkintavankeudesta, uusintarikollisuudesta, rikollisuudesta irrottautumisesta, niin kutsutusta ”pyöröovi-ilmiöstä”, kuntoutuksesta rikosseuraamusalalla sekä rikosseuraamuslaitoksessa tehtävästä lähityöstä.

3.1 Syrjäytyminen

Koulutuksella on nyky-yhteiskunnassa suuri merkitys (Ihalainen & Kettunen 2016, 132). Osa nuorista jää sosiaali- ja terveystalvelujen, koulun, työn sekä erilaisten turva- ja tukiverkkojen taakse. Jos opiskelu- tai työpaikkatoive ei toteudu, nuori altistuu syrjäytymisriskille. Vakavat aikuisiän ongelmat vähenevät, jos riskialtis nuori kyetään auttamaan peruskoulusta esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen, sillä työmarkkinoilta ei tahdo löytyä pelkän peruskoulun suorittaneille työnhakijoille töitä. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 5.) Mikäli nuori keskeyttää ammatillisen koulutuksen tai lukion, johtaa keskeyttäminen usein työsaantiongelmiin sekä taloudellisiin vaikeuksiin. Koulutuksen puutteella voi olla elämää kapeuttava vaikutus sekä yleinen näköalattomuus elämään. Nuori voi tuntea, ettei hänellä ole paljon vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia. Seurauksena usein ystäväpiiri koostuu myös samassa elämäntilanteessa olevista ihmisistä. (Ihalainen & Kettunen 2016, 132.)

Rikosseuraamusalan asiakkaat kuuluvat marginaaliryhmään, jossa heidän huono-osaisuutensa näkyy koulutustaustassa, sosiaalisessa asemassa, ammatillisessa urassa sekä terveydentilassa, joka on huomattavasti heikompi kuin muulla väestöllä. Rikosseuraamusalan asiakkaiden syrjäytymis- ja päihdekierre ovat usein lähtöisin lapsuudesta tai varhaisnuoruudesta. He käyttävät paljon erilaisia terveystalveluja, joskin usein vasta vankilan terveydenhuolto rakentaa heille koordinoituja hoito- ja kuntoutuspolkuja. (Partanen ym. 2015, 438.)

1900-luvun loppupuolella kriminologian ja poikkeavuuden sosiologiassa leimautumisteoreettinen suuntaus oli yksi vaikuttavimmista teoriakokonaisuuksista. Leimautumisteoreettisessa suuntauksessa stigma tarkoittaa leimaa, jolla yksilö ”leimataan” jollakin tapaa poikkeavaksi muista, ikään kuin ”polttomerkaten”. Sosiaalinen kontrolli aiheuttaa leimautumista sekä poikkeavaa käyttäytymistä. (Laine 2014, 127.) Goffmanin (1963) mukaan stigma käsitteenä liittyy syrjäytymiseen. Ympäristö paheksuu ihmisiä, jotka poikkeavat yhteiskunnassa vallitsevista normeista. Goffman määrittelee stigman ei-toivotuksi, syvästi hävettäväksi ominaisuudeksi. Nämä ominaisuudet ovat esteenä sosiaaliselle hyväksynnälle saaden henkilön piilottelemaan ominaisuuksia aina kuin se on mahdollista. Henkilö saattaa myös vältellä sosiaalisia tilanteita peläten leimautumista. Leimautumiskokemukset ovat omiaan aiheuttamaan myös pysyvää haittaa itsearvostukselle. Kokemukset aiheuttavat vihan tunnetta, tuskaa ja masennusta. Linkin & Phelanin (2011) mukaan eri osatekijöiden yhdistymisen voidaan katsoa aiheuttavan stigman olemassaoloa. Näihin osatekijöihin lukeutuu ihmisten leimaaminen ja erottelu toisistaan erilaisuuden perusteella sekä ei-toivotut stereotyyppiset ominaisuudet, joita liitetään kulttuurisidonnaisten uskomusten myötä leimattuihin ihmisiin. Osatekijöihin kuuluu myös ilmiö, jossa leimatut ihmiset nähdään joukkoon kuulumattomana, erillisenä ryhmänä. Leimatuksi joutu- neet tuntevat itsensä syrjityksi ja statuksen menettäneeksi, mikä on omiaan aiheuttamaan eri-arvoisuutta. (Nordling & Toivio 2013, 303.)

3.2 Nuorisirikollisuus

Nuorisirikollisuutta on tutkittu Suomessa viime aikoina melko paljon (Honkatukia & Kivivuori 2006, 9). Mitä tulee 2000-lukuun, nuorten väkivaltaisuus ja sen oletusarvoinen lisääntyminen ovat nostattaneet yhteiskunnassamme huolta. Koulukiusaaminen ja dramaattiset väkivallanteot mukaan lukien kouluissa tapahtuneet joukkosurmat ovat herättäneet huomiota. Epäsosiaalinen sekä rajoja rikkova käytös nuoruudessa näyttäisi olevan jokseenkin totuttua. Tiedetään, että suuri osa nuorten rikoksista väkivaltarikokset mukaan lukien, jää piilorikollisuudeksi. (Nurmi 2013, 79-80.) Piilorikollisuus tarkoittaa, että teko täyttää rikoksen tunnusmerkit, mutta tekijä ei jää kiinni viranomaisille. Vastaavasti viranomaisten tietoon tullutta, tilastoitua rikollisuutta kutsutaan ilmirikollisuudeksi. Yhdessä ilmirikollisuus ja piilorikollisuus muodostavat kokonaisrikollisuuden. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 24.) Varkaus-, pahoinpitely- ja vahingontekorikokset näyttävät olevan vallitsevia rikosmuotoja nuorten keskuudessa. 2000-luvulla alle 21-vuotiaiden osuus rikoslakirikoksista on vaihdellut 19 prosentin ja 24 prosentin välillä, ja vuonna 2011 Suomen tilastokeskuksen mukaan poliisin tilastoimista rikoslakirikoksista noin viidennes koski alle 21-vuotiaita. Samana vuonna 18-21-vuotiaiden osuus oli 11,6 prosenttia, vuonna 2008 15-17-vuotiaiden osuus oli 6,5 prosenttia ja alle 15-vuotiaiden osuus 3,3 prosenttia. Ikäryhmän kokoon nähden 18-20-vuotiaat syyllistyivät eniten rikoksiin. Pahoinpitelysyytteen saaneiden osuus oli miltei neljännes - 23 prosenttia. Muutoin nuorten osuus oli merkittävä alkoholirikoksissa, ryöstöissä, vahingonteoissa sekä anastusrikoksissa, jotka liittyivät moottoriajoneuvoihin. (Nurmi 2013, 79-80.)

Esimerkiksi oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Nuorisirikollisuuskyselyistä sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyistä saa tietoa suomalaisten nuorten väkivaltakäyttäytymisestä ja väkivaltakäyttäytymisen kehittymisestä. Nuorisirikollisuuskyselyn mukaan nuorten väkivaltarikollisuus ei ole lisääntynyt eikä vähentynyt 1990-luvulta 2010-luvulle. (Nurmi 2013, 80-81.)

Nuorisirikollisuus herättää ihmisissä voimakkaita tunteita (Honkatukia & Kivivuori 2006, 9). Nuorisirikollisuus on pääosin perinteistä ja epäpoliittista massarikollisuutta usein alkoholin vaikutuksen alaisena. Se ilmenee usein varastamisena, vahingontekoina ja väkivaltaisena käyttäytymisenä vapaa-ajalla. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 1.) Ilman puuttumista rikoksia tekevä nuori joutuu herkästi paitsi huonoon seuraan, myös syrjäytymis- ja rikoskierteeseen. Lisäksi rikos uhkaa moraalista järjestystä. Nuorisirikollisuuden on katsottu ilmentävän joko sairauden oiretta tai normaalia ja tervettä nuoruutta. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 6.)

Rikollisuutta tutkitaan muun muassa sosiologian, psykologian, psykiatrian ja taloustieteen näkökulmista (Kivivuori 2013, 17). Mitä rikollisuus on? Yksinkertaisesti määriteltynä rikoksia ovat teot, jotka laki määrittelee rikoksiksi. Perinteisiin rikoksiin kuuluu esimerkiksi väkivalta, joka johtaa kuolemaan. Lisäksi se käsittää muun tahallisen väkivallan, ja omaisuuteen kohdistuvat

rikokset. Yleensä rikoslaki määrittää siis edellä mainitut teot rikoksiksi. Mikäli kirjoitettua lakia ei ole, tekoihin kohdistuu tuomitsevia moraalitunteita yhteisöissä, joista kirjoitettu laki puuttuu. Perinteisten rikosten lisäksi on olemassa esimerkiksi liikenne rikoksia, informaati rikoksia ja talousrikoksia. (Kivivuori 2013, 20.)

Lapset, jotka saavat huonoa kasvatusta, elävät epäjärjestyksen keskellä tai välinpitämättömien vanhempien kanssa, syyllistyvät todennäköisesti rikoksiin. Tämän vuoksi heille ei pääse kehittymään sosiaalisesti hyväksytyjä käyttäytymismalleja. Edellä mainittujen lasten lähtökohdat rikosten tekemiselle poikkeavat niistä lapsista, jotka tulevat perheistä joissa on rikollisuutta ja rikollisia ystäviä. Heillä on taipumus auktoriteettivastaisuuteen sekä rikosmyönteisyyteen. Kyseinen kaava toistaa itseään vastaavissa elämäntilanteissa olevien nuorten elämässä. (Muncie 2015, 27.)

Kulttuurimme ei tunne käsitteitä ”aikuisrikollisuus”, ”keski-ikäisrikollisuus” tai ”vanhusrikollisuus”, mutta nuorisrikollisuuden käsite on olemassa. Yksilön sosiaalisen aseman ja elämäntaakan muodostumisessa nuoruus on kriittistä aikaa. Rikollinen käyttäytyminen saa yleensä alkunsa nuoruusiässä. Harvemmin aikuinen, jolta puuttuu aikaisempi rikoskäyttäytyminen, syyllistyy vakavaan rikollisuuteen. Nuoruudessa tyypillisiä rikoksia ovat väkivalta- ja omaisuusrikokset. Pahoinpitelyrikoksissa selvä huippu näkyy 18-20-vuotiailla, kun varkausrikoksissa taas huippu ilmenee jo 13-vuotiailla. (Kivivuori 2013, 28.)

Kivivuoren & Linderborgin tutkimuksen (2009, 185) mukaan miespuolisten vankien keskinäisessä vertailussa huono-osaisin ryhmä, jonka rikollisuus jatkui laajimmin myös aikuisiällä, rakentui vangeista, joiden rikollinen käyttäytyminen oli alkanut lapsuudessa ja nuoruudessa. Rikollisuutensa lapsuudessa ja nuoruudessa aloittaneet vangit kuluttivat muita aiemmin ja enemmän sekä alkoholia että huumeita, ja katsoivat vankeuden vaikutukset negatiivisimmiksi kuin muut vangit. Vasta aikuisiällä rikollisen käyttäytymisen aloittaneet vangit poikkesivat vähiten vapaudessa elävistä miehistä.

3.3 Tutkintavankeus

Tutkintavanki on henkilö, joka on vangittu rikoksesta epäiltynä tuomioistuimen toimesta. Hän pysyy tutkintavankina, kunnes käräjäoikeuden antama tuomio muuttuu lainvoimaiseksi ja hän on saanut tiedoksiannon. Rikoksesta epäillyn valittaessa hovioikeuteen käräjäoikeuden tuomiosta, hän muuttuu vankeusvangiksi, kun hovioikeus on julistanut tai antanut tuomion ja vankila on tiedottanut siitä tutkintavangille. Tutkintavangilla on mahdollisuus suostua rangaistuksen täytäntöönpanoon ennen kuin käräjäoikeuden päätös on lainvoimainen. Tämä edellyttää, ettei tutkintavanki hae muutosta vankeusrangaistukseen. Hänellä on kuitenkin oikeus hakea muutosta esimerkiksi hänelle asetettuun ajokieltoon tai korvausvaatimuksia koskien. (TVL 1 luku 2 §, A tutkintavankeudesta 40 §.)

Tutkintavankeuden tarkoitus on esitutinnan, tuomioistuinkäsittelyn ja rangaistuksen täytännönpanon turvaaminen sekä rikollisen toiminnan jatkamisen estäminen (TVL 13 §). Vankien eristäminen ja jatkuva tarkkaileminen johtuu siitä, että toiset vangit eivät välttämättä ole aikeissa lopettaa rikollista käyttäytymistä vankeuden aikana. Vankiyhteisössä on myös ensikertalaisia, joilla ei tätä aikomusta ole. (Eerikäinen 2002, 179.) Tutkintavangin etuja ja oikeuksia kavennetaan tutkinnan aikana joiltakin osin, esimerkiksi yhteydenpitoa voidaan rajoittaa. Tästä huolimatta tutkintavankia koskee syyttömyysolettama, jolloin hänen oikeuksiinsa on rajoitettava mahdollisimman vähän. Vapautta on rajoitettava vain siinä määrin, kuin vangitsemisen tarkoitus, laitoksessa pitämisen varmuus ja järjestyksen säilyminen välttämättä vaativat (TVL 1 luku 4 §). Syyttömyysolettama takaa tutkintavangille enemmän vapauksia ja etuuksia. Tutkintavanki ei ole velvoitettu osallistumaan työntekoon tai muuhun toimintaan, jota laitos järjestää.

YK:n lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta vapaudenriiston kohteeksi joutunutta henkilöä. Yleissopimuksen 37. artiklan c-kohdassa korostetaan lasten erityistarpeiden huomioon ottamista vapaudenriiston aikana. (Myhrberg, 2015. 38.) Yleissäännös koskee sopimussäännöksestä poiketen kaikkia alle 21-vuotiaina rikokseen syyllistyneitä henkilöitä. Säännös painottaa, että on kiinnitettävä huomiota nuoren iästä ja kehitysvaiheesta johtuviin tarpeisiin. (VankL 1 luku 5 § 3 mom.) Tämän johdosta vankeinhoitoviranomaisten tulee huomioida nuorten tarpeet, kun he järjestävät erilaisia toimintoja alle 21-vuotiaille tutkintavangeille. Vankeuslaissa on tämän lisäksi mainittuna kaksi erityissäännöstä koskien alle 18-vuotiaita vankeja. Ensimmäisessä säännöksessä mainitaan, että alle 18-vuotias vanki tulee sijoittaa sellaiseen vankilaan, jossa hänet voidaan pitää erillään aikuisista vangeista. Toisessa säännöksessä vankeinhoitoviranomainen veloitetaan pitämään kyseessä oleva vanki eri osastolla, kuin aikuisvangit. Näiden säännösten tarkoituksena on estää niitä haittavaikutuksia, joita saattaa ilmetä, jos nuori joutuu aikuisten vankien kanssa tekemisiin. Nuoren edun vaatiessa on mahdollista tehdä poikkeuksia näistä säännöksistä. Tämä tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun on tärkeää säilyttää siteet vanhempiin tai kotikunnassa sijaitseviin viranomaisiin. (Myhrberg 2012, 38-39.)

3.4 Lyhytaikaisvankeus, uusintarikollisuus ja rikollisuudesta irrottautuminen

Lyhytaikaisvangilla viitataan Kivivuoren ja Linderborgin (2009, 2) tutkimuksessa vankiin, joka suorittaa enintään kahdeksan kuukauden tuomion. Näiden vankien rikollisuus on kytköksissä elämäntilanteen ongelmallisuuteen. Lyhytaikaisvangit ovat vaarassa jäädä ilman kuntouttavia ja integroivia toimenpiteitä, jonka vuoksi useilla lyhytaikaisvangeilla on haasteita kiinnittyä takaisin normaaliin elämään, ja he palaavat rikolliseen elämäntapaan. Suomessa on ryhdytty keskustelemaan, kuinka seuraamukset voitaisiin parhaiten sovittaa vastaamaan eri vankiryhmien tarpeisiin. Näin ollen Suomessa on ryhdytty tarkastelemaan lyhytaikaisvangin asemaa.

Suomessa ei ole tarpeeksi tutkimustietoa lyhytaikaisvangeista ja lyhytaikaisvankien problematiikasta.

Lyhyitä tuomioita suljetuissa laitoksissa suorittavat vangit eli niin kutsutut ”pyörövi-vangit” eivät saa vankilassa mahdollisuutta ottaa osaa suunnitelmalliseen kuntoutukseen. Heille ei myöskään ehditä laatimaan rangaistusajansuunnitelmaa tai vapautumissuunnitelmaa. Heidän moniongelmaisuutensa vaikeuttaa ensisijaisen vastuun siirtämistä yhdelle tietyllä taholle. Täten suuri osa pyöröovivangeista vapautuu suoraan suljetuista vankiloista. Syrjäytyneet ja päihdekierteessä olevat, nuorena rikoskierteeseen ajautuneet pyöröovivangit ovat erityisen vaikeassa asemassa. He tarvitsevat jälkihuoltoa eniten, mutta jälkihuoltopalvelujen puutteen vuoksi mielenterveysongelmiin, päihteenkäyttöön ja velkoihin sekä asunnon, työn ja koulutuksen puutteeseen ei voida vastata tarpeen vaatimalla tavalla. Elämiseen toimeentulotuen varassa liittyy muun muassa köyhyyttä, leipäjonoja, matalan kynnyksen päiväkeskuksia ja yöpymisiä tilapäisissä, usein jopa turvattomissa olosuhteissa. (Granfelt 2015, 21.) Lyhytaikaisvangeille ei muodostu vakiintuneita työ- ja perhe-elämän rutiineja, vaan elämä koostuu päih-teistä ja rikollisuudesta. Puhutaan väliinputoamisesta ja palvelujen ulkopuolelle jäämisestä. (Wallenius 2016.)

Pyöröovivankeutta voidaan verrata pitkäaikaisvankeuteen laitostamisen ja yhteiskunnasta vie-raannuttamisen vuoksi. Rikoskierteen katkaiseminen ja laillisesti yhteiskunnassa toimiminen vaikeutuvat, sillä yksilön vapautuessa seuraava tuomio odottaa jo oikeuden täytäntöönpanoa. Ottaessa huomioon myös yksilön menneisyyden ja muut elämään liittyvät ongelmat kuten hai-talliset sosiaaliset suhteet, ulosotot, velat ja korvausvaatimukset, rikoksista irrottautuminen ja yhteiskuntaan integroituminen hankaloituvat entisestään. Vankila on ympäristöltään rutii-neihin perustuva laitos, jossa tarjotaan lämmintä ruokaa, nukkumasija ja mahdollisuus pesey-tymiseen. Täten vankila voi olla huono-osaisille vangeille turvallinen ympäristö missä olla ja elää. (Granfelt 2015, 21.)

Uusintarikollisuuden määritelmää ei ole tarkasti rajattu. Uusintarikollisuutta voidaan kuiten-kin mitata useilla eri tavoilla, jonka vuoksi eri tutkimustuloksia ei voi suoraan verrata keske-nään. Uusijoiden lukumäärään vaikuttaa esimerkiksi uusintarikollisuutta mittaavat kriteerit. Heidän määrään vaikuttaa myös seuranta-ajan pituus: mitä pidemmältä aikaväliltä seurantaa on, sitä suuremmaksi uusijoiden lukumäärä muodostuu. (Lavikkala & Linderborg 2011, 154-155.)

Suurin osa rikosentekijöistä lopettaa jossakin vaiheessa elämää rikosten tekemisen. Rikok-sista irrottautuminen on prosessi, ei yksittäinen tapahtuma. Prosessi jakaantuu kahteen vai-heeseen. Primäärivaihe tarkoittaa taukoa rikosten tekemisestä, kun taas sekundaarivaihetta

voidaan pitää pysyvämpänä tilana yksilön elämässä. Rikollisesta käyttäytymisestä irrottautumisesta käytetään termiä desistanssi. (Lavikkala & Linderborg 2011, 199.)

Vankeuslain 1 luvun 2 §:ssä vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana (vankeuslaki 767/2005). Tämän lisäksi vangin rangaistusajan suorittamisessa nousee esiin ajatus siitä, että huomioidaan suunnitellusti kunkin vangin henkilökohtaiset tarpeet. Tästä johtuen kullakin vangitulla on tilaisuus miettiä mitä omalta elämältään haluaa. (Viikki-Ripatti 2011, 198.) Vangittuna vankilassa yksilö voi mietiskellä, että hän lopettaa rikollisen käyttäytymisensä. Rikollisen käyttäytymisen lakattua ja irrottautumiseen liittyvien tekijöiden huomioiminen on tärkeää. (Glaser 1985, 11-12.) Käytännön työn pitäisi huomioida objektiivisuuden lisäksi subjektiiviset kokemukset heiltä, jotka ovat kyenneet irrottautumaan rikollisesta käyttäytymisestä (Viikki-Ripatti 2011, 198).

Desistanssiin vaikuttavien tekijöiden käsittäminen on erittäin tarpeellista yhteiskunnan turvallisuuden, talouden sekä yhteisen että yksilön hyvinvoinnin kannalta. Artikkelissaan Viikki-Ripatti on huomionut sellaiset tutkimukset, joissa on mukana ex- rikoksentehtäjäiden omakohtaista (subjektiivista) kokemusta rikollisuudesta irrottautumisessa. Tutkimuksissa on korostunut se, että ihminen määrittää niissä aktiiviseksi ja merkityksiä antavaksi toimijaksi. Tarkastelu keskittyy ex-rikoksentehtäjän ja hänen oman elämäntodellisuuden välisen suhteen tarkasteluun. Ihmiset muodostavat ja muokkaavat omaa identiteettiään toiminta välineenään. (Viikki-Ripatti 2011, 197.)

Useimmat rikoksia tekevästä lopettavat jossain kohtaa elämänsä rikosten tekemisen. Desistanssia määriteltäessä tulee ymmärtää, ettei desistanssi ole vain yksi tapahtuma yksilön elämässä. Yksilön jättäessä pois elämästään rikollisen toiminnan, hän samalla ylläpitää desistanssia. (Maruna 2001, 17.) Tuolloin McNeill:n (2006) mukaan desistanssin voidaan katsoa olevan eräänlainen tapahtumaketju, jossa yksittäiset tapahtumat liittyvät toisiinsa (Viikki-Ripatti 2011, 199.)

3.5 Kuntoutus rikosseuraamusalalla

Kuntouttavien tavoitteiden merkitys on nostettu viime vuosina jalustalle, ja rikosseuraamuslaitoksen erilaiset kuntouttavat ohjelmat ovat lisääntyneet. Kuntouttavien ohjelmien tarkoitus on vaikuttaa rikollisuuteen, päihteiden käyttöön sekä yksilön yhteiskunnassa selviämiseen. (Kivivuori & Linderborg (2009, 184) Karsikkaan (2005, 22-23) & Koskisen (2008, 88-89) mukaan.) Eräs tutkimus esittää, että nykyaikaisten vankiloiden käytäntöjä tukee kapea-alainen tiedonsiirto ja vuorovaikutus, joiden tavoite on varmistaa kontrolli ja säilytysvarmuus. Näin ollen vankien kuntoutusta tukevat menettelytavat on saatettu nähdä pikemminkin avoimena

tai kätkeytyneenä kontrollina, kuin vankien aktivoimisena ja voimaannuttamisena. (Kivivuori & Linderborg (2009, 184) Gouldingin (2007, 61-62) mukaan.) Linderborgin ym. (2012, 140) tutkimuksen mukaan vankiloiden palvelun matala taso ilmeni ohjelma- ja muun kuntouttavan toiminnan vähäisyydessä. Monet vangit eivät ymmärtäneet, mitä kuntouttava toiminta tarkoittaa. Vangit katsoivat kuntouttavan toiminnan hyödylliseksi toiminnan ollessa saatavilla.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaille kohdennettu toiminta juontaa juurensa 1990-luvun lopulta ja silloin nousseesta What Works -suuntauksesta. What Worksin ensisijainen tarkoitus on kuntouttaa rikoksentekejiä ja vähentää uusintarikollisuutta. Suomi on tarkkaillut muiden valtioiden kehitystä, ja ottanut käyttöön hyväksi todettuja ratkaisuja esimerkiksi Kanadasta, Englannista ja Walesista. Sittemmin What Worksin rinnalle on otettu käyttöön myös muita rikollista käyttäytymistä selittäviä teorioita, kuntoutusmenetelmiä ja käytäntöjä. What Works -suuntaukseen kuuluu empiiriseen näyttöön perustuvat meta-analyysit, yksittäiset vaikutustutkimukset, kuntoutusoptimismi sekä suunnitelma lisätä sosiaaliseen oppimiseen perustuvia ohjelmia rikosseuraamusasiakkaille. Adrews ym. (1990) RNR-mallia eli Risk-Need-Responsivity -mallia (suomeksi Riski-, Tarve-, ja Vastaavuusperiaate) voidaan luonnehtia merkittävimäksi What Works -suuntauksen sovellukseksi. RNR-malli tukee ajatusta, että opitusta rikollisesta käyttäytymisestä voidaan oppia ulos tai rikollisen käyttäytymisen tilalle kyetään oppimaan uudenlaisia käyttäytymistä. Näin ollen käyttäytymisen voidaan katsoa yleisesti olevan sosiaalisen vuorovaikutuksen oppimistulosta, jolloin yksilön käyttäytyminen syntyy tärkeiden henkilökohtaisten tekijöiden ja kohdattujen tilannetekijöiden vaikutuksesta. (Tyni 2015, 53, 59-60.) Riski-, Tarve-, ja Vastaavuusperiaatteiden lisäksi periaatteisiin kuuluu yhdyskuntaperusteisuus, multimodaalisuus sekä integriteettiperiaate (McGuire 1995, 14-15).

Riskiperiaatteessa rikoksentekeijän riskitaso vaikuttaa toiminnan intensiivisyyteen. Mitä korkeampi riskitaso, sitä intensiivisempää toiminnan tulee olla. Tarveperiaatteessa on tärkeä tunnistaa kriminogeeniset tarpeet (piirteet tai ongelmat), joilla on välitön vaikutus rikosten tekemiseen. Ei ole tarpeen keskittyä tekijöihin, joilla on joko etäinen tai kokonaan puuttuva yhteys rikoksiin. Vastaavuusperiaatteessa on kyse osallistavista ja aktiivisista työskentelymenetelmistä, joita useimmat rikoksentekeijät tarvitsevat. Yhdyskuntaperusteisuus tarkoittaa, että vankilan ulkopuolella tapahtuva ohjelmatyö on tuloksellisempaa kuin vankilassa toteutettuna. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vankilassa tehtävä ohjelmatyö olisi tuloksetonta. Multimodaalisuudessa vaikuttavilla ohjelmilla on tunnistettavissa yhteisiä piirteitä, joiden on tarkoitus vastata yhtäaikaaisesti rikoksentekeijän useisiin eri ongelmiin. Ohjelmat sisältävät ongelmanratkaisua ja sosiaalista vuorovaikutusta jotka perustuvat behavioralisiin, kognitiivisiin tai kognitiivis-behavioraalisiin menetelmiin. Integriteettiperiaate tarkoittaa, että menetelmässä huomioidaan määritellyt tavoitteet, henkilökunta on koulutettua ja sitä on riittävästi. Myös ohjelmatyön toteutusta seurataan ja sitä arvioidaan aktiivisesti suunnitelman mukaan. (Lavikala & Linderborg 2011, 96.)

Vuonna 2001 Vankeinhoidon koulutuskeskuksessa järjestettiin seminaari, jonka aineisto, *What Works*, julkaistiin vuonna 2003 opetusmateriaalina. *What Works*-suuntaukseen pohjautuva seminaari sekä kirjajulkaisu ”*What Works*” ovat molemmat olleet Suomessa merkittäviä tapahtumia. Suuntaus on Suomessa ainut vastaavanlainen kuntoutusajatteluun pohjautuva kehityssuunta, johon ollaan silloisessa vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa, nykyään rikosseuraamusalalla sitouduttu näin selvästi. *What Works*-suuntaus pyrkii vastaamaan siihen mikä vaikuttaa tai mikä toimii, kun kyse on uusintarikollisuuden vaikuttamisesta. (Lavikkala & Lindborg 2011, 93.)

Hyvän elämän malli eli GLM-malli on kuntoutusteoria, jossa painotetaan yksilön vahvuuksia. Hyvän elämisen malli sisältää yleisperiaatteet, syitä koskevat (etiologiset) seuraukset sekä käytännön toimet. Mallin yleisperiaateissa keskeisenä ajatuksena painotetaan, että rikosten tekijöillä on samat perustarpeet ja tavoitteet kuin kaikilla muillakin ihmisillä. Mallissa nähdään, että myös rikosten tekijöillä on tarve muun muassa ihmissuhteisiin, luovuuteen, terveyteen ja osaamiseen. (Laine, 2011.) Tyni (2015, 65-66) esittelee *Good lives* modelin 11 ensisijaista tarvetta. Tarpeisiin kuuluu mielekäs elämä mukaan lukien terve elämä ja toimintakyky, tietämys, pärjääminen harrastuksissa ja vapaa-ajan toiminnoissa, pärjääminen työssä, autonomia ja itsemääräytyneisyys, sisäinen rauha, ihmissuhteet ja yhteenkuuluvuus, yhteisöllisyys, henkisyys, onnellisuus ja mielihyvä sekä luovuus. Toissijaisten tarpeiden, esimerkiksi uusien ihmisten tapaamisen avulla yksilö voi kyetä saavuttamaan ensisijaiset tarpeensa. *Good lives* modelin tavoite on saada ihminen muodostamaan käsitys oman elämän suunnitelmasta sekä ensisijaisten tarpeiden merkityksestä. Käsityksen muodostamisen jälkeen rikollista käyttäytymistä pyritään kitkemään korjaamalla yksilön toissijaisia tarpeita sosiaalisesti hyväksytyiksi keinoiksi.

3.6 Lähityö

Ihmisten kanssa työskenneltäessä asiakastyö eli työntekijän ja asiakkaan välinen kohtaaminen rakentuu esimerkiksi keskustelusta, haastattelusta, ohjaamisesta, avustamisesta, kannustamisesta, vierellä kulkemisesta sekä yhdessä toimimisesta. Ihmislähtöisessä työssä tavoite on tarjota apua sopivasti, sillä liiallinen ihmisen auttaminen passivoi, ja yksilön aloitekyky katoaa. Asiakkaalta kuuluu vaatia sopivasti ponnistelua yhdessä asetettujen tavoitteiden eteen. Joskus työntekijän ja asiakkaan käsitykset avun tarpeesta voivat erota toisistaan, jolloin esimerkiksi päihdeongelmasta kärsivä ihminen voi ajatella, ettei hänellä ole ongelmaa. Ihminen tulee hyväksyä, vaikka ihmisen tekoja ei hyväksyisikään. Vaikka ihminen olisi itse syyllinen omaan tilanteeseensa, työntekijän tulee auttaa ja tarjota hänelle tukea. Tilanne tulee osoittaa jämäkästi niin, että asiakas ymmärtää ja kykenee kohtaamaan ongelmansa. Asiakastyössä kohtelun tulee olla tasa-arvoista, tasapainottelua myötäelämisen ja jämäkkyuden kesken sekä johdonmukaista, joka luo asiakastyöhön jatkuvuuden ja turvallisuuden tuntua. Työssä vaaditaan tilanneherkkyyttä, jolloin työntekijä osaa työskennellä asiakkaan voimavarat

huomioiden. Vuorovaikutus on ajatusten, tunteiden ja merkitysten vaihtamista toisen ihmisen kanssa, mikä edellyttää läsnäoloa, asiakkaan kuuntelua ja vastavuoroisuutta. Vuorovaikutuksen toimiessa asioiminen helpottuu puolin ja toisin. Vuorovaikutus kattaa osakseen sekä sanallisen että sanattoman viestinnän, joista usein sanaton viestintä on sanallista tärkeämpää. Kehon kieli ja tapa ilmaista asioita määrittävät vuorovaikutuksen laatua, jolloin vuorovaikutus joko paranee tai heikkenee. (Ihalainen & Kettunen 2016, 47-52.)

Pääjohtaja Esa Westerbackan (Rikosseuraamuslaitos 2016a) mukaan ”jokaisessa arkisessakin vuorovaikutustilanteissa on mahdollisuus edistää vankien muutostyötä”. Luottamuksellisen asiakassuhteen muodostumiseen tarvitaan ammatillisia vuorovaikutustaitoja, joiden kautta kyetään säätämään omia tunteita ja eri tunnetiloista riippumatta kontrolloimaan omaa käyttäytymistä. Lähityö tarkoittaa turvallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta, jossa työntekijä asennoituu asianmukaisesti rikosseuraamusasiakkaaseen olemalla läsnä, kuuntelemalla, keskustelemalla ja osoittamalla aktiivista kiinnostusta sekä pyrkimystä tukea vankia kuntouttavalla työotteella. (Rikosseuraamuslaitos 2015, 14; Rikosseuraamuslaitos 2016a.)

Linderborgin ym. (2012, 140-141) tutkimuksessa vangit kuvasivat suhteitaan valvonta- ja kuntoutushenkilöstöön niin, että valvontahenkilöstön katsottiin olevan kollektiivinen ryhmä, jonka toiminta nivoutui kurin ja järjestyksen ylläpitämiseen. Kuntoutushenkilöstön katsottiin puolestaan olevan kollektiivinen ryhmä, joka huomioi vangin tarpeita ja ottaa vangin asiat hoitaakseen. Vangit kokivat, että muihin henkilöstöryhmiin verrattuna valvontahenkilöstö kunnioitus ja arvostus vankeja kohtaan jäivät puutteelliseksi, kun taas kuntoutushenkilöstä he pitivät itseään kunnioittavana ja arvostavana, joka näkyi vangin kohtaamisessa ihmisenä. Vangit kokivat suhteensa valvontahenkilöstöön pidättyväiseksi, varovaiseksi ja valikoivaksi. Vangit kokivat, että kuntoutushenkilöstön kanssa he kykenivät keskustelemaan henkilökohtaiseen elämään liittyvistä asioista.

Rikosseuraamusasiakas tulee nähdä aktiivisena ja osallistuvana vaikuttajana. Henkilökunta voi lujittaa rikosseuraamusasiakkaan muutosmotivaatiota, arjenhallintaa, päihteettömyyttä sekä integroitumista takaisin yhteiskuntaan kuntouttavalla, arjen selviytymistä korostavalla yksilöön painottuvalla lähityöllä. Lähityötä voidaan lisätä muun muassa neuvonnan, ohjauksen, toiminnallisten aktiviteettien sekä verkostoyhteistyön voimin. Tilojen suunnittelussa tulee ottaa toiminnallinen vuorovaikutus huomioon. (Rikosseuraamuslaitos 2015, 14-15.)

Ennaltaehkäisevä valvonta yhdessä aktivoivan ja kuntouttavan vuorovaikutuksen kanssa luo lähityölle hyvän pohjan. Lähityön tavoite on rikosseuraamusasiakkaan rikoskierteen katkaiseminen sekä sopeuttaminen takaisin yhteiskuntaan. Valvontahenkilöstöltä kuntouttava lähityö vaatii uutta osaamista sekä toisenlaista työ-otetta. Työterveyslaitoksen erikoistutkija Hilikka Ylisassin (Rikosseuraamuslaitos 2016b) mukaan lähityö tulevaisuudessa korostuu, ja sen

edistämiseksi tarvitaan työntekijälähtöistä kehittämistä. Hänen mielestään työntekijöiden kannustaminen oman työn kehittämiseen on erittäin tärkeää paitsi vankien kuntoutumisen kannalta, myös työntekijöiden motivaation vuoksi. Onnistumisia syntyy, kun työntekijöillä on mahdollisuus osallistua oman työnsä kehittämiseen. Sen vuoksi tarvitaan myös henkilökunnan omia keskustelufoorumeita kokemusten jakamista sekä lähityön kehittämistä varten. (Rikosseuraamuslaitos 2016b.)

4 Teoreettinen viitekehys

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelemme opinnäytetyömme kannalta oleellisia käsitteitä. Olemme käyttäneet apunamme runsaasti luotettavaa kirjallisuutta ja verkkolähteitä. Esittelemme sekundaariaineistomme BAROfi ©-menetelmän, ongelmakäyttäytymistä ennustavat riskitekijät ja suojaavat tekijät, rikollista käyttäytymistä ennustavat kriminogeeniset tekijät, nuoruuden kehitysvaiheet ja kehitystehtävät sekä nuoruusiän psyykkisen kehityksen. Kerromme myös mielenterveydestä, päihteistä, arjen taidoista, elämänhallinnasta sekä mielekkästä tekemisestä.

4.1 BAROfi © -menetelmä

Kerromme BAROfi © -haastattelumenetelmän tavoitteista, tarkoituksesta ja käytöstä, sillä käytimme BAROfi-haastatteluja sekundaariaineistona opinnäytetyömme tukena. BAROfi © -menetelmä on lähtöisin Hollannista. Menetelmä on otettu käyttöön Hollannissa vuonna 1999, Sveitsissä vuonna 2001 ja Suomessa vuonna 2002 alun perin Sosiaalipäivystyksen nuorisoyksikössä. BAROfi ©-menetelmä on strukturoitu työväline. BAROfi © -menetelmää voidaan käyttää muun muassa rikos-, ja ongelmakäyttäytymisen sekä nuoren tuen tarpeiden arviointiin. BAROfi © -menetelmän eduksi voidaan lukea objektiivisuus, tarkka ja järjestelmällinen tiedonkeruu sekä menetelmän tieteellinen luotettavuus. (Heikkilä 2008, 1.)

BAROfi ©-menetelmä on strukturoidun työprosessin ja BARO-työvälineen summa. Työprosessi sisältää työskentelyprotokollan, johon kuuluu työntekijän esittäytyminen, haastattelumenetelmän esittely ja eteneminen sekä perustelu haastattelemiselle. Prosessi etenee haastattelulla, josta siirrytään kerätyn tiedon reflektointiin ja arvioimiseen. Lopuksi annetaan palaute nuorelle ja huoltajille. Puolistrukturoidut haastattelukysymykset, huoli-indeksi, apuvälinetaulukko (suojaavat tekijät ja riskitekijät) sekä huoliarviointitaulukko (yhdeksän elämäneluetta) muodostavat BARO-työvälineen. Laaja BAROfi-haastattelu koostuu noin 30 kysymyksestä per osa-alue. BAROfi-haastattelun elämäneluoiden haastattelukysymykset perustuvat tieteelliseen tutkimukseen. Kysymykset on laadittu vältellen kyllä/ei-tyyppisten vastausten syntyä. Haastattelulomakkeen korostetut kysymykset ovat indeksikysymyksiä huoli-indeksiä varten. (Heikkilä 2008, 4-5.)

Haastattelurunko koostuu eri osa-alueista. Nuoren tämänhetkinen tilanne kattaa nuoren tämänhetkiset kokemukset. Mikäli kyseessä on rikos, nuorelta kysytään kiinniottotilanteesta. Kun nuori on pidätetty, tiedustellaan nuoren pärjäämistä vankilassa. Rikos-osiossa kysytään olosuhteista, tapahtumien kulusta sekä nuoren suhtautumisesta rikokseen. Toimintakyky koulussa kattaa kysymykset nuoren opiskelu- ja työhistoriasta. Toimintakyky vapaa-ajalla sisältää kaiken, mitä nuori vapaa-ajallaan tekee. Kasvuoloista tiedustellaan nuoren kotiloista, perheestä ja asuinympäristöstä sekä elämäntapahtumista, perheenjäsenten terveydestä ja heidän mahdollisesta päihteidenkäytöstä. Kehityshistoriaan kuuluu nuoren motorisen kehityksen lisäksi mahdollinen ongelmakäyttäytyminen, terveydentila sekä mahdolliset hoitokontaktit esimerkiksi sosiaalityöntekijän kanssa. Toimintakyky perheessä liittyy myös kotiloihin tiedusteltaessa nuorelta mikä kotona sujuu hyvin ja mikä taas huonosti. Käyttäytymiseen liittyvässä osiossa kysytään nuorelta, missä hän kokee itsensä hyväksi ja mihin hän on itsessään tyytyväinen. Päihteidenkäyttö/uhkapeli-osiossa kysytään nuoren alkoholin ja huumeiden käytöstä sekä uhkapelien pelaamisesta. Viimeisessä osiossa käsitellään nuoren tunteita. Lopuksi nuorelta kysytään odotuksista/toiveista mahdollisten jatkotoimenpiteiden suhteen. (Heikkilä 2008.)

Nuoren huolen määrän arviointia ennen työntekijä kartoittaa paitsi nuoren kaikkien osa-alueiden riskitekijät, myös suojaavat tekijät (Heikkilä 2008, 14). Mikäli haastattelusta nousee keskimääräistä enemmän huolta, käsittelyä voidaan jatkaa moniammatillisessa työryhmässä, johon kuuluu psykiatrian, sosiaali- ja/tai päihdetyön, perheterapian ja/tai kulttuurin sekä Rikosseuraamuslaitoksen asiantuntijoita. Haastattelujen palaute sekä palvelusuositukset annetaan henkilökohtaisesti nuorelle ja hänen huoltajille, esimerkiksi tutkintavankeudessa tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa. (Heikkilä 2008, 20.)

Rikosseuraamuslaitoksen käyttämä BAROfi-menetelmä on pilotointi- ja kehittämisvaiheessa. Menetelmään on lisätty tarpeellisia kysymyksiä rikosseuraamusasiakkaiden tarpeiden pohjalta. Menetelmä on edelleen strukturoitu työprosessi ja -väline, jonka avulla pyritään saamaan tietoa nuoren elämäntilanteesta, riskeistä, huolista, voimavaroista, suojaavista tekijöistä ja tarpeista tavoitteena luoda nuorelle tarpeellisia väyliä eri palvelutasoihin sitouttaen hänet normaalipalveluihin. Haastattelu toimii pohjana myös nuoren seuraamusselvityksen ja rangaistusajan suunnitelman laatimiselle. Menetelmä sisältää tutkittuun tietoon perustuvat yhdeksään eri elämänalueeseen jaotellut puolistrukturoidut kysymyskokonaisuudet. (Rikosseuraamuslaitos 2017c.)

4.2 Riskitekijät ja suojaavat tekijät

Riskitekijät voidaan jakaa esimerkiksi yksilöllisiin tilannekohtaisiin riskitekijöihin kuten hyväksikäyttöön, tuen puutteeseen ja koulunkäyntivaikeuksiin, yhteiskunnallisiin riskitekijöihin

kuten kansantalouteen, työmarkkinoihin ja haitalliseen lähiympäristöön, neurobiologisiin riskitekijöihin kuten impulsiivisuuteen sekä psykologisiin riskitekijöihin kuten huonoon itsetuntoon ja matalaan älykkyydosamäärään. Lisäksi psykiatriset häiriöt kuten ADHD ja autismi ovat omiaan altistamaan lasta. (Heikkilä 2008, 16.)

Pitkittäistutkimus osoittaa, että epäsosiaalisista käyttäytymisongelmista kärsivistä lapsista 25-50 prosenttia kehittyy rikolliseen suuntaan päästessään 12-13 vuoden ikään. Samat tutkimukset näyttävät, että kolmasosa tai enintään kaksi kolmasosaa rikoksista oireilevista lapsista jatkaa rikostentekoa kroonisesti ja väkivaltaisesti yhä vakavammalla tavalla. Tutkimukset osoittavat melko yhdenmukaisesti yhtäläisyyden nuoren varhain alkaneiden käytösongelmien ja aikaisin aloitettujen rikosten jatkumisen kroonisena ja vakavana rikoskäyttäytymisenä aikuisena. Usein rikollisen kehityksen riskitekijät jaotellaan yksilön ominaisuuksiin, perhetekijöihin, asuinympäristön riskitekijöihin, kaveripiirin riskeihin ja kouluun liittyviin riskitekijöihin. Lapsen riskitekijöihin luetaan usein raskaudenaikaiset ja syntymään liittyvät vauriot, lapsen voimakas temperamentti, ylivilkkaus, impulsiivisuus, elämyshakuisuus, pelottomuus, aggressiivisuus, oppimisvaikeudet sekä käytöshäiriöt jotka johtavat lapsen uhmakkuuteen. Usein riskitekijät jotka yhdistyvät persoonallisuuden piirteisiin, liitetään biologisiin ominaisuuksiin kuten testosteroniin, alhaiseen serotoniinitasoon, kortisolitasoon, aikaiseen puberteettiin sekä psykofysiologisiin piirteisiin. Stressi on omiaan vaikuttamaan elimistön autonomiseen hermostoon ja hormoneihin, joten biologiset tekijät voivat olla syiden sijaan seurauksia. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 128-129, 139, 145, 148.)

Perhe, kaveripiiri ja koulu luovat lapsen kasvuympäristöön suoria ja epäsuoria riskitekijöitä. Suorat riskitekijät ennustavat suoraan lapsen rikollista käyttäytymistä, kun taas epäsuorat riskitekijät voivat vaikuttaa epäsuorasti ja välillisesti. Suora riskitekijä voi olla väkivaltaista kasvatusta tai lapsen kaltoin kohtelua, kun taas epäsuorariskitekijä voi viitata teinivanhempiin tai köyhyyteen. Perheen rakenne, erilaiset vanhemmuuteen kytketyt seikat, perheen ominaisuudet ja perheen taloudellinen tilanne ovat omiaan luomaan erilaisia riskitekijöitä. Muun muassa vaihtuvat perhesuhteet, avioerot, yksinhuoltajavanhempi, parisuhdeväkivalta, vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, aggressiiviset vanhemmat, rikollisuus perheessä, kaoottinen perhetilanne, väkivallan näkeminen, vanhempien antisosiaalisuus, epäjohtonmukaiset kasvatuskäytännöt, vähäinen valvonta tai ankara kuri saattavat edesauttaa lapsen rikollisen käyttäytymisen kehittymistä. (Nurmi 2013, 99.)

Usein nuoret syyllistyvät rikoksiin ryhmässä (Nurmi 2013, 96). Kaveripiiri ohjaa osittain nuorten epäsosiaalista ja väkivaltaista käyttäytymistä. Epäsosiaalinen kaveripiiri sekä kaveripiirin hylkiöksi joutuminen ovat riskitekijöitä nuoren väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Varhaisnuoruuden kehityksellinen taantuma yhdessä epäsosiaalisen kaveripiirin kanssa voivat puhkaista puberteetin jälkeen nuoruuteen rajoittuvan antisosiaalisuuden. (Nurmi 2013, 95.)

Lisäksi nuorta väkivaltakäyttäytymiselle altistavat muun muassa mielenterveysongelmat, käytöshäiriöt, kognitiivisesti heikko taso, impulssikontrollin vaikeudet, väkivaltamyönteiset asenteet, merkittävät narsistiset piirteet, päihdeongelmat, tunnekylmät ja empatiakyvyttömät luonteenpiirteet sekä aikaisempi väkivaltakäyttäytyminen, psykiatrisen hoidon sekä lastensuojelun tarpeet. Traummat lapsuudessa ja nuoruudessa ovat omiaan altistamaan kehitysikäistä väkivaltakäyttäytymiselle mukaan lukien päihteidenkäytön, vaarahakuisuuden ja vastuuttoman seksuaalikäyttäytymisen. Posttraumaattinen stressihäiriö altistaa riskikäyttäytymiselle. Myös ahdistuneisuushäiriö yhdessä käytöshäiriön kanssa ennustaa väkivallan riskiä. (Nurmi 2013, 96-99.)

Rikoksantorjuntaneuvosto katsoo, että yksilön riskejä syyllistyä rikokseen voidaan ehkäistä yhteiskunnassa sosiaalisesti. Sosiaalisella rikosten ehkäisemisellä pyritään yksilön normaaliin kiinnittymiseen yhteiskunnassa esimerkiksi koulumaailman kautta sekä lisäksi vaikuttamaan yksilön itsekontrolliin, jolloin yksilö kykenee vastustamaan esimerkiksi rikosten edellyttämiä houkutuksia. (Sosiaalinen ehkäiseminen 2013.)

Riskejä alentavia ominaisuuksia ja prosesseja, jotka liittyvät lapseen, perheeseen tai ympäristöön kutsutaan suojaaviksi tekijöiksi (Heikkilä 2008, 15). Lapsi-vanhempisuhteen suojaavia tekijöitä ovat muun muassa suojaava perheympäristö, tasapainoinen perhe, perheen hyvä ilmapiiiri, hyvä suhde vähintään toiseen vanhempaan, perheen toimiva vuorovaikutus, yhdessä vietetty aika vanhempien kanssa ja riittävä lapsen valvonta. Ulkoisiin suojavaihin tekijöihin voidaan lukea yksilöllinen tai institutionaalinen tuki, joiden merkitys korostuu silloin kun perhe ei kykene tarjoamaan lapselle riittävästi tukea ja turvaa. Ulkoisiin suojavaihin tekijöihin voidaan liittää kodin ulkopuoliset ihmissuhteet kuten kaverisuhteet, koulusaavutukset sekä harrastukset ja organisoitu vapaa-aika. (Kypärä & Mäki 2000, 9-12.) Myös sosiaaliset taidot, selviytymistäidot sekä lahjakkuuden toteuttaminen näyttävät suojaavan lasta (Heikkilä 2008, 15).

4.3 Kriminogeeniset tekijät

Tutkimukset osoittavat, että rikollisen käyttäytymisen riskitekijöihin kuuluu rikosmyönteinen ja antisosiaalinen ajattelu sisältäen yksilön arvot, asenteet, uskomukset ja ajattelumallit. Myös rikosmyönteinen ja antisosiaalinen lähipiiri kuten roolimallin puuttuminen, nuorena alkanut monimuotoinen antisosiaalinen käyttäytyminen sekä antisosiaaliset persoonallisuus- ja temperamenttipiirteet tukevat yksilön rikollista käyttäytymistä. Rikollista käyttäytymistä ennustaviin piirteisiin voidaan lukea esimerkiksi yksilön vastuuntunnottomuus, piittaamattomuus lakia ja muiden oikeuksia kohtaan, katumuksen tunteen puuttuminen, impulsiivisuus, aggressiivisuus sekä manipulatiivisuus. Rikollisen käyttäytymisen uusimisriskin todennäköisyyttä voidaan arvioida kriminogeenisten tekijöiden avulla. Kriminogeenisiin tekijöihin luetaan sekä staattiset että dynaamiset riskitekijät. Staattiset tekijät tarkoittavat pysyviä tai muuttumattomia tekijöitä, jotka tilastollisesti näyttävät lisäävän rikoksen uusimisriskiä. Staattisia

tekijöitä ovat ikä, sukupuoli ja aiempi rikoskäyttäytyminen. Tutkimukset osoittavat, että nuorena aloitettu rikoskäyttäytyminen lisää rikoksen uusimisriskiä, miehet uusivat naisia useammin ja nopeammin ja ensikertalaiset uusivat harvemmin kuin esimerkiksi kaksi tai kolme kertaa vankilassa olleet. Staattisten riskitekijöiden osoittaminen on varsin helppoa eikä tunnistaminen vaadi erityistä tulkintaa. (Arola-Järvi 2012, 30.)

Dynaamisiin riskitekijöihin luetaan muuttuvat riskitekijät. Rikosmyönteiseen, antisosiaalisen ajatteluun, asenteisiin ja kiinnittymiseen rikosmyönteiseen lähipiiriin voidaan yrittää vaikuttaa. Antisosiaaliset asenteet sekä rikosmyönteinen tapa ajatella ovat usein kytköksissä erinäisiin puutteisiin esimerkiksi kyvyttömyyteen muodostaa järkeviä suunnitelmia, jotka ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä. Sen lisäksi puutteellinen kyky hahmottaa pitkän aikavälin vaikutuksia ja seurauksia sekä ajattelun konkreettisuus, epäloogisuus, jäykkyys, joustamattomuus ja irrationaalisuus kuuluvat dynaamisiin riskitekijöihin. Myös puutteellinen kyky sietää ristiriitoja, vastuun ja syyllisyyden ulkoistaminen, omien laittomien tekojen vähättely ja mitätöinti, negatiivinen elämänasenne sekä mustavalkoinen ajattelutapa ovat tekijöitä, jotka ovat yhteydessä antisosiaalisiin asenteisiin ja rikosmyönteiseen ajattelutapaan, mutta joihin voidaan pyrkiä vaikuttamaan. (Arola-Järvi 2012, 31.)

Kriminogeeniset riskitekijät ovat sosiaalisia tai yksilöllisiä. Ne myötävaikuttavat joko välittömästi tai välillisesti rikolliseen käyttäytymiseen. Toisin sanoen mitä tahansa tekijää tai elämäntilannetta, joka rikokseen syyllistyneellä on ollut puutteellinen, ja johon voidaan teoriassa vaikuttaa siten että rikoskäyttäytymisen todennäköisyys vähenee, voidaan kutsua kriminogeeniseksi tekijäksi. Kriminogeenisiä tekijöitä tarkastellessa tulee huomioida jokaisen ihmisen yksilöllisyys. Täten kriminogeeniset tekijät kunkin yksilön kohdalla tulee määritellä vasta, kun yksilön tilanne on arvioitu. Mikään riskitekijä ei siis ole absoluuttisesti kriminogeeninen. Esimerkiksi hallitsematon päihteidenkäyttö saattaa tietyssä tapauksessa olla yksilön kannalta merkittävä kriminogeeninen tekijä, kun toisen ihmisen kohdalla päihteiden käytöllä ei ole tekemistä rikoskäyttäytymisen kanssa. Myöskään tilanteet, joista löydetään useita riskitekijöitä samanaikaisesti, eivät välttämättä johda uusintarikollisuuteen. Riskitekijät vaikuttavat yksilön kehittymiseen vieden kehitystä eri suuntiin. Tulee myös huomioida, että kunkin riskitekijän vaikutus yksin tai yhdessä toisen tai toisten riskitekijöiden kanssa on erilainen aina yksilöstä ja tilanteesta riippuen. Ihmisen käyttäytymistä ohjaavat myös yllättävät tekijät, joita ei etukäteen voida ennustaa sekä suojaavat tekijät, joilla on suotuisa ja korjaava vaikutus rikolliseen käyttäytymiseen. Suojaavilla tekijöillä tarkoitetaan henkilökohtaisia ominaisuuksia tai sosiaalisia olosuhteita, jotka vähentävät yksilölle epäedullisten tapahtumien ja lopputuloksien toteutumista. (Arola-Järvi 2012, 31-32.)

4.4 Nuoruuden kehitysvaiheet ja kehitystehtävät

”Nuoruus on aikaa, jolloin pitää ikään kuin oppia elämään. Avainsanoja nuoruuden ymmärtämisessä ovat polariteetti ja dualismi, valo ja pimeys.” (Dunderfelt 2013, 85). Ihmisen elämänsaareen kuuluu erilaisia kehitysvaiheita. Dunderfeltin (2011), Nordlingin ja Toivion (2013) mukaan nuoruuden voi jakaa kolmeen jaksoon (ensimmäinen, toinen ja kolmas vaihe), joista jokaisella jaksolla on omat piirteet ja keskeiset tehtävät. Jokainen niistä pitää sisällään nuorelle ihmiselle uusia haasteita ja tehtäviä. (Nordling & Toivio 2013; Dunderfelt 2011, 85.) Nuoren kohdatessa ihmissuhdekriisin, identiteettikriisin tai ideologisen kriisin, hän samassa yhteydessä irtautuu psyykkisesti vanhemmistaan ja heidän edustamastaan arvomaailmasta. (Nordling & Toivio 2013.) Ensimmäistä vaihetta kutsutaan nuoruusiän varhaisvaiheeksi, eli ihmissuhteiden kriisiksi. Vaihe käsittää varsinaisen biologisen murrosiän ja protestoinnin vanhempia sekä muita auktoriteetteja kohtaan. Tähän vaiheeseen kuuluu myös uudet ystävyys-suhteet ikätoverien kanssa. Ensimmäinen vaihe sijoittuu ikävuosille 12-15-vuotta. Toinen vaihe on nimeltään nuoruusiän keskivaihe, jossa identiteettikriisi näyttää suurinta sijaa. Vaiheeseen kuuluu samaistumisia ja ihastumisia muihin ihmisiin, minäkokemuksen selkiinnyttämistä, omien rajojen kokeilua sekä syvällisiä ihmissuhteita. Vaihe sijoittuu ikävuosille 15-18-vuotta. Kolmas ja viimeinen nuoruuden kehitysvaihe on nimeltään nuoruusiän loppuvaihe. Tässä vaiheessa nuoren voidaan katsoa olevan ideologisessa kriisissä. Vaiheeseen sisältyy nuoren seestymistä sekä pohdiskelua omasta asemasta maailmassa. Samaan aikaan nuori aloittaa itsenäisen elämän. Vaihe käsittää ikävuodet 18-20. (Dunderfelt 2011, 84-85.)

Kumpulaisen ym. (2016) mukaan kehitysvaiheet voi jakaa neljään alavaiheeseen: esinuoruuteen, varhaisnuoruuteen, varsinaiseen nuoruuteen sekä myöhäisnuoruuteen. Esinuoruus viittaa psyykkiseen taantumiaan sekä puberteetin alkun. Kun psyykinen tasapaino järkkyy, hankaluuksia voi syntyä kotona ja koulussa ja nuori voi tuntea olonsa ärtyneeksi. Taantuma ilmenee selkeämmin pojilla kuin tytöillä. Esinuoruutta seuraava kehitysvaihe käsittää eroja tyttöjen ja poikien välillä poikien taantuessa tyttöjä vanhemmalle tasolle. Pojat hakeutuvat isoihin ryhmiin ja he saattavat suhtautua joko halveksuvasti tai vihamielisesti tyttöjä kohtaan. Esinuoruuden jälkeinen varhaisnuoruus on ajanjaksona kuohuva, kun aggressiivisuus ja seksuaalisuus kasvavat. Psyykinen tasapaino horjuu ja suhde vanhempiin heittelee. Kun varsinaisen nuoruusiän saavutetaan, nuori on alkanut sopeutumaan muuttuvaan vartalonsa ja sietämään yllykepainetta. Ihmissuhteet jatkavat muotoutumistaan, ja seurustelusuhteet voivat edetä mielikuvista oikeiksi, kun nuoren seksuaalinen identiteetti rakentuu. Varsinaisessa nuoruusiässä itsekeskeisyys ja itserakkaus korostuvat, mielikuvamaailma rikastuu, tietotaito kasvaa ja harrastukset syvenevät. Lopulta myöhäisnuoruuden kautta nuoren itsenäisyys, identiteetti sekä seksuaalinen identiteetti vahvistuvat. Nuori tekee valintoja ja luo kuvaa omasta tulevaisuudesta. (Kumpulainen ym. 2016, 37.)

Kehitystehtävät ovat haasteita, joiden kautta yksilö kykenee kehittymään ja siirtymään seuraavaan elämänvaiheeseen. Robert J. Havighurst on listannut nuoruuden kehitystehtäviksi uuden ja kypsemmän suhteen saavuttamisen suhteessa molempiin sukupuoliin. Sen lisäksi yksilön tulee löytää itselleen joko maskuliininen tai feminiininen rooli, hyväksyä ulkonäkö, saavuttaa itsenäisyys suhteessa vanhempiin ja muihin aikuisiin, valmistautua perhe-elämään ja avioliittoon, kantaa vastuu taloudesta, luoda maailmankatsomus, arvomaailma ja moraali sekä käyttäytyä sosiaalisesti vastuullisesti. (Dunderfelt 2011, 85.)

4.5 Nuoruusiän psyykinen kehitys

Nuoruusikä on ikäkauteen liittyvien psykologisten tapahtumien sekä psyykkisen kehityksen summa (Kumpulainen ym. 2016, 35). Nuoruuden ikämääritelmät ovat erilaisia lainsäädännössä, erilaisissa tutkimuksissa sekä tilastoissa. Nuorisolaissa kaikki alle 29-vuotiaat luokitellaan nuoriksi (Koste 2016, 8), mutta lääketieteellisesti nuoruusikä sijoittuu ikävuosiin 12-24 (Kumpulainen ym. 2016, 35). Nuoruusikään liittyy puberteetti, nuoren fyysinen kypsyminen, jonka kesto on noin kolme ja puoli vuotta. Kehityksellisesti nuoruus on ikävaihe lapsuuden ja aikuisuuden välissä, jonka aikana nuori kypsyy psyykkisesti ja fyysisesti vaiheittain, tytöt ja pojat eri tahdissa. Persoonallisuusrakenteet muotoutuvat uudestaan vakiintuen pysyviksi aikuisuuden kynnyksellä. Tavoite on löytää itsenäisyys ja identiteetti. (Kumpulainen ym. 2016, 35.)

Nuoruuden psyykkiseen ja fyysiseen kehittymiseen kuuluva disharmonia näkyy arvoissa, käyttäytymisessä, tunteissa, suhtautumisessa muihin sekä kiinnostuksen kohteissa. Nuoren säätelyjärjestelmät eivät vielä toimi odotetusti kuten aikuisilla. Täten he eivät vielä yhtä hyvin kykene esimerkiksi arvioimaan riskejä tai hallitsemaan tunnemaailmaa. Nuoret altistuvat erilaisille riskeille elämänpiirin laajentumisen sekä kiinnostuksen kohteiden myötä, joten nuoren elämä edellyttää kasvuympäristöltä fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta sekä toimivia vuorovaikutussuhteita. Lapsuus luo yhdessä nuoruuden kanssa perustan psyykkiselle kehittymiselle, jolloin toivotut olosuhteet takaavat aikuisikään mennessä riittävän älykkyyden, sosiaaliset-, käyttäytymis-, ja tunnetaidot sekä kyvyn tuntea myötätuntoa ja kiintyä muihin ihmisiin. (Kumpulainen ym. 2016, 22.)

Jotta voimme tarkastella nuoruusiän psyykkistä kehitystä, tulee meidän ymmärtää lapsuuden psyykkistä kehitystä. Lapsuuden psyykkisen kehitykseen kuuluu muun muassa perintötekijät, fyysinen kehitys, aivojen kypsyminen sekä ympäristö ja vuorovaikutus. Kehityksen vauhti on yksilökohtaista. Kehitykseen liittyy tunteiden säätelyn, käyttäytymisen säätelyn, sosiaalisten taitojen, kommunikaatiotaitojen, kognitiivisten kykyjen, moraalin sekä seksuaalisuuden kehittyminen ensin perustaitojen, sitten monimutkaisempien toimintojen kautta. Kehittyäkseen lapsi tarvitsee huolenpitoa, tukea, ohjausta sekä emotionaalista ymmärrystä aikuiselta. (Kumpulainen ym. 2016, 23.)

Nuoruuden psyykinen kehitys rakentuu tunne-elämän, älykkyyden sekä geneettisten taipumusten summasta. Hormonaaliset sekä ruumiin muutokset ja sukukypsyden saavuttaminen ovat omiaan aiheuttamaan nuoruusiän kehityksen painetta. Lapsuuden, traumojen sekä nykyhetken käsitteleminen onnistuu uudenlaisen reflektiivisen ajattelukyvyn myötä. Kehittymisen seurauksena nuori irtautuu lapsuuden vanhemmista valmistautuen uuteen elämänvaiheeseen valmiina kohtaamaan aikuisiän haasteet. (Kumpulainen ym. 2016, 22.)

Psykoanalyttisen egopsykologian mukaan minäihanne rakentuu mielikuvista, tunteista ja motiiveista, jotka vastaavat kysymykseen ”minkälainen minun tulisi olla?” Minäihanteen ja todellisen minäkuvan välinen ristiriita voi aiheuttaa yksilölle jatkuvia pettymyksiä sekä tunteen, ettei hän kykene toimimaan minäihanteensa mukaisesti. Silloin yksilö saattaa kokea toivotonmuutta, masentua tai jopa tuntea suurta itseinhoa ollen myös altis itsetuhoisuudelle ja itsemurhalle. (Toivio & Nordling 2013, 190.)

4.6 Mielenterveys

WHO:n (2013) määritelmän mukaan mielenterveys toimii osana ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia. Mielenterveyden vuoksi ihminen kykenee muun muassa toimimaan omien kykyjensä mukaan, selviämään stressistä ja rasituksesta ja työskentelemään tuotteliaasti. WHO:n (2013) mukaan mielenterveys muodostaa pohjan yksilön hyvinvoinnille sekä yhteisössä toimimiselle. (Erkko & Hannukkala 2015, 12.)

Mielenterveys vaikuttaa ihmisen fyysiseen terveyteen ja mielenterveys on monen tekijän summa. Se vaikuttaa kykyyn nauttia elämästä tuntien elämä mielekkääksi ja merkitykselliseksi sekä ihmisen kyvykkyyteen kokea itsensä tasa-arvoiseksi ja arvostetuksi yhteiskunnan ja yhteisön jäseneksi. Mielenterveys rakentuu sekä yksilön että yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden, vaikuttamismahdollisuuksien sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaikutuksesta. Hyvät olosuhteet parantavat mielenterveyttä, kun taas huonot olosuhteet voivat heikentää sitä. (Hyvinvointi.)

Häiriintyneen ja iänmukaisen kehityksen välinen ero voi olla kapea. Kuitenkin joka viides nuori kärsii mielenterveyshäiriöstä, joista yleisimmin mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös-, tai päihdehäiriöstä. Nuorta ja nuoren tilannetta tarkasteltaessa tulee tuntea nuoruusiän normaalin kehityksen pääpiirteet. Varhainen tunnistaminen sekä puuttuminen nuoruuden häiriöihin ja kehityksen pysähtymiseen tuo apua muun muassa ihmissuhdehaasteisiin sekä opiskelupaikan ja ammatinvalintaan. (Häiriöt ja ongelmat.)

Mielenterveys on voimavara, jota voi oppia ja kehittää. Mielenterveystaitojen avulla ihminen kykenee toimimaan elinympäristössään kohdatessaan erilaisia elämäntilanteita. (Suomen Mielenterveysseura. Mielenterveysosaaminen.) Hyvinvointia voi parantaa muun muassa

huumorilla, kulttuurilla, liikunnalla, ravinnolla, unella ja vapaa-ajalla. Mielenterveyttä edistää sosiaalinen itsenäisyys, oma identiteetti sekä yksilöllinen luovuus. Myös vuorovaikutus-
 lisuus, ihmissuhteiden solmiminen, muista välittäminen sekä kyky ilmaista omia tunteita pa-
 rantavat mielenterveyttä. Lisäksi työkyky, työnteko, sosiaalinen osallistuminen sekä oman
 edun valvonta ovat keskeisiä mielenterveyden osa-alueita. Elämään liittyy stressi erilaisine
 haasteineen, jolloin yksilöllä tulee olla työkaluja esimerkiksi ahdistuksen riittävään hallitse-
 miseksi sekä menetysten käsittelemiseksi. On tärkeää tuntea oma elämä merkitykselliseksi.
 (Hyvinvointi.)

4.7 Päihteet

Suomalaisnuoret käyttävät päihteistä eniten alkoholia joskin nuorten alkoholinkäyttö on ollut
 laskussa koko 2000-luvun ajan. Nuorten alkoholinkäyttöä ja humalahakuista juomista esiintyy
 kuitenkin suhteellisen paljon. Suomalaisnuoret käyttävät huumeita vähemmän kuin nuoret
 muissa Euroopan maissa joskin rauhoittavia lääkkeitä suomalaisnuoret käyttävät yhtä paljon.
 Tulee huomioida, että suurimalle osalle päihteitä kokeilevista ja päihteitä käyttävistä nuo-
 rista ei muodostu päihdeongelmaa tai päihdehäiriötä. Nuoruudella on kuitenkin vahva vaiku-
 tus aikuisiän päihteidenkäyttöä tottumuksiin. (Partanen ym. 2015, 362.)

Nuorten päihteiden käytölle altistavat useat eri tekijät kuten perinnölliset- ja lähiympäristön
 tekijät; päihteiden helppo saatavuus, kaveripiiri, joka suhtautuu päihteiden käyttöön myön-
 teisesti sekä rikollisuus asuinympäristössä. Edellä mainittujen riskitekijöiden yhteyttä nuorten
 päihteiden käyttöön ei vielä tunneta kovin hyvin, sillä monet nuoret selviävät nuoruuden il-
 man ongelmia olemassa olevista altistavista riskitekijöistä riippumatta. Suojaavat tekijät, ku-
 ten ongelmien joustava ratkaisutaito, usko omiin kykyihin, nuoren kasvua vahvistava ilmapiiri
 sekä vanhempien huolenpito voivat turvata nuorta päihteiden käytöltä. Päihteiden käyttö voi
 häiritä nuoren psyko fyysisistä kehitystä, sillä nuoren elimistön ja aivorakenteiden keskeneräi-
 nen kehitys häiriintyy. Hermoston altistuminen päihteiden käytölle voi vaikuttaa hermoston
 kehitykseen huonontamalla kognitiivisia toimintoja. Päihteiden käyttö altistaa nuoria myös huo-
 noille ruokailutottumuksille, syömättömyydelle sekä erilaisille sairauksille. Noin 5-10 % nuo-
 rista diagnosoidaan päihdehäiriö, jonka ohella lähes kaikilla esiintyy myös muita mielenter-
 veydenhäiriöitä, joista yleisimpinä käytös- ja tarkkaavaisuushäiriöitä sekä mieliala- ja ahdis-
 tuneisuushäiriöitä. Päihdehäiriöt ovat usein pitkäkestoisia ja toistuvia aiheuttaen nuorille
 myös huomattavaa psyykkistä ja sosiaalista haittaa, joka voi jatkua myöhemmin aikuisuu-
 dessa. Päihde- ja mielenterveysongelmat yhdessä liittyvät usein nuorten kohonneeseen itsetu-
 hoisuuteen. (Partanen ym. 2015, 363-364.)

Päihteet ja rikollisuus eivät liity automaattisesti toisiinsa, mutta päihteiden käytön ja rikolli-
 suuden välillä on vahva yhteys; rikollinen elämäntapa rohkaisee päihteidenkäyttöä ja päihteet
 vähentävät itsekritiikkiä sekä päätöksentekokykyä. Suureen osaan rikoksista syyllistytään

päihtyneenä tai joudutaan rikoskierteeseen, jotta päihdeiden käyttö saadaan rahoitettua. Tutkimusten mukaan päihdeongelmaisten hoitaminen on hyödyllistä, sillä alkoholin ja huumeiden käytön vähenemisellä on rikollisuutta vähentävä vaikutus. (Partanen ym. 2015, 440, 442.)

Vankiloissa on enemmän huumeiden käyttäjiä kuin väestössä keskimäärin. Huumeiden käyttö jatkuu usein vankila-aikana. Rikosseuraamuslaitos on laatinut Rikosseuraamuslaitoksen päihdetyön linjaukset 2012-2016, jotka ovat toimineet vankiloissa päihdetyön perustana osana laajempaa Rikosseuraamuslaitoksen strategiaa 2011-2020. Päihdestrategiatyön tavoitteita ovat päihdeiden kysynnän ja tarjonnan ehkäisy, päihderikollisuuden ehkäisy, päihdeiden käytön haittojen ehkäisy, päihdeongelmaisen vangin kuntoutusjatkumon turvaaminen sekä vangin verkostoituminen toimintaympäristöön. Näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen Päihdestrategiatyön kuuluu esimerkiksi kehittää arviointia, motivointityötä ja palveluohjausta, ehkäistä päihdeiden käyttöä, puuttua päihdeiden käyttöön, varmistaa oikeus päihdeettömään ympäristöön sekä käyttää ja kehittää päihdehoidon ja -kuntoutuksen tehokkaita, näyttöön perustuvia menetelmiä. (Partanen ym. 2015, 439, 441.)

Päihdeasiakkaiden muutosmotivaatio on herätellyt paitsi kliinistä mielenkiintoa, myös turhauttanut. Motivaatiota on pidetty välttämättömänä tekijänä hoidon kannalta, ja sen puute on katsottu asiakkaan viaksi kun taas motivaation ajatelleen olleen asiakkaan vastuulla. Motivaation on viime aikoihin asti katsottu olevan joko ihmisen staattinen piirre tai taipumus, jota joko on tai ei ole. Motivaatiota on kuitenkin tarkasteltu hiljattain toisin ja eri perspektiiveistä. Katsotaan, että motivaatio on avain muutokseen ja motivaatioon sisältyy monia eri ulottuvuuksia. Ajatellaan, että motivaatio on dynaaminen ilmiö, jota voidaan muuttaa ja johon sosiaalinen kanssakäyminen vaikuttaa. Asiakkaan muutosmotivaatiota tulee herätellä ja voimistaa. (Koski-Jännes ym. 2008, 17.)

Kivivuoren & Linderborgin (2009, 185) tutkimus osoitti, että päihdehoito lisää irtautumisoptimismia rikollisesta käyttäytymisestä ja vahvistaa vankien uskoa tulevaisuuden näkymiin. Lisäksi tutkimus tukee nykyisen kriminaalipolitiikan halua lisätä vankeusrangaistuksen hoidollisia ja kuntouttavia elementtejä. Tulee huolehtia, että kuntoutus perustuu tutkimusnäyttöön ja toteutuu riittävien taloudellisten resurssien puitteissa.

4.8 Arjen taidot

Arki ohjaa hyvinvointiamme. Vointiin vaikuttaa arjen sujuvuus ja tasapainoisuus. Sujuva ja tasapainoinen arki koostuu toistuvista rutiineista, kuten opiskelusta tai työstä, arkisista velvollisuuksista, sosiaalisista suhteista, harrastuksista, levosta, rentoutumisesta sekä säännöllisestä syömisestä ja liikkumisesta. Elämä tuntuu turvalliselta ja hallittavalta toistuvuuden ja rutiinien avulla, joiden merkitys korostuu ”kriisitilanteissa” ja silloin, kun ihminen on

”eksyksissä”. Hyvä arki on tasapainottelua, sillä kukaan ei pysty hallitsemaan jokaista hetkeä. (Siltanen ym. 2016, 31.)

Vangit kokevat vankilan ristiriitaisesti: vankila on yhtä aikaa hyvä ja huono ympäristö. Vankilan katsotaan olevan turvallinen, helppo ja kodinomainen rakennus, joka tarjoaa asuinpaikan, huolenpitoa ja toimintaa karsien samalla stressiä elämästä, kun kaikki tarjoillaan valmiina eteen. Moni vanki kokee laitostuneensa muutaman tuomion jälkeen, ja vapautuessa vaihtoehdot jäävät vähiin. Vangit kokevat kuulumattomuutta yhteiskuntaan ja kertovat, että yhteiskunnassa selviytyminen ei onnistu. (Vahvasti vankilasta vapauteen 2013.)

Monilla rikosseuraamusasiakkailta on hankaluuksia arjen taitojen hallinnassa (Miikkulainen 2012, 2). Maailman Terveysäätiön määrittely arjen taidoille on ”kyvyt sopeutuvaan käyttäytymiseen, jotka mahdollistavat yksilön tehokkaan selviytymisen arkielämän haasteista ja vaatimuksista.” Unicefin ja Unescon mallin mukaan arjen taidot näyttäytyvät ongelmanratkaisutaitoina, sosiaalisina ja tunteiden käsittelyn taitoina sekä kriittisen ajattelun taitona, jotka yhdessä muodostavat perustan rahankäytön hallinnalle, virastoasioiden hoitamiselle sekä omasta terveydestä huolehtimiselle. Arjen taitojen voidaan katsoa olevan kykyä sopeutua kaikkiin elämäntilanteisiin ja niiden tuomiin olosuhteisiin, joka muodostaa lähtökohdat elämänhallinnalle. (Miikkulainen 2012, 3.)

Usein rikosseuraamusasiakkailta on jonkin asteen halukkuutta irtautua rikollisesta elämäntylistä sekä päihteiden käytöstä, mutta uuden elämäntavan aloittaminen saati ylläpitäminen on haastavaa, eikä pelkkä rikoskierteen katkaiseminen ja päihteiden käytön lopettaminen riitä. Selvitäkseen yhteiskunnassa heidän tulee opetella kokonaan uusia rutiineja, tehdä uusia asioita, käydä uusissa paikoissa, luoda uusia ihmissuhteita ja opetella uusia ajatusmalleja. Taitojen kehittäminen rikosseuraamusasiakkuuden aikana edesauttaa rikoskierteen katkaisemista. Kognitiivis-behavioraalisen ihmisen käyttäytymistä selittävän mallin mukaan meidän tulee muovata toiminnan taustalla kyteviä ajatusmalleja, jos haluamme vaikuttaa jonkun henkilön toimintaan. Rikosseuraamusasiakkaiden ajatusmalleihin, jotka ovat omiaan vaikuttamaan arjen taitoihin, kuuluu lyhytjänteisyys, impulsiivisuus, hetkessä eläminen, toiminta ilman kauaskantoisten seurauksien harkintaa sekä välinpitämättömyys sekä omasta että muiden hyvinvoinnista. Ihmisen tulee ensin osoittaa kiinnostusta omaa hyvinvointia ja omaa tulevaisuutta kohtaan kiinnostuakseen arjen taitojen hallinnasta. (Miikkulainen 2012, 3-4.)

Vankilassa ajantaju hämärtyy, jonka vuoksi säännöllinen ja järjestelmällinen päivärhythmi ehkäisevät vangin passivoitumista. Kun vanki saa rakennetta ja rutiineja elämään, hyvinvointi kohenee ja elämänhallinnan opetteleminen helpottuu. (Miikkulainen 2012, 16.) Usein tuomitun talous vankilan ulkopuolella nojaa työttömyyskorvaukseen, toimeentulotukeen tai harmaaseen talouteen ja/tai rikoksiin, jolloin rikoksilla tienatun rahan kautta elintaso on voinut

olla korkea. Käsitys rahasta saattaa vääristyä. Rahan arvon hahmottamista, rahan merkitystä ja rahankäytön opettelemista voi harjoitella yksilö-, ja ryhmäkeskusteluissa, ja vankilassa rahankäyttöä voi harjoitella esimerkiksi kanttiinissa. Keskusteleminen rahasta yhdessä työntekijän kanssa luo työntekijälle kuvan paitsi tuomitun arvoista ja asenteista, myös elämänhallintataitojen tasosta sekä sitoutumisesta rikolliseen elämäntapaan. Rahankäytön hallinnan lisääminen saattaa tukea rikollisuudesta irrottautumista. (Miikkulainen 2012, 27-28.)

Työllistyminen vaikuttaa merkittävästi rikollisuudesta irrottautumiseen. Monilla tuomituilla on työelämälähtöisiä ongelmia. Usein heikko lukutaito, kirjoitustaito ja oppimisvaikeudet sekä keho koulutustaso katkonaisine työhistorioineen ja päihteidenkäyttöineen vaikeuttavat työmarkkinoille ponnistamista ja itse työssäkäyntiä. Arjen taitojen oppiminen esimerkiksi asiointi- ja vuorovaikutustaidoissa saattaa vahvistaa vangin itseluottamusta työnhakuprosessissa sekä parantaa haastattelussa suoriutumisen mahdollisuuksia. Myös oppimisvaikeuksien kartoittaminen tai ammatillisen koulutuksen suorittaminen vankeusaikana saattaa motivoida ja valmistaa tuomittua hakemaan töitä. (Miikkulainen 2012, 37.)

Liikunnan positiiviset vaikutukset terveyteen ja suorituskykyyn ulottuvat syvälle. Säännöllinen liikkuminen saa aikaan elämänhallinnan tunteen ja voi lisätä kiinnostuneisuutta terveellisiin elintapoihin vieden kiinnostusta pois esimerkiksi päihteidenkäytöstä. Liikunta ja ulkoilu kohentavat myös mielialaa ja edistävät unta. Vankilassa huomio tulisi kohdentaa tuomittuihin, jotka eivät halua vapaaehtoisesti liikkua ja ulkoilla; heitä tulisi motivoida ulkoilemaan tunti päivittäin. (Miikkulainen 2012, 19.)

Tunteiden käsittelyn taidon voidaan katsoa liittyvän osana arjen taitoihin (Miikkulainen 2012, 3). Nuoruusikään kuuluu vihan tunteiden hallinnan harjoittelemisen. Kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta kaikki käyttäytymismallit eivät ole. Nuoruusikäinen tarvitsee aikuiselta kasvatuksellista apua, kun hän opettelee tunne- ja vuorovaikutustaitoja kuten vihan hallintaa. Nuoren kyky sietää pettymyksiä on tärkeä tekijä tunnehallinnan rakentamisessa. (Nurmi 2013, 152-153.) Nuorten tunnetaitoja voi keskustelemisen lisäksi edistää toiminnallisuudella ja luovilla menetelmillä (Erkko & Hannukkala 2015, 29).

4.9 Elämänhallinta ja mielekäs tekeminen

JP Roos erottelee elämänhallinnan sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Ulkoisella elämänhallinnalla tarkoitetaan henkilön taitoa ohjata elämää suunnitelmien mukaan, kun taas sisäisellä elämänhallinnalla viitataan tosiasioiden hyväksymiseen vastoinkäymisineen. Yksilön tulee kyetä sopeutumaan tilanteisiin, joihin hänellä ei ole vaikutusvaltaa. Sisäiseen elämänhallintaan kuuluu myös asettaa itselleen realistisia, saavutettavissa olevia tavoitteita. Vankeustuomio on esimerkki ulkoisen elämänhallinnan menetyksestä, vaikka myös päihdeongelmat ovat useille vangeille jo ennen vankilaan joutumista omiaan muodostamaan ulkoisen

elämänhallinnan illuusion. Rikoksilla ja päihteidenkäytöllä saatetaan yrittää hallita elämää hakien hetkellistä helpotusta elämäntilanteeseen ja huonoon oloon. Rikokset toimivat ikään kuin taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien väärinä keinoina hakea helpotusta. Kun ulkoinen elämänhallinta on kadoksissa, moni vanki kokee asioiden vain tapahtuvan ilman omaa vaikutusvaltaa jolloin muodostuu ”hällä väliä”-asenne elämään. Tarkasteltaessa asiaa sisäisen elämänhallinnan kautta, välinpitämättömyys on omiaan vaikuttamaan rikollisen identiteetin rakentumiseen sekä yhteiskuntavastaisiin asenteisiin, joita käytetään sopeutumisen välineenä. (Miikkulainen 2012, 3.)

Nuori kykyineen ja kompetensseineen joutuu kohtaamaan ympäristön tarjoaman tuen lisäksi ympäristön haasteet vaatimuksineen ja odotuksineen. Kohtaaminen edellyttää nuorelta elämänhallintaa, jolloin nuoren tulee kyetä paitsi vastuunottoon, itsekontrolliin, valintojenteeseen, joustavuuteen ja epävarmuuden sietoon, hänellä tulee olla myös kyky hankkia koulutusta, ammatti ja työtä. Aikuisuuteen kuuluu vastuunoton lisäksi vapautta, johon nuori tarvitsee elämänhallintaa, jotta hän osaa käyttää vapautta yhteiskunnassa hyväksytyllä tavalla. (Raitainen 2001, 205; 207-208.)

Väestöliiton mukaan nuorten koulutuksen, työllistymisen, asumisen, mielenterveyden sekä elämänhallinnan haasteet nivoutuvat usein toisiinsa. Nuorten elämänhallintaan kuuluu nuorten hyvinvoinnin takaaminen varhaisen tuen sekä ennaltaehkäisevien palvelujen avulla, jolloin palvelujen tulee olla riittävän lähellä ja helposti saatavilla niin, ettei nuorta juokseteta ”luukulta luukulle”. Riittävä määrä matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen tulee olla helposti nuorten saatavilla. Työntekijöiden ammattitaitoa sekä palveluista tiedottamisesta tulee kehittää, ja nuorten tulee saada osallistua palvelujen kehittämiseen. (Nuorten elämänhallinta 2015.)

Mielenterveystalo linjaa, että hyvä arki koostuu arjen mielekkästä tekemisestä, liikunnasta, ravinnosta, sosiaalisista suhteista, unesta, rentoutumisesta ja levosta. Arkiset asiat sekä tavallinen päivärytmi edesauttavat terveyttä ja mielen hyvinvointia. Jokainen voi itse vaikuttaa elämässään omiin ihmissuhteisiin, tunteisiin, liikuntaan, yhdessä liikkumiseen, harrastuksiin, luovuuteen, arvoihin, päivittäisiin valintoihin elämän eri ympäristöissä, uneen, lepoon, ravintoon sekä ruokailuun. Kaikki toimeliaisuus lisää hyvinvointia ja elämänhallinnan tunnetta eikä tekemisen ja toiminnan tarvitse olla ”mitään erikoista”. Toiminta voi olla esimerkiksi ruoan valmistamista, liikuntaa, siivoamista tai itsestään huolehtimista. Jo suoriutuminen perusasioista tuo arkeen rytmiä ja mielihyvän tunnetta. Sosiaaliset suhteet sekä osallistuminen työ- ja opiskelijayhteisöihin antaa sisältöä elämään. (Arjen perusteet.)

Keskustelu ja toiminnallinen työskentely voivat vahvistaa nuorten itseilmaisua ja tunteiden sanoittamista. Nuorten kanssa voi keskustella päivän tapahtumista, tunteista ja

mielentiloista. Nuorten kanssa voi keskustella elämän suunnasta, arvoista ja asenteista sekä miettiä tulevaisuutta yhdessä. Keholla toimiminen voi edistää nuoren ymmärrystä toisten tunteita ja erilaisuutta kohtaan. Keskustelu ja toiminnallinen työskentely voi myös lisätä nuorten empatiakykyä sekä toisen huomioon ottoa. Toiminnallisuuden avulla nuoret saavat purkaa energiaa myönteisesti ja luoda kontaktia muihin ryhmäytymisen, luottamuksen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseksi. Osallistavan toiminnan voidaan katsoa olevan elämisen harjoittelua, yhdessä tekemistä ja yhdessä kokemista sekä vastavuoroisuuden että kohtaamisen kautta. (Erkko & Hannukkala 2015, 19, 29.)

5 Tutkimusasetelma

Tässä kappaleessa kerromme tutkimustavoitteista, tutkimuskysymyksistä, tutkimuksen toteutuksesta, tutkimusmenetelmän valinnasta, tutkimuksen kohderyhmästä, aineiston keruusta, aineiston analyysistä sekä tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta.

5.1 Tutkimustavoitteet

Tavoitteenamme oli tutkia Vantaan vankilan nuorten osaston tutkintavankien iänmukaisia tarpeita, jotka tukevat nuoria sekä tutkintavankeuden aikana että tutkintavankeuden jälkeen ohjaten nuorta kohti vapautumista ja rikoksetonta elämää. Tutkimme myös Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksia tarkoituksenmukaisen ja mielekkään tekemisen näkökulmasta. Tarkasteltaessa nuorten osaston toimintamahdollisuuksia tarkoituksenmukaisen ja mielekkään tekemisen näkökulmasta, tulee huomioida lain mukaisesti nuorten ikään ja kehitysvaiheeseen liittyvät tarpeet. Tutkimuksessamme viitataan alle 21-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen nuorten miesten tarpeiden huomioimiseen. Vantaan vankilan nuoret tutkintavangit eivät ole saaneet lainvoimaista tuomiota. Osa nuorista vapautuu suoraan tutkintavankilasta, kun taas osa tuomitaan lainvoimaisen tuomioon ja he jatkavat tuomionsa suorittamista esimerkiksi yhdyskuntapalveluna, valvontarangaistuksena tai vankeusvangeille osoitetussa vankilassa tuomiosta riippuen.

5.2 Tutkimusongelmat/-kysymykset

Opinnäytetyömme tarkoitus oli kartoittaa eri tekijöitä, jotka tukevat nuorten iänmukaisia tarpeita sekä tutkintavankeuden aikana että tutkintavankeuden jälkeen, ja jotka voivat edistää nuorten rikoskierteen katkaisemista. Työmme tarkoitus oli kerätä tietoa Vantaan vankilan nuorten osaston toimintamahdollisuuksien kehittämiseksi, jotta nuorten osastoa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa entistä toimivammaksi ja nuorten ikäsidonnaisia tarpeita tukevaksi. Näin ollen päädyimme seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

1. Millaiset tekijät tukevat nuorten iänmukaisia tarpeita tutkintavankeuden aikana, tutkintavankeuden jälkeen sekä nuorten sitoutumista rikoksettomaan elämään?
2. Millaista toiminnan tulisi olla Vantaan vankilan nuorten osastolla, jotta toiminta olisi nuorille tutkintavangeille tarkoituksenmukaista ja mielekäästä?

5.3 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyöprosessi kesti yhteensä reilun vuoden verran henkilökohtaisten syiden vuoksi. Aloitimme opinnäytetyön suunnitelman kirjoittamisen tammikuussa 2017. Keväällä 2017 saimme sekä tutkimusluvan opinnäytetyöhömmä että haastatteluilta luvan käyttää BAROfi-haastatteluja tutkimuksemme tukena. Palautimme opinnäytetyön suunnitelman toukokuussa 2017, jonka jälkeen pidimme opinnäytetyön suunnitelmaseminaarin. Suunnitelmaseminaarin jälkeen kirjoitimme suuren osan teoreettista taustaa, jonka jälkeen analysoimme BAROfi-haastattelut ja kirjoitimme tutkimustulokset auki. Täydensimme tutkimustulosten auki kirjoittamisen ja johtopäätösten teon ohessa opinnäytetyön teoreettista taustaa.

5.4 Tutkimusmenetelmän valinta

Tieteelliset tutkimusmenetelmät jaetaan yleensä laadullisiin ja määrällisiin tutkimusmenetelmiin. Laadullisen tutkimuksen aineistot ovat määrällisesti pienempiä esimerkiksi henkilöhaastatteluiden muodossa. Tuolloin aineiston laatu korostuu suhteessa sen määrään. Laadulliselle tutkimukselle ominaisia kysymyksiä ovat muun muassa ”miksi” ja ”miten”. Vertailun vuoksi, määrällisessä tutkimuksessa tutkimusaineistot eroavat suuren kokonsa ja numeraalisen tietonsa vuoksi laadullisesta tutkimuksesta. Määrällisen tutkimuksen oleellisia kysymyksiä ovat esimerkiksi ”kuinka paljon” ja ”mikä osuus”. Tutkimustyyppien eroavaisuuksista huolimatta tutkimusmenetelmiä ei voi arvottaa paremmuusjärjestykseen. Tämä johtuu siitä, että tutkimuskysymykset määrittävät, kumpi menetelmä kannattaa valita. (Tutkijan ABC.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston havainnointi ja tulkinta ovat tärkeässä osassa. Tällöin tutkija toimii aineiston tulkitsijana. Laadullinen tutkimus antaa tutkijalle joustavuutta aineiston käyttämisessä, mitä taas määrällinen tutkimus ei mahdollista. (Tutkijan ABC.) Laadullinen tutkimus pyrkii selittämään ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään jotakin toimintaa sekä tarjoamaan teoreettisesti järjellistä tulkintaa tietyille ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2012, 85). Laadullisen, eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta perustuu todellisen elämän kuvaamiseen. Tämä pitää sisällään ajatuksen, että todellisuus on monitahoinen. On kuitenkin huomioitava, että todellisuutta ei voi hajottaa sattumanvaraisesti pienempiin palasiin. Tapahtumat vaikuttavat samaan aikaan kukin toisiinsa, jonka vuoksi on potentiaalista tunnistaa monenlaisia suhteita niiden välillä. Kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimys on tutkia kohdetta niin kaikenkattavasti kuin mahdollista. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Tutkimuksessamme todellinen elämä viittaa Vantaan vankilan nuorten osaston toimintaan.

Valitsimme kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimusmenetelmäksemme, sillä tarkoitus oli saada laajaa, kattavaa aineistoa, joka on koottu luonnollisessa ympäristössä ja todellisissa tilanteissa. Haastatteluissa on käytetty tiedonkeruun työvälineenä ihmisiä, haastateltavia nuoria. Tällöin tutkijan on luotettava omiin havaintoihinsa tutkittavien kertomuksissa enemmän, kuin erilaisilla mittausvälineillä suoritettavissa tiedonhankintatavoissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa hyödynnetään induktiivista analyysiä. Tällöin pyrkimys on aineiston avulla tuoda esille yllättäviä asioita. Tästä syystä oletuksena ei ole jonkin hypoteesin testaaminen, vaan aineiston monipuolinen ja seikkaperäinen tutkiminen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien näkemykset ja henkilökohtaiset tuntemukset tulevat huomioiduksi. Tutkimuksen kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei sattumanvaraisesti. Tuolloin yksittäisten havaintojen kautta muodostetaan tutkimuksen kannalta merkittäviä teemoja. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa laadittu tutkimussuunnitelma muovautuu tutkimuksen kehittyessä. Tutkimus suoritetaan joustavalla tavalla, ja suunnitelmat muovautuvat vallitsevien olosuhteiden mukaan. Jokainen tutkittava ihminen on ainutlaatuinen, ja tulkinta toteutetaan sitä kunnioittaen. (Hirsjärvi ym. 2009, 161-164.)

5.5 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu

Rikoksista tuomitut muodostavat heterogeenisen ryhmän (Miikkulainen 2012, 5). Tutkimuksemme kohderyhmä muodostui Vantaan vankilassa asuvista alle 21-vuotiaista miespuolisista tutkintavangeista. Nuorten BAROfi-haastatteluja on tehty Helsingin yhdyskuntaseuraamustoitomistossa ja Vantaan vankilassa, mutta kaikki kymmenen tutkimukseemme käytettyä haastattelua on toteutettu Vantaan vankilassa. Tutkimukseemme osallistuneet kymmenen nuorta valikoituivat tutkimukseemme sattumanvaraisesti.

Tutkimukseemme käytetty sekundaariaineisto tarkoittaa valmista, toisen tahon keräämää aineistoa. Analysoitaessa valmista aineistoa, tutkimuskysymysten määrittely tulee suhteuttaa jo valmiina olevaan materiaaliin. Käsiteltäessä toisen tahon keräämää materiaalia, huomiota tulee kiinnittää materiaalin luotettavuuteen ja oikeellisuuteen. (Hirsjärvi ym. 2009, 192-196.) Käytimme sekundaariaineistoa, sillä tutkimuskysymystemme kannalta sekundaariaineiston käyttö osoittautui mahdolliseksi. Lisäksi valmiiden haastattelujen käyttö on ekonomista eikä kaikkien ongelmien ratkaisemiseksi ole välttämättä tarpeellista kerätä aineistoa alusta alkaen.

Opinnäytetyön sekundaariaineisto koostuu puolistrukturoiduista BAROfi-haastatteluista. Haastattelut on toteutettu vuosina 2016 ja 2017 Vantaan vankilassa sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoitomistossa. Analysoimme ainoastaan Vantaan vankilassa toteutettuja BAROfi-haastatteluja, sillä tutkimuksemme koskee Vantaan vankilan nuorten osastoa. BAROfi-haastattelu on laadittu nuorten tilanteen kartoittamiseksi Vantaan vankilassa ikään kuin tulohaastattelua

korvaavana haastattelumuotona. Yllätyimme positiivisesti, että BAROfi-haastattelujen kautta löysimme epäsuorasti etsimämme tulokset tutkimuskysymyksiimme. Vastausten löytäminen vaati tutkimusongelmien ja -kysymyksien todellista ymmärtämistä, jotta aineiston analysoiminen onnistuu.

5.6 Aineiston analyysi

Toteutimme aineiston analysoinnin sisällönanalyysilla. Tutkittava ilmiö rajataan tarkoin, jolloin pyritään saamaan ilmiöstä niin paljon irti kuin mahdollista (Tuomi & Sarajärvi 2012, 92). Opinnäytetyömme teoreettisen taustan alustavan kirjoittamisen jälkeen luimme kaikki kymmenen BAROfi-haastattelua useamman kerran huolellisesti läpi. Tämän jälkeen aloimme etsiä haastatteluista tutkimuskysymyksiemme kannalta oleellisia asioita. Samassa yhteydessä huomasimme, että kaikki materiaali ei ollut tutkimuksemme kannalta oleellista, kuten alaikäisten nuorten vanhempien näkemykset nuorten tämänhetkisestä tilanteesta. Tämä johtui sekundaariaineistosta ja syystä, että haastatteluja ei oltu suunniteltu vastaamaan opinnäytetyömme tarpeisiin. Tutkittuamme riittävästi haastattelumateriaalia, aloimme ryhmitellä tutkimuskysymyksiimme liittyviä asioita karkeisiin aihealueisiin. Ylemmän tason aihealueina toimivat tässä vaiheessa muun muassa rikokset, päihteet, ihmissuhteet, koulunkäynti ja nuorten vapaa-aika. Peilasimme alkuvaiheen luokkia kaiken aikaa. Mikäli jotkin esiin nousseet asiat eivät vastanneet tutkimuskysymyksiimme riittävästi, jätimme ne kuitenkin varmuuden vuoksi muistiinpanoihimme, jotta pystymme palaamaan asioihin tarvittaessa uudelleen haastattelujen analysoinnin ja tutkimusprosessin edetessä.

Teimme haastattelujen ryhmittelyn ensiksi siten, että pilkoimme jokaisen haastattelun edellä mainittujen teemojen alle. Pilkoimme haastattelut kahden tutkimuskysymyksen alle. Alku tuntui hiukan hankalalta, sillä tutkimuskysymyksemme liittyivät vahvasti toinen toisiinsa. Tutkijoina meidän oli alkuun vaikea hahmottaa, kumpaa tutkimuskysymystä kukin esille nousut asia kosketti. Tutkimuksen edetessä aloimme hiljalleen elämään paremmin tekstin kanssa rinnakkain. Vaihe vaati ajoittain kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Tehtyämme haastattelun pilkkomisen kaikille kymmenelle haastattelulle yksitellen ja yhdessä työparina, aloimme vertailla niitä keskenään esiin nostettujen teemojen kautta. Samalla havaitsimme entistä paremmin tietyt yhtäläisyydet kymmenen haastattelun kesken esimerkiksi siten, että yhdeksällä nuorella kymmenestä puuttui turvallisen aikuisen miehen malli. Samalla kun olimme pilkkoneet haastattelut tällä tavalla osiin kirjallisesti sähköiseen muotoon, teimme nousseista asioista merkintöjä tulostettuihin haastatteluihin koodaamalla haastatteluista nousseet asiat numeroin. Tämä helpotti lopulta sitä, että löysimme asian helpommin uudelleen palatessamme esimerkiksi aiemmin esitettyyn esimerkkiin aikuisen miehen mallin puuttumisesta. Sekundaariaineisto oli haastava, sillä haastattelut oli toteutettu nuorten tulohaastattelun asemassa, ei opinnäytetyötämme varten. Samalla huomasimme, että tutkimamme asiat ja ilmaisut saattoivat olla missä kohtaa haastattelurunkoa tahansa riippuen siitä, missä kohtaa haastattelua

nuori toi asian esiin. Haastattelussa on selkeä rakenne, mutta esimerkiksi rikos-osiossa nuori saattaa korostaa päihteiden käyttöään ja päihde-osiossa puolestaan rikollista käyttäytymistään. Lisäksi useat asiat toistuvat haastattelun eri aihe-alueiden sisällä, sillä monet tekijät ja tapahtumat liittyvät läheisesti toinen toisiinsa.

Saatuamme mielestämme kaikki oleelliset asiat esiin nostetuksi ja merkatuksi, tarkastelimme alkuperäisen ilmaisun kautta asian pelkistämistä, alakäsitteitä ja lopulta yläkäsitteitä esimerkiksi taulukon mukaisesti (liite 2). Taulukosta käy ilmi, kuinka olemme päätyneet esimerkiksi yläkäsitteeseen ”ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa” tutkiesamme BAROfi-haastatteluja. Tässä vaiheessa selkiytyi, mitkä asiat nostamme lopullisiin tuloksiin. Vaihe vaati asioiden todellista ymmärtämistä ja yhdistelyä ikään kuin tarkempiin ja tiiviimpiin kokonaisuuksiin, esimerkiksi arjen taidot ja elämänhallinta pitävät sisällään monia eri asioita. Tutkijoina meidän tuli ratkaista ja päättää, mihin kukin asia liittyy. Näin ollen meidän tuli luottaa saatuihin havaintoihimme, joita peilasimme myös omaan työkokemukseemme nuoriin liittyen. Tämä vaihe vei erittäin paljon aikaa, mutta samalla vaihe vahvisti näkemystämme, että olemme löytäneet oikeita asioita. Onnistuimme peilaamaan haastatteluista nousseita asioita tutkimuskysymyksiemme kautta.

5.7 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hyvä tutkimus edellyttää eettistä sitoutuneisuutta; eettisyys kietoutuu muodollisesti tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikriteereihin. Tutkijan tehtävä on varmistaa, että tutkimusasetelma on soveltuva, tutkimussuunnitelma laadukas ja raportointi toteutettu hyvin. Tutkimusaiheen valinta on jo itsessään eettinen kysymys. Tutkijan tulee pohtia eettisesti miksi tutkimus tehdään ja kenen ehdoilla tutkimukseen ryhdytään. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 127, 129.)

Ihmisoikeudet muodostavat tutkimuksessa ihmisiin liittyvät eettiset lähtökohdat. Tutkijan tehtävä on varmistaa, että osallistujat ymmärtävät tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä mahdolliset riskit, jotka voivat liittyä esimerkiksi terveyteen tai yhteiskunnalliseen asemaan. Tutkimukseen osallistuvien ihmisten suoja kattaa osallistuvien vapaaehtoisuuden, jolloin kuka tahansa tutkimukseen osallistuva voi missä vaiheessa tahansa keskeyttää tutkimukseen osallistumisen tutkimuksen aikana sekä myöhemmin kieltää itsen koskevan aineiston käytön tutkimusaineistona. Lisäksi tutkijan tulee varmistaa, että osallistuja tietää mihin osallistuu. Osallistujien suojaan kuuluu myös osallistujien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen, tutkimustiedon luottamuksellinen käsittely, anonymiteetti sekä osallistujien oikeus odottaa vastuullisuutta ja rehellisyyttä tutkijalta. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 131.)

Uskottava tutkimus toteutetaan hyvää, tieteellistä käytäntöä noudattaen. Silloin tutkija on rehellinen, huolellinen ja tarkka sekä tutkimusta tehdessä, tuloksia tallentaessa, tuloksia esittäessä että tuloksia arvioidessa. Lisäksi tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmät

tulee toteuttaa eettisesti tieteellisen tutkimuksen kriteerien vaatimalla tavalla sekä kunnioittaa muiden tutkijoiden työtä saavutuksineen niin, että työ tulee tutkimuksessa näkyväksi. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 132.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus eli koherenssi on luotettavuuden kannalta keskeinen tekijä. Luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla tutkimuksen kohdetta ja tarkoitusta; mitä tutkitaan ja miksi. Myös tutkijan omalla sitoumuksella on tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeinen merkitys. Aineiston keruuta tulee tarkastella paitsi menetelmän, myös tekniikan kautta. Lisäksi tutkijan tulee pohtia tutkimuksen tiedonantajiin liittyviä seikkoja, esimerkiksi tapaa jolla osallistujat valittiin, keinoa, jolla heihin otettiin yhteyttä sekä tietysti tutkijan ja tiedonantajan välistä keskinäistä suhdetta. Näiden lisäksi tutkijan tulee tarkastella tutkimuksen kestoa ja aikataulua, aineiston analyysin keinoja, seikkoja jotka tekevät tutkimuksesta laadukkaan ja luotettavan sekä tapaa, jolla tutkimusaineisto on rakennettu ja analysoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 140-141.)

Niirasen (1990) mukaan tutkimuksen luotettavuus vaikuttaa osiltaan myös tutkimuksen siirrettävyyteen. Kun tutkimus on kokonaisuudessaan luotettava, tutkimusta voidaan käyttää tai hyödyntää muuallakin. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 138.) On mahdollista, että Helsingin vankilan nuorten osasto toimisi jatkumona Vantaan vankilan nuorten osastolle, mikäli nuori siirtyy suorittamaan lainvoimaista tuomiota Helsingin vankilaan.

Tutkimuksessa tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat, jonka vuoksi luotettavuuden arvioiminen on ensiarvoisen tärkeää. Luotettavuutta arvioidessa voidaan käyttää erilaisia tapoja sen mittaamiseksi ja tutkimiseksi. Tutkimuksen ja mittauksen yhteydessä käytettävällä reliäabeliuksella kuvataan syntyneiden mittaustulosten toistettavuutta. Toisin sanoen se ilmaisee mittauksen tai tutkimuksen kykenevyyttä antaa ”ei sattumanvaraisia” tuloksia. Reliäabeliutta voidaan todentaa eri tavoin. Kahden eri arvioijan päätyessä samanlaiseen tutkimustulokseen, voidaan tutkimustulosta pitää reliäabelina. Samoin myös tilanteessa, jossa eri tutkimuskerroilla tutkitaan samaa henkilöä, ja päästään samaan tutkimustulokseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Tutkimuksen arviointiin liittyvä toinen käsite on *validius*, joka tarkoittaa pätevyyttä. Validius kuvastaa tutkimuksessa käytetyn mittarin ja tutkimusmenetelmän toimivuutta mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin. Validiutta voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista: ennustevalidiudesta, tutkimusasetelmavalidiudesta sekä rakennevalidiudesta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkimuksen tehneen tarkka selostus itse tutkimuksen tekemisestä eri toteutusvaiheineen. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä tehtävä luokittelujen tekeminen on keskeistä. Lukijalle tulee kertoa kuinka luokittelu on

syntynyt ja mitkä ovat olleet näiden perusteet. Sama vaatimus liittyy myös saatujen tulosten tulkintaan. Tämä vaatii tutkijan kykyä vertailla saatuja vastauksia ja tuoda niitä teoreettiseen tarkasteluun. Tällöin lukijalle tulisi ilmetä millä perusteella tutkija esittää tulkintansa ja mihin hän perustaa niitä. Hyvänä apuna lukijalle toimii tutkimukseen lisätyt suorat, autenttiset lainaukset haastatteluista. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-233.)

Myös BAROfi-haastattelua voidaan tarkastella kriittisesti. BAROfi-haastattelukysymyksiä ei saa muuttaa, ellei tunne nuorta tai nuoren perhettä. Tilanteen vaatiessa työntekijä voi sopeuttaa kysymyksiä, kun työntekijä on tietoinen esimerkiksi nuoren kuolleesta äidistä. Mikäli työntekijä tietää entuudestaan jotakin nuoren olosuhteista, hän voi ilmaista nuorelle ”kuulleensa” siitä, mutta toivovansa kuulla asiasta nuorelta itseltään. Haastattelukysymykset esitetään nuorelle tiedonkeruu-, ei ongelmanratkaisutarkoituksessa. (Heikkilä 2008, 22.) Haastateltavat ovat keskenään erilaisia. He ovat myös keskenään eri kehitysvaiheissa, joten työskentelyn enustaminen on vaikeaa. Lisäksi työntekijöiden henkilökohtaisilla arvoilla, kokemuksilla, koulutuksella ja ammatillisella kulttuurilla on vaikutus työntekijöiden keräämiin havaintoihin, tietoihin ja näkemyksiin. Kerätty tieto käytännöstä muuttuu arvokkaaksi, kun työntekijä reflektoi tietoa omiin olettamuksiinsa työtovereiden sekä asiakkaansa kanssa. Lisäksi työntekijän tulee dokumentoida tieto työtovereiden arvioitavaksi, kritiikin kohteeksi sekä uudelleen arvioitavaksi. (Heikkilä 2008, 2.) Emme liittäneet tutkimuksen yhteyteen BAROfi-haastattelun vasta valmistunutta kysymysrunkoa, sillä nykyinen haastattelurunko on muuttunut ja laajentunut silloisesta käytössä olleesta haastattelurungosta, ”keskeneräisestä” pilotointi-versiosta, jota käytettiin tutkimuksemme tekohetkellä.

6 Tulokset

Tässä kappaleessa esittelemme haastateltavien taustatiedot ja opinnäytetyön tulokset. Emme esitele haastateltavien vankilakertalaisuuksia tai etnistä alkuperää anonymiteetin suojaamiseksi. Esittelemme haastatteluista esiin nousseita tekijöitä, jotka tukevat nuorten iänmukaisia tarpeita tutkintavankeuden aikana ja tutkintavankeuden jälkeen sekä voivat tukea nuorta sitoutumaan rikoksettomaan elämään. Esittelemme myös Vantaan vankilan nuorten osastolle soveltuvia toiminnan keinoja, jotka näyttäytyvät nuorille tarkoituksenmukaisina ja mielekkäinä. Nostamme esiin myös haastatteluista nousseita suoria lainauksia, jotka kuvaavat mielestämme parhaiten haastatteluista esiin nousseita asiasisältöjä.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Tutkimuskohteenamme ovat Vantaan vankilaan sijoitetut miespuoliset alle 21-vuotiaat tutkintavangit. Tutkimuksessamme BAROfi-haastateltuja nuoria on yhteensä 10. Nuoret ovat olleet sijoitettuna Vantaan tutkintavankilaan vuosina 2016 ja 2017. Osa haastatteluista on ollut

sijoitettuna Vantaan vankilan nuorten osastolle, osa vankilan muille asumisosastoille. Osa haastatelluista on ollut haastattelujen tekohetkellä ensimmäistä kertaa tutkintavankeudessa, ja osa heistä on suorittanut tutkintavankeutta aikaisemmin yhden tai useamman kerran. Haastateltavat ovat sekä suomalais- että ulkomaalaistaustaisia nuoria.

6.2 Nuorten iänmukaisia tarpeita tukevat tekijät

Kaikki nuoret olivat syyllistyneet väkivaltaiseen rikokseen, josta he olivat haastatteluhetkenä tutkintavankeudessa. Nuorilla ilmeni ongelmia päihteiden käytön suhteen. Kaikki kymmenen nuorta kertoivat käyttävänsä päihteitä säännöllisesti. Tutkimuksemme yhteydessä päihteet kattavat alkoholin, huumausaineet, reseptilääkkeet sekä kaikkien edellä mainittujen päihteiden seka- ja väärinkäytön. Yhdeksän nuorta kymmenestä kertoi olleensa päihteiden vaikutuksen alaisena tutkintavankeuteen johtaneen rikoksenteon hetkellä. Nuorilla päihteet olivat muodostuneet suureksi ongelmaksi päivittäisen käytön ja/tai muutoin runsaan päihteiden käytön myötä. Nuoret kertoivat aloittaneensa päihteiden käytön nuorena, jopa alle 10-vuotiaana.

”Jos oon selvin päin mietin aika paljon mitä teen ja miten toimin, mut toki jos oon humalassa en niinkään... Lähetty jatkoille baarista mun luokse kun oli viinaa ja sit viinapäissään asiat johtaneet tähän.” (H3)

”Nyt ajattelen, että tehtyä ei saa tekemättömäksi. Olin niin kovissa päihteissä. Subuja, viinaa ja lääkkeitä... Aina kännissä tulee tappeluita... Päihteiden käyttö liittyy kaveripiiriin. Yleensä päihteet haetaan yhdessä.” (H5)

”Aina kun otetaan viinaa, niin saattaa tulla pientä riitaa.” (H9)

Nuorilla ilmeni vaikeuksia hallita ja säädellä omaa, holtitonta päihteiden käyttöään. Erilaisista yrityksistä huolimatta nuoret ajautuivat päihteiden pariin eivätkä kyenneet päihteettömyyteen.

”Vapauduin kesäkuussa. Alkuun meni hyvin 2 kk, mutta ajauduin takaisin vanhaan porukkaan, ja aloin käyttämään kamaa, subuja, bentsoja... Loppu ajan yritin olla vaan himassa, jotta pystyisin olemaan irti päihteistä.” (H5)

Nuoret korostivat tärkeiden ihmisten merkitystä elämässään. Kaikki kymmenen nuorta korostivat jollakin tavalla ihmissuhteiden, perheen ja/tai kodin merkitystä elämässään. Kuusi nuorta kymmenestä puhui äidistään myönteiseen sävyyn.

”Äidin kanssa olen melkein päivittäin tekemisissä.” (H4)

”Käännyn äidin puoleen, jos ongelmia.” (H5)

Nuoret olivat lähtöisin rikkonaisista perheistä. Yhdeksän nuorta kymmenestä kertoi biologisten vanhempien erosta, biologisen isän läsnäolon vähäisyydestä, vähäisestä yhteydenpidosta isään taikka biologisen isän puuttumisesta. Vain yksi nuori kymmenestä asui ydinperheessä.

”Isä asuu toisaalla. Nuori tapaa isäänsä harvakseltaan.” (H2)

”Isä on kuollut ennen kuin minä olen syntynyt.” (H4)

”Vanhemmat ovat eronneet, mutta ovat keskenään tekemisissä. Isä on vähän tuurijuoppo, niin yhteydenpito vähän vaihtelee.” (H5)

Kolme nuorta kymmenestä kertoi, että isä oli käyttäytynyt nuorta kohtaan väkivaltaisesti. Nuorten riittävä aikuisen miehen terve malli oli jäänyt joko vähäiseksi tai kokonaan puuttumaan.

”Kotona isä oli väkivaltainen. Hän on etsinyt minut silloin, kun karkasin kotoa ja pahoinpiteli minut. Se on toisiksi viimeinen kerta kuin näin hänet.” (H1)

”Isä ei ollut alkoholisti eikä ollut perheväkivaltaa, mutta pienet läpsyt ovat olleet ihan tavallista.” (H9)

Rikollisuutta ilmeni lähes jokaisen nuoren lähipiirissä. Seitsemän nuorta kymmenestä kertoi lähisuvussa ja perheessä olevan rikollista käyttäytymistä. Osa nuorista kertoi joko vanhemman tai jonkin lähisuvun henkilön olleen aiemmin, tai haastattelunteko hetkellä vankilassa esimerkiksi väkivaltarikosten vuoksi.

”Isällä on ollut rikostaustaa. Isä on ollut joskus vankilassa ja ollut pidätettynä väkivaltarikoksista.” (H6)

”Kaikki sedät ja enot ovat tällä hetkellä vankilassa.” (H8)

”Isä vankilassa.” (H10)

Kaverit voivat ehkäistä nuorta epäsosiaaliselta käytökseltä, mutta toisaalta rikoksiin syyllistyvät nuoret tekevät rikoksia usein porukalla vertaisryhmän vaikutuksesta. Yhdeksän nuorta kymmenestä kertoi, että hänellä on useita kavereita. Kuusi nuorta kymmenestä kertoi syyllistyneensä rikokseen yhdessä kaverin tai kavereiden kanssa.

”Nuori on tutkintavankeudessa neljästä ryöstöstä. Hänellä ei ole niistä mitään sanottavaa ja kertoo vain, että kävivät hakemassa rahaa tuntemattomilta ihmisiltä. Nuori kertoo tehneensä pari ryöstöä myös yksin, mutta useimmiten kavereiden kanssa - hovin vuoksi.” (H2)

”Oltiin porukalla ryöstämässä vastaan tulevaa miestä ja mä löin sitä puukolla. Meitä oli kolme siinä mukana. Emme tunteneet uhria lainkaan.” (H4)

”Meitä oli neljä ja hakattiin tuntematon uhri ravintolan edessä.” (H5)

Nuorten arjen taitojen ja elämänhallinnan osa-alueissa näkyi selkeitä puutteita. Kahdeksan nuorta kymmenestä oli kuitenkin suorittanut peruskoulun loppuun. Kaikki nuoret kärsivät koulunkäyntiin liittyvistä ongelmista ja koulunkäynnin rikkonaisuudesta, esimerkiksi peruskoulun jälkeisiä jatko-opintoja ei ollut aloitettu tai ne olivat jostakin syystä jääneet kesken.

”Nuorella ei ollut ajatusta käydä peruskoulua loppuun... Nuori kertoo, että ikänsä puolesta hän voisi suorittaa lukion toista luokkaa, mutta on tällä hetkellä kirjoilla suorittamassa peruskoulun 8. luokkaa.” (H2)

”Koulussa en kerinnyt olemaan kovin kauaa. En vain enää jaksanut käydä sitä.” (H4)

”Olisin päässyt hotelli ja ravintola-alalle, mutta en halunnut mennä, koska ne opinnot eivät kiinnostaneet.” (H9)

Nuorten koulunkäynnissä ilmeni muun muassa koulusta ”lintsaamista”, luokalle jäämisiä, kouluista erottamisia, koulun vaihdoksia, motivaation puutetta sekä innottomuutta opiskelua ja koulunkäyntiä kohtaan.

”En ole koskaan tehnyt läksyjä... Kaksi kertaa olen jäänyt luokalle.” (H6)

Keskittymis- ja käytöshäiriöt voivat olla omiaan heikentämään nuorten toimintakykyä koulunkäyntiin liittyen. Seitsemän nuorta kymmenestä kärsi jonkinlaisesta käytös- ja/tai keskittymishäiriöstä, esimerkiksi AD/HD:sta tai lukihäiriöstä.

”Oli tosi vaikeaa ala-asteella opin vasta 13v kirjoittamaan sukunimen, vaikeaa lukihäiriö ja keskittymishäiriö.” (H9)

Nuorilla ilmeni selkeää työkokemuksen puutetta, joskin joillakin nuorilla oli kokemusta esimerkiksi erilaisista työpaja-toiminnoista, työkokeiluista tai työharjoitteluista. Kahdeksan nuorta kymmenestä ei tuonut esille olleensa varsinaisessa työsuhteessa elämänsä aikana. Työkokemuksen puutteeseen voi olla omiaan vaikuttamaan nuorten iän lisäksi esimerkiksi ammatillisen koulutuksen puute ja päihteiden käyttö.

Kaikkien nuorten taloudenhallinnassa ja rahankäytössä näkyi selkeitä puutteita. Nuoret elivät toimeentulotuella ja rikoksilla eivätkä osanneet käyttää rahaa järkevällä tavalla. Rahankäyttö oli holtitonta ja impulsiivista suuntautuen esimerkiksi päihteisiin, ”roskaruokaan” ja harkitsemattomiin ostoksiin. Nuoret käyttivät rahaa yli omien varojen. Taloudellisia velvoitteita kuten esimerkiksi laskujen maksamista laiminlyötiin, ja nuoret velkaantuivat esimerkiksi rikollisessa maailmassa päihteisiin liittyen, joutuivat ulosottoon ja/tai menettivät luottotietonsa.

”Toimeentulotuella eläny viimeiset vuodet, rahankäyttö ollut vähän villiä että luottotiedot menny. Toimeentulotuella eläny viimeiset vuodet, rahankäyttö ollu vähän villiä että luottotiedot menny. Pitsaa saattanu tilata 400 eurolla.”
(H3)

”Rahat menee ruokaan ja päihteisiin. Riippuu siitä kuinka paljon rahaa on voin tuhllata helposti 500 e päivässä.” (H6)

Yhteiskunnassa toimiminen osoittautui nuorille haasteelliseksi. Rikoksiin ja rikoksista johtaviin seuraamuksiin suhtauduttiin osin piittaamattomasti, joskin seitsemän nuorta kymmenestä osoitti katumusta rikoksestaan/rikoksistaan, ja kertoi haluavansa ottaa jollakin tavalla vastuuta teostaan/teoistaan. Nuoret tunsivat jossakin määrin kyvyttömyyttä löytää oikeita keinoja rikosten hyvittämiseksi. Kolme nuorta kymmenestä ei tuonut haastattelussa esiin erityistä katumusta rikokseen syylistymisestä.

”Otan vastuun teosta ja olen myöntänyt sen... Minua kaduttaa, että tein sellaisen teon ja käytin veistä tekohetkellä. Että aiheutin ihmiselle sellaisen tuskan... Haluaisin hyvittää teon, mutta en tiedä millä tavoin voisin hyvittää sen”
(H1)

”Tuntuu tyhmältä koko juttu... Rupesin heti miettimään miksi tein rikoksen, en edes tiedä miksi puukotin sitä... Haluaisin hyvittää teon jotenkin, mutta sitä on vähän vaikea hyvittää. Korvaukset olen valmis maksamaan pois” (H4)

”En tiedä, miltä tuntui tapahtumahetkellä. En ajattele asiaa tällä hetkellä. En ole tehnyt mitään. Olen vain epäiltynä. En ole ollut paikalla ollenkaan.” (H6)

Nuorten tunnetaidoissa näkyi puutteita. Nuorilla ilmeni vaikeuksia hallita, säädellä ja jäsentää tunteita. Tunteiden säätämisen vaikeus näkyi esimerkiksi väkivaltaisena käyttäytymisenä ja hallitsemattomina raivokohtauksina.

”Sain raivareita koulussa. Heittelin pulpetteja ja sellaista... Kiihdyn 0-100... Toimin hetken mielihoiteesta. Haen jännitystä.” (H9)

Nuorten impulsiivisuus ja ”hetkessä eläminen” olivat omiaan vaikuttamaan nuorten rikolliseen käyttäytymiseen. Kahdeksan nuorta kymmenestä kertoi syyllistyneensä rikokseen hetken mielihoiteesta.

”Elämässäni olen joutunut tappelemaan monesti ja mua on lyöty useasti, baaritappeluita, nokka vinossa ollut monesti, tappelut lähteneet yleensä politiikan keskustelusta tai jostain kännijutuista joka johtanut nyrkkitappeluun, tuopista saanut päähän pari kertaa (H3)

”Puhuu rikoksista hölmöinä tekoina, joille ei ole mitään muuta selitystä, kuin ”hölmöily”. Useampi teko ollut suunnittelematon, ja tilanteet ja tapahtumat ovat vain ”tulleet vastaan.” (H7)

”Asia (rikos) on tapahtunut hetken mielihoiteesta” (H8)

”Kiihdyn 0-100 siis suutun ja rauhoitun yhtä nopeasti. Toimin hetken mielihoiteesta... Joskus kun tulee massia niin saatan päättää lähteä käymään esim Virossa, saatan tehdä extempore päätöksiä.” (H9)

Nuoret eivät tahtoneet sitoutua tarvittavaan apuun siitä huolimatta, että he saattoivat tunnistaa avun tarvetta itsessään. Seitsemän nuorta kymmenestä kertoi pärjäävänsä ilman ulkopuolisen tahon tai henkilön apua esimerkiksi päihteiden käytön lopettamisessa. Nuoret välttelivät ulkopuolisten tahojen avunantoa ja auttavien palvelujen ”armoille jäämistä” osin jopa vähätellen palvelujen vaikutusta heidän problematiikkaansa.

”En mä terapiaa vastusta ja oon semmoseen valmis mut en pitkäks aikaa tai sillee.” (H3)

”Ei ole ollut tarvetta yksilölliseen ammattiapuun.” (H4)

”Ei halua tukea, eikä apua.” (H8)

Loput nuoret suhtautuivat ulkopuolisen tahon apuun myönteisesti kertoen, että he ovat pystyneet ottamaan apua ja tukea vastaan sekä valmiita saamaan tukea ja apua ongelmiin jatkosakin. He näkivät avun vastaanottamisen ja saamisen myönteisenä asiana, omaan henkilökohtaiseen elämään vaikuttavana tekijänä ymmärtäen auttavien tahojen merkityksen.

”En ole hakenut apua, olen ottanut kaiken avun vastaan esim antiriippuvuus kurssi... Kaikki apu ja tuki olis kiva saada.” (H6)

”Saanut ja ottanut vastaan tukea ja apua ongelmiin.” (H9)

Nuoret pohtivat tulevaisuutta ja tulevaisuuden suunnitelmia. Kuusi kymmenestä nuoresta puhui tulevaisuuden suunnitelmista ja odotuksista myönteiseen sävyyn. Nuoret kertoivat tulevaisuuden suunnitelmistaan muun muassa asunnon, koulutuksen ja työllistymisen toivossa. Nuoret pohtivat halusta elää sellaista elämää, mitä ”normaalit” ihmiset elävät. Loput nuoret eivät tuoneet tulevaisuuden odotuksia esiin.

”Hyvä duuni ja normaali elämä että voi tehdä kaikkea mitä normaalit ihmiset tekevät...” (H5)

”Haluaisi käydä koulua ja nostaa keskiarvoaan... Hakea kouluun, missä voisi opiskella hammaslääkäriksi.” (H7)

Nuoret pohtivat, kuinka ulkopuoliset suhtautuvat heihin vankilan ja vapautumisen jälkeen. Nuoret pelkäsivät leimautumista eli stigmatisoitumista. Seitsemän nuorta kymmenestä pelkäsi leimautuvansa esimerkiksi päihteiden käyttäjäksi tai rikolliseksi tulevaisuudessa muiden silmissä. Nuoret toivat esiin selkeää huolta omasta leimautumisesta ja pohtivat, kuinka välttää sitä muiden ihmisten silmissä. Haastatteluissa korostui huoli leimatuksi tulemisesta niiden ihmisten kohdalla, jotka eivät tunne nuoria.

”Pitää näyttää itelle ja muille että oikeesti ryhdistäytyy ja menee elämässä eteenpäin. Eikä vaan hengaille ja käytä kamaa.” (H6)

”Kun vapaudun mietin, miten muhun suhtaudutaan. Että mua pidetään kakkosluokan kansalaisena... En haluaisi olla rikollinen, se on tosia noloa, en halua että mua kutsutaan linnakundiksi... En halua että minua leimataan tai lokeroidaan mihinkään. En halua rikollista leimaa.” (H9)

6.3 Nuorten osaston tarkoituksenmukainen ja mielekäs toiminta

Nuoret tulevat erilaisista, usein erittäin vaikeista olosuhteista. Jokaisen nuoren lapsuudessa ja/tai nuoruudessa näkyi jollakin tavalla turvattomuus, pelko ja/tai väkivalta. Nuoret olivat nähneet esimerkiksi vanhempiaan päihtyneinä sekä väkivaltaisista tilanteista kotona tai kodin ulkopuolella.

”Iskä oli kännissä pelottava välillä, vessan oven hakkaamista tai pelottelua semmost perus kännipelottelua, ei fyysistä. Jos nyt jotain fyysistä väkivaltaa ni sisarusten välistä tappelua, kun olin pienin ni oli helppo isompien pistää mut vaikka kaappiin...” (H3)

”Nähty paljon väkivaltaa, puukotuksia ja myös yhden ampumistilanteen tanssiaisissa.” (H8)

Kaikki nuoret ovat itse syyllistyneet väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja olleet mukana tappeleissa useimmiten päihtyneenä. Nuoret ovat joskus kantaneet mukanaan esimerkiksi puukkoa tai pippurisumutinta.

”Jos tappelen niin yleensä teen vaan lukon. Minulla on aina välillä mukana puukko itsepuolustautumiseen. On mulla välillä ollut pippurisumu. Puukkoa kannan varmuuden vuoksi.” (H4)

”Onhan niitä tappeleita ollut. En osaa sanoa mikä olisi vakavin niitä on ollut niin paljon. Ehkä on puukotettu ja hakattu jotain.” (H6)

”Pääasiassa tapellut humalassa, häntä on lyöty kaljapullolla, ruuvimeisselillä ja pesäpallomailalla.” (H8)

Kaikilla nuorilla oli traumatisoivia muistoja, jotka olivat peräisin esimerkiksi väkivallan näkemisestä, vanhemman väkivaltaisesta käyttäytymisestä, läheisen vakavasta sairastumisesta tai läheisen kuolemasta. Arasta aiheesta huolimatta nuoret pystyivät kertomaan traumatisoivista muistoista ja kokemuksista elämässään.

”Isän väkivallan olen koittanut unohtaa.” (H1)

”Pahin asia mitä tapahtunut elämässä on toi isän kuolema, äidin rintasyöpä, rakkaussuhteen katkeaminen, henkisen puolen asiat enemmän mua aina kuormittaa, et noi haavat ja lyömiset on vaan fyysistä. Ei ne mua sillee kuormita.” (H3)

”Ei osaa sanoa mikä on pahinta, mutta hänen kaverinsa kuolema on iso juttu (kuoli huumeisiin).” (H8)

”Väkivallan kokeminen ja näkeminen arkipäiväistä. Kadulla nähnyt tappelemista ja puukotuksia.” (H10)

Suurimalla osalla nuorista on lastensuojelulaitostaustaa. Kahdeksan nuorta kymmenestä on ollut yhdessä tai useammassa laitossijoituksessa elämänsä aikana esimerkiksi vaikean perhetilanteen, omien koulunkäynti-ongelmien tai oman rikollisen käyttäytymisen seurauksena.

”Minulla on ollut laitoksia, ja laitokset ovat vaihtuneet koska en ole pysynyt rajoissa.” (H4)

”12 vuotiaana mulla oli 5 kuulustelua ja siitä mut vietiin suoraan laitokseen.” (H6)

”Olin 12 vuotiaana laitoksessa, kouluvaikeuksien takia.” (H9)

Nuoret ovat viettäneet hyvin rajatonta elämää, eivätkä vanhemmat tai laitokset ole välttämättä kyenneet rajaamaan nuoria turvallisesti ja tarpeen vaatimalla tavalla. Nuorten säännöt ovat jääneet vaillinaisiksi, eikä heillä ole välttämättä ollut kotiintuloaikoja.

”Äiti on antanut kotiarestia, pahin on ollut kk pituinen ja saarnaamista. Sitten kun mulla meni vähän överiksi, niin äiti haki apua sosiaalitoimesta.” (H4)

”Ei ole ollut juurikaan mitään sääntöjä. Ei esim. kotiintuloaikoja. Häntä ei ole rangaistu juurikaan, mainitsee ainoastaan kotiarestin, kun karkasi pienenä tarhasta. Hänen äiti huutaa hänelle, mutta siinä se.” (H8)

*”Äidin olisi pitänyt asettaa rajoja... Pahinta mitä elämässä tapahtunut kohta-
lokkaat virheet, ilmapiiri, joka ajanut tähän tilanteeseen... Rajat asetettu ls
laitoksessa, jonka kokenut pelinä, jolloin kapinoinut vastaan.” (H10)*

Neljä nuorta kymmenestä kertoi harrastaneensa säännöllisen epäsäännöllisesti muun muassa eri liikuntamuotoja, musiikkia ja taidetta. Liikuntamuodoista nuoret kertoivat harrastavansa esimerkiksi kuntosalilla käymistä sekä erilaisia joukkuelajeja kuten koripalloa. Nuoria innosti uusien asioiden kokeileminen.

”Soitan kitaraa ja piirtelen ja kuuntelen musiikkii. Kesäsin skeittaaan, nuorempana talviaikaanki ja lumilautailuu, aika perusolemista kavereiden kanssa olemista ja semmosta. Bändi pistettiin nyt jäihin, mut soittelu sit kanssa.” (H3)

”Urheilussa olen hyvä. Lätkä, fudis, salibandy... Olin onnellisin ala-asteella kun pelasin lätkää.” (H5)

”Innostun kun saan kokeilla uusia asioita, musiikki ja liikunta.” (H6)

Kuusi nuorta kymmenestä kertoi ajanvietokseen sekä harrastukseen muun muassa päihteiden käytön ja ”hengailun” kavereiden kanssa. Näin ollen monien nuorten vapaa-ajasta puuttui mielekäs tekeminen kokonaan. Päihteiden käyttö liittyi selvästi sosiaalisiin tilanteisiin ja ajan kuluttamiseen tietyissä vertaisryhmissä.

”Ei mitään aktiivista harrastusta, mutta kun ollaan kavereiden kanssa pelataan fudista ja lätkää... Mitään säännöllistä urheilua en harrasta.” (H1)

”Ei mitään harrastuksia. Poltan pilveä ja hengailen kavereiden kanssa... Pilvenpoltto on ehkä tullut tärkeämmäksi kuin harrastukset.” (H4)

”Hengailen kavereiden kanssa, poltan pilveä ja syön lääkkeitä... Silloin kun pitkästytää poltan vaan pilveä... Kaikki on niin nähty, mikään ei enää kiinnostaa. Ei oo hauskaa vetää kamaa ja olla ihan sekasin. Siihen vaan helposti sortuu jos jollain kaverilla on jotain. Onhan se kivaa sen pari tuntia.” (H6)

7 Johtopäätökset

Tässä kappaleessa esittelemme tulostemme johtopäätökset, ja peilaamme johtopäätöksiä opinnäytetyössä aiemmin esiteltyyn teoreettiseen taustaan. Johtopäätökset vastaavat tutkimuskysymyksiimme ”Millaiset tekijät tukevat nuorten iänmukaisia tarpeita tutkintavankeuden aikana, tutkintavankeuden jälkeen sekä nuorten sitoutumista rikoksettomaan elämään?” ja ”Millaista toiminnan tulisi olla Vantaan vankilan nuorten osastolla, jotta toiminta olisi nuorille tutkintavangeille tarkoituksenmukaista ja mielekästä?”

7.1 Nuorten iänmukaisia tarpeita tukevat tekijät

Nuoruusiän rikoksettomuus tukee nuorten iänmukaisia tarpeita. Tuloksista kävi ilmi, että kaikki nuoret ovat syyllistyneet väkivaltaiseen rikokseen/rikoksiin, kuten pahoinpitelyihin ja ryöstöihin. Kivivuori (2013, 28) kirjoitti, että nuoruudessa tyypillisiä rikoksia ovat väkivalta- ja

omaisuusrikokset, ja pahoinpitelyrikosten selvä huippu näkyy 18-20-vuotiailla. Honkatukian & Kivivuoren (2006, 1) mukaan nuorisorikollisuus on pääosin perinteistä ja epäpoliittista massarikollisuutta usein alkoholin vaikutuksen alaisena, joka ilmenee usein varastamisena, vahingontekoina ja väkivaltaisena käyttäytymisenä vapaa-ajalla.

Vantaan vankilan nuorten osastolla tulee tukea ja edistää nuorten mielenterveyttä, hyvinvointia ja päihteettömyyttä turvaten nuorille päihteetön ympäristö. Tulokset osoittivat, että nuorten syrjäytymis- ja/tai päihdekierre on alkanut lapsuudessa tai varhain nuoruudessa. Myös Partanen ym. (2015, 438) totesi, että rikosseuraamusalan asiakkaiden syrjäytymis- ja päihdekierre on usein lähtöisin lapsuudesta tai varhaisnuoruudesta. Tulokset osoittivat, että nuorten päihteiden käyttö aiheuttaa nuorille runsaasti negatiivisia seurauksia vaikuttaen muun muassa nuorten kasvuun, kehitykseen ja mielenterveyteen. Partanen ym. (2015, 363-364) kirjoitti, että lähes kaikilla nuorilla, joilla diagnosoidaan päihdehäiriö esiintyy myös muita mielenterveydenhäiriöitä.

Tuloksista selvisi, että nuorten päihteiden käytöllä ja siitä seuranneella impulsiivisuudella on selkeä yhteys rikollisuuteen. Myös Partasen ym. (2015, 440-441) mukaan päihteiden ja rikollisuuden välillä on vahva yhteys, sillä päihteet vähentävät itsekritiikkiä ja päätöksentekoa. Lisäksi Partanen ym. (2015, 442) kirjoitti, että suureen osaan rikoksista syöllistytään päihtyneenä tai päihteiden käytön rahoittamiseksi, ja jatkoi, että Rikosseuraamuslaitoksen Päihdestrategiatyöhön kuuluu muun muassa kehittää arviointia, motivointityötä ja palveluohjausta, ennaltaehkäistä päihteiden käyttöä, puuttua päihteiden käyttöön, taata oikeus päihteettömään ympäristöön sekä käyttää ja kehittää päihdehoidon ja päihdekuntoutuksen tehokkaita näyttöön perustuvia menetelmiä. Tulokset osoittivat, että edellä mainituista keinoista voisi olla hyötyä nuorten päihteettömyyden edistämisessä. Partanen ym. (2015, 440) kirjoitti myös, että tutkimusten mukaan päihdeongelmaisten hoitaminen on hyödyllistä, sillä alkoholin ja huumeiden käytön vähenemisellä on vähentävä vaikutus rikollisuuteen.

Nuorten ihmissuhteita ja turvaverkkoa tulee tukea ja vahvistaa. Tuloksista ilmeni, että nuoret tarvitsevat elämäänsä enemmän myönteisiä sosiaalisia suhteita, parempia vuorovaikutustaitoja sekä emotionaalista tukea. Erkko & Hannukkala (2015, 29) kirjoittivat, että nuoren kanssa voi keskustella päivän tapahtumista, tunteista ja mielentiloista.

Nuorilla ilmenee epäsosiaalista käyttäytymistä ja heillä on kavereita, jotka ovat omiaan tukemaan nuorten epäsosiaalista ja rikollista käyttäytymistä. Nuoret harvoin syöllistyvät rikoksiin yksin, ja he tekevät rikoksia usein kaksin tai ryhmässä. Myös Nurmi (2013, 96) mainitsi, että nuoret syöllistyvät usein rikoksiin ryhmässä. Lisäksi Nurmi (2013, 95) huomautti, että epäsosiaalinen kaveripiiri on riskitekijä nuorten väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Vantaan vankilassa nuoret voivat vahvistaa sosiaalisia taitojaan paitsi muiden nuorten, myös aikuisten

(työntekijöiden) kanssa. Pääjohtaja Esa Westerbackan (Rikosseuraamuslaitos 2016a) mukaan ”jokaisessa arkisessakin vuorovaikutustilanteessa on mahdollisuus edistää vankien muutostyötä”.

Nuorten arjen taitoja ja elämänhallintaa tulee tukea ja edistää. Tuloksista ilmeni, että nuorten arjen taidoissa ja elämänhallinnassa on selkeitä puutteita. Nuorten koulunkäynti takkuilee, ammattiopinnot ovat keskeytyneet eikä nuorilla ei ole säännöllistä päivä- ja arkirytmää. Nuorilla on myös rahankäytöllisiä, taloudenhallintaan liittyviä ongelmia. Miikkulaisen (2012, 16) mukaan vangin hyvinvointi kohenee ja elämänhallinnan opetteleminen helpottuu, kun vanki saa rakennetta ja rutiineja elämään.

Tuloksista kävi ilmi, että nuoret kuluttavat aikaansa päihteiden käytön parissa. Lisäksi väkivaltaisia tilanteita ilmenee jatkuvasti. Miikkulainen (2012, 3) kirjoitti, että ulkoisen elämänhallinnan kadottamisen seurauksena moni vanki kokee asioiden vain tapahtuvan ilman omaa vaikutusvaltaa, jolloin esiin nousee ”hällä väliä” -asenne, joka juuri tuloksissakin korostuu.

Tuloksista selvisi, että nuorilla itsellään ei tunnu olevan keinoja puuttua huolta herättävään tilanteeseen. Arjen taidot ja elämänhallinta voivat edistää nuorten myönteistä, hallittavissa olevaa tulevaisuuttaan. Nuoria tulisi voida kannustaa löytämään elämästä päämäärättömän ajalehtimisen ja päihteidenkäytön sijaan myönteisiä asioita, jotka tekisivät nuorten elämästä mielekästä ja ohjaisivat nuorta eteenpäin. Myös Linnakangas & Suikkanen (2004, 5) totesivat, että vakavat aikuisiän ongelmat vähenevät, jos riskialtis nuori kyetään auttamaan peruskoulusta esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen.

Arjen taitoihin liittyy tunteiden käsittelyn taito. Tuloksista ilmeni, että nuorten tunnetaidot kaipaavat vahvistusta. Jos nuori ei kykene käsittelemään saati tunnistamaan omia tunteitaan, myös muiden ihmisten tunteiden tunnistaminen osoittautuu hankalaksi. Tarkastellessaan omia tunteitaan nuori voi oppia tunnistamaan syitä erilaisille tunnetiloille sekä oppia ymmärtämään miksi tuntee esimerkiksi vihaa. Nurmen (2013, 153) mukaan nuori tarvitsee aikuiselta kasvatuksellista apua opitellessaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja, kuten vihanhallintaa. Erkon & Hannukkalan (2015, 29) mukaan nuorten tunnetaitoja voi keskustelemisen lisäksi edistää toiminnallisuudella sekä luovilla menetelmillä.

Tuloksista kävi ilmi, että kaikki nuoret eivät tahtoneet sitoutua tarvittavaan apuun, vaikka he saattoivat tunnistaa tarvitsevansa apua. Ihalaisen & Kettusen (2016, 47) mukaan joskus työntekijän ja asiakkaan käsitykset avun tarpeesta voivat erota toisistaan, jolloin esimerkiksi päihdeongelmasta kärsivä saattaa ajatella, ettei hänellä ole ongelmaa. Siksi asiakkaalta kuuluu vaatia sopivasti ponnistelua yhdessä asetettujen tavoitteiden eteen.

Tuloksista ilmeni, että suurimmalla osalla nuorista on tulevaisuuden suunnitelmia ja odotuksia vapautumisen jälkeen. Nuorten tulevaisuuden myönteisiä näkymiä tulee ylläpitää ja vahvistaa esimerkiksi asumisen, opiskelun ja työllistymisen suhteen jo tutkintavankeuden aikana. Nuorten tulevaisuuden toivoa tulee ylläpitää ja vahvistaa esimerkiksi menneisyydestä ja vankilaan joutumisesta huolimatta. Heitä tulee kannustaa pitämään kiinni tulevaisuuden haaveista ja tavoitteista opastamalla, millä keinoilla niiden saavuttaminen voi olla mahdollista. Nuorten uskoa tulevaisuuteen tulee tukea.

Tuloksista ilmeni, että nuoret pelkäävät leimautumista eli stigmatisoitumista esimerkiksi päihteiden käyttäjänä tai rikollisena. Goffmanin (1963) mukaan leimautumiskokemukset ovat omiaan aiheuttamaan pysyvää haittaa yksilön itsearvostukselle. Kokemukset aiheuttavat vihan tunnetta, tuskaa ja masennusta. Nuorten itsetuntoa ja itsearvostusta tulee vahvistaa periaatteella, etteivät teot ja menneisyys määrittele ihmisarvoa. Päihteistä, rikoksista ja vankilasta huolimatta ”peliiä ei ole menetetty”, ja kaikesta huolimatta nuori voi itse vaikuttaa tulevaisuuteensa.

7.2 Nuorten osaston tarkoituksenmukainen ja mielekäs toiminta

Tulokset osoittivat, että osa nuorista tulee hyvin turvattomista ja rajattomista olosuhteista. Monille nuorille ei ole asetettu rajoja ollenkaan, rajat ovat olleet jokseenkin puutteelliset tai nuori ei ole kyennyt noudattamaan hänelle asetettuja rajoja. Osalla nuorista on lastensuojelulaitostausta, toisin sanoen yksi tai useampia lastensuojelulaitoskertalaisuuksia yhdestä tai useammasta eri laitoksesta kuukausista useisiin vuosiin.

Osa haastatelluista nuorista on joutunut kohtaamaan ja kokemaan henkistä ja fyysistä perheväkivaltaa, jonka lisäksi turvallinen aikuinen ja erityisesti terveen miehen malli on saattanut puuttua nuoren elämästä kokonaan. Näin ollen nuoret tutkintavangit tarvitsevat ympärilleen turvallisia aikuisia, jotka kykenevät asettamaan nuorille johdonmukaisia rajoja. Vantaan vankilan nuorten osaston toiminta tulisi rajata nuorille rakenteiltaan, säännöiltään, toiminnaltaan sekä ilmapiiriltään turvalliseksi. Myös Kumpulainen ym. (2016, 22) totesi, että nuoret altistuvat erilaisille riskeille elämänpiirin laajentumisen ja kiinnostuksen kohteiden myötä, jonka vuoksi nuoren elämä edellyttää kasvuympäristöltä fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta.

Tulokset osoittivat, että harva nuori harrastaa mitään säännöllisesti, vaikka kiinnostusta eri asioihin löytyisikin. Tulosten mukaan nuoret pitävät muun muassa liikunnasta, musiikista ja taiteesta. Osaston toiminnan tulisi olla yksilötyöskentelyn lisäksi ryhmämuotoista ja nuoria itseään osallistavaa. Erkko & Hannukkala (2015, 19) kirjoittivat, että keskustelu ja toiminnallinen työskentely voivat vahvistaa nuorten itseilmaisua ja tunteiden sanoittamista, ja keholla toimiminen voi edistää nuoren ymmärrystä toisten tunteita ja erilaisuutta kohtaan. Erkon & Hannukkalan (2015, 19) mukaan myös keskustelu ja toiminnallinen työskentely voivat lisätä

nuorten empatiakykyä sekä toisen huomioon ottoa, ja toiminnallisuuden avulla nuoret voivat purkaa energiaa myönteisesti ja luoda kontaktia muihin ryhmäytymisen, luottamuksen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseksi.

Nuoria tulisi motivoida löytämään jokin mielekäs harrastus, jollei nuori entuudestaan harrastamitään. Miikkulainen (2012, 19) totesi, että liikunnan positiiviset vaikutukset terveyteen ja suorituskykyyn ulottuvat syvälle, ja säännöllinen liikkuminen lisää elämänhallintaa ja saattaa edistää kiinnostuneisuutta terveellisiin elintapoihin vieden kiinnostusta pois esimerkiksi päihteidenkäytöstä. Toiminnallisuuden ja luovuuden avulla nuori saisi mahdollisuuden haastaa ja kehittää itseään, jolloin nuoren itsetunto vahvistuisi ja nuori saisi elämälleen lisää merkityksellisyden tuntua.

Tulokset osoittivat, että suurin osa nuorista ei harrastanut mitään. He kertoivat harrastukseen päihteiden käytön ja ”hengailun” kavereiden kanssa. Näin ollen tuloksista ilmeni, että nuoret tarvitsevat mielekästä tekemistä, itsetunnon ja myönteisen minäkuvan vahvistamista sekä onnistumisen kokemuksia. Vantaan vankilan nuorten osaston toiminnan tulisi olla suunnitelmallista ja tavoitehakuista, mikä tukisi nuorten itsetuntoa, vahvistaisi myönteistä minäkuvaa ja ruokkisi onnistumisen kokemuksia. Nuorten osaston toimintamahdollisuuksien suunnittelussa voidaan hyödyntää Sasu Tynin (2015) esittelemiä Good lives modelista lähtöisin olevia tarpeita, joihin kuuluu mielekäs elämä (mukaan lukien terve elämä ja toimintakyky), tietämys, pärjääminen harrastuksissa ja vapaa-ajan toiminnoissa, pärjääminen työssä, autonomia ja itsemääräytyneisyys, sisäinen rauha, ihmissuhteet ja yhteenkuuluvuus, yhteisöllisyys, henkisyys, onnellisuus ja mielihyvä sekä luovuus.

8 Pohdinta

Tämä kappale käsittää pohdinnan opinnäytetyöstä prosessina, kuin myös tarkastelua opinnäytetyöstä seuranneesta ammatillisesta kehittymisestäämme ja -kasvustamme. Pohdimme tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä meidän molempien roolia tutkijana, opiskelijana sekä työyhteisön aktiivisena jäsenenä. Tarkastelemme myös opinnäytetyöprosessin parityökentelyä eri aspekteista. Pohdimme opinnäytetyön tekoprosessin kulmakiviä ja haasteita sekä onnistumisia ja asetettujen tavoitteiden toteutumista. Kerromme myös mikä opinnäytetyössä oli erityisen haasteellista ja vaikeaa, ja mikä puolestaan sujui jouhevasti ja tuntui molemmista erityisen mukavalta ja mielekkäältä. Tarkastelemme tutkimustulosten luotettavuutta, eettisyyttä ja hyödyllisyyttä sekä tuomme esiin myös kehitysideamme, jotka syntyivät opinnäytetyön tekoprosessin myötä.

8.1 Oman ammatillisen toiminnan reflektointi

Tammikuussa 2017 teimme päätöksen tehdä opinnäytetyö yhdessä. Ojala oli aikanaan aloittanut opinnäytetyötä yksin Vantaan vankilan nuorten osastosta, ja Ajo vastaavasti etsi luotettavaa ja ammattitaitoista opinnäytetyöparia. Tuolloin työskentelimme kumpikin Vantaan vankilassa, joten yhteistyön aloittaminen tuntui helpolta ja luontevalta. Molemmilla oli selkeä visio ja tavoite tehdä tutkimus Vantaan vankilan nuorten osastosta, josta ennen kaikkea Rikosseuraamuslaitos hyötyisi. Näin ollen molemmat halusivat suunnitella, tutkia ja tehdä opinnäytetyön huolellisesti ja pitkäjänteisesti, jotta lopputulos miellyttäisi niin meitä, Laurea ammattikorkeakoulua kuin myös Etelä-Suomen Rikosseuraamusaluetta, Rikosseuraamuslaitosta ja Vantaan vankilaa. Halusimme kasvaa ja kehittyä ammatillisesti sekä tutkijoina että tutkimuksen kautta rikosseuraamus- ja sosiaalialan työntekijöinä. Yhteistyö alkoi heti, ja esitimme opinnäytetyön suunnitelman keväällä 2017. Suunnitelman teon jälkeen jatkoimme itse opinnäytetyön tekemistä. Työmäärä ei jakautunut tasaisesti yrityksestä huolimatta, mutta opinnäytetyöstä muodostui mielestämme tekijöidensä näköinen tutkimus, joka on tehty aidosta halusta kehittää nuorten kanssa tehtävää työtä. Olemme tyytyväisiä lopputulokseen, vaikka prosessi koettelikin meitä muun muassa aikataulullisesti. Tulokset ja johtopäätökset avasimme melkein kaikki yhdessä, jonka katsomme tärkeimmäksi osa-alueeksi koko työssä. Muista osioista kirjoitimme osan yhdessä ja osan erikseen sovituksi. Pidimme toisemme aktiivisesti ajan tasalla opinnäytetyön sisällöstä silloin, kun työskentelimme yksin tahoillamme. Esitimme opinnäytetyön arvioivassa seminaarissa helmikuussa 2018, jonka jälkeen saimme viikon aikaa korjailta ja viimeistellä työtämme.

Opinnäytetyö oli molempien ensimmäinen laaja työelämälähtöinen tutkimus. Ojala on tehnyt ammattikorkeakoulun vaatimuksia hiukan suppeamman opinnäytetyön aikanaan rikosseuraamusalan ammatillista tutkintoa varten. Olemme saaneet harjoitella sekä tutkimustyötä että tutkijan position omaksumista, joka on ollut haastavaa mutta mielekästä. Opinnäytetyöprosessi on lisännyt molempien teoreettista osaamista, joka tukee käytännössä tehtävää työtä nuorten kanssa. Oppiminen ja opinnäytetyöprosessissa onnistuminen ovat lisänneet molempien itseluottamusta, vahvistaneet uskoa kykyihimme ja osaamiseemme sekä lisänneet itsevarmuutta. Olemme saaneet harjoitella aikatauluttamista, tehokasta ajankäyttöä, paineensietokykyä ja joustamista sekä joutuneet aika-ajoin sietämään kiirettä, väsymystä, epävarmuutta, voimattomuutta ja riittämättömyyttä. Kannustaminen ja toisen tukeminen puolin ja toisin on ollut korvaamaton voimavara, jonka avulla olemme jaksaneet tehdä tutkimusta vaikeinkin hetkinä. Erityistä haastetta tutkimuksen teossa aiheutti sekundaariaineiston analysoiminen.

Opinnäytetyön tekeminen on kasvattanut molempien kiinnostusta urapolkua kohtaan, ja Ajo innostui hakemaan Naulakallion lastenkodin päihdekuntoutusosaston ohjaajan määräämää toimea loppukesästä 2017. Ajon työskentely Naulakallion lastenkodissa 16-17-vuotiaiden

nuorten kanssa sekä intensiivinen omahoitaja/yksilötyöskentely on mahdollistanut ammatillisen kasvun ja herätellyt ajatuksia varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisevään työhön. Ajo on päässyt harjoittelemaan sosionomin työtä ympäristöön, joka on vahvistanut Ajon kiinnostusta nuorten kanssa tehtävään yksilötyöhön. Uskomme jatkavamme molemmat nuorten parissa tehtävää työtä.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tehdessämme opinnäytetyötä olemme noudattaneet sosiaalialan ammattieettisiä ohjeita ja säädöksiä. Eettisesti tulee huomioida, että Ojala työskentelee opinnäytetyötä tehdessä nuorten osaston toisena vastaavana ohjaajana. Ajo työskenteli lokakuuhun 2017 saakka satunnaisesti nuorten osaston kerrosvaltuutettuna, joten osa haastatteluista nuorista on meille tuttuja. Tulee kuitenkin huomioida, että kaikki Vantaan vankilan nuorten osaston nuoret eivät ole osallistuneet BAROfi-haastatteluihin. Koemme, ettei työskentely Vantaan vankilassa ole vaikuttanut tutkijapositioomme vaikkakin Ojala on osallistunut moniammatillisen tiimin kokouksiin esittelemällä eri ”vankikeissejä” sekä muutamaa BAROfi-haastatteluihin sekä kirjaavana osapuolena että haastattelijan roolissa.

Käytössämme ollut sekundaariaineisto osoittautui osin haasteelliseksi materiaaliksi. Eri tekijät voivat vaikuttaa BAROfi-haastattelujen luotettavuuteen. Nuoret ovat erilaisia muun muassa persooniltaan, temperamenteiltaan ja käyttäytymiseltään, joiden vuoksi jokainen haastattelu on omannäköinen. Osa haastatteluista on pitkiä ja kattavia, osa taas lyhyitä ja suppeita. Sekä haastattelijan että kirjaavan osapuolen tulee luottaa nuoreen, vaikka haastattelijat eivät voi tietää puhuuko nuori totta. Lisäksi BAROfi-haastattelujen luotettavuuteen vaikuttaa haastattelijoiden ja kirjaavien osapuolten jatkuva vaihtuminen, mikä on omiaan aiheuttamaan haastatteluihin tulkintaeroja. Lisäksi haastattelijoiden ja kirjaavien osapuolten lähtökohdat kuten ikä, ammatit, ammatillinen osaaminen, historia, kokemus ja taito muuntaa tilanne kirjalliseen muotoon poikkeavat toinen toisistaan, mikä saattaa myös aiheuttaa eroavaisuuksia haastattelutilanteisiin ja haastattelujen kirjaamiseen. Haastattelutilanteissa myös yleiset vuorovaikutustaidot, haastattelijan, kirjaavan osapuolen ja haastateltavan henkilökemiat, luottamus haastattelijan, kirjaavan osapuolen ja haastateltavan välillä, jokaisen osapuolen keskittyminen kuin myös läsnäolo, haastattelijan myötätunto haastateltavaa kohtaan sekä haastateltavan eleiden tulkitseminen voivat myös vaikuttaa haastattelujen etenemiseen ja kirjaamiseen. Yksi oleellisimmista tekijöistä luotettavuuden lisäämisen kannalta on työntekijöiden pyrkimys luoda turvallinen, hyväksyvä, luotettava ja kiireetön ilmapiiri haastattelutilanteeseen. BAROfi-haastattelujen luotettavuuden lisäksi käytössämme olleen sekundaariaineiston käyttö laadullisessa tutkimuksessa osoittautui haasteelliseksi.

Haastatelluilta nuorilta ei oltu kysytty BAROfi-haastattelutilanteessa erillistä lupaa haastattelujen mahdolliseen käyttöön myöhemmin opinnäytetyön tukena. Kirjallisen luvan pyytäminen

nuorilta jälkikäteen osoittautui kuitenkin helpoksi. Annoimme BAROfi-haastattelussa olleille nuorille kirjallisen suostumuslomakkeen, jossa kerroimme haastattelujen käytön syistä ja varmistimme jokaisen nuoren suostumuksen BAROfi-haastattelun vapaaehtoiseen, nimettömään ja tunnistamattomaan käyttöön. Tarkensimme nuorille, että tutkimukseen osallistumisen voi koska tahansa keskeyttää omasta pyynnöstä. Annoimme nuorille kirjalliset suostumuslomakkeet vankilassa, joten pystyimme tarkentamaan suostumusluvan pyynnön yhteydessä opinnäytetyömme tarkoitusta. Huolehdimme koko tutkimusprosessin ajan, että jokaisen tutkimukseen osallistuvan nuoren anonymiteetti säilyi. Koemme onnistuneemme tavoitteessamme tutkimuksemme suorista lainauksista huolimatta.

Olemme tehneet suuren työn kerätessämme ja valitessamme luotettavaa lähdemateriaalia tutkimuksen teoreettiseen taustaan. Opinnäytetyömme luotettavuutta lisää paitsi intensiivinen työparityö (kaksi tutkijaa), myös yhdistetty käytännön kokemus ja osaaminen nuoriso- ja vankilatyöstä. Lisäksi tutkimuksemme luotettavuutta lisää molempien rikosseuraamusalan sosionomin lähes valmis ammattikorkeakoulututkinto sekä Ojalan rikosseuraamusalan tutkinto ja ammattitaito. Ojala on työskennellyt Vantaan vankilassa ohjaajan vakituudessa virassa vuodesta 2013. Lisäksi Ojala on työskennellyt sekä Vantaan- että Helsingin vankilassa vartijana ja aikaisemmin vuoden ajan nuorisokodin ohjaajana. Nykyisessä virassaan Ojala toimii Vantaan vankilan nuorten osaston toisena vastaavana ohjaajana. Myös Ajo on työskennellyt Vantaan vankilassa vartijan työsuhteessa sekä suorittanut työharjoittelun erityisohjaajana Vantaan vankilan nuorten osastolla. Tällä hetkellä Ajo työskentelee Naulakallion lastenkodin päihdekuntoutusosaston ohjaajana.

Parityöskentely oli antoisaa, avartavaa ja opettavaista. Työskentely osoittautui myös haasteelliseksi ja stressaavaksi aikataulutuksen ja runsaan sairastelun vuoksi. Aloitimme opinnäytetyön sopien, että kirjoitamme tutkimusta yhdessä. Jatkuva yhdessä kirjoittamisen yrittäminen viivästytti opinnäytetyöprosessin etenemistä ja opinnäytetyön valmistumista. Toisaalta työparityöskentely oli omiaan lisäämään paitsi opinnäytetyön luotettavuutta, myös opettamaan parityöskentelyä, säästämään molempien voimavaroja, rikkomaan rutiineja ja tarjoamaan mahdollisuuksia tarkastella tutkimusta monipuolisesti kahden eri tekijän näkökulmasta. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös molempien kiinnostus nuoriin ja nuorisotyöhön sekä vahva yhteinen näkemys siitä, kuinka nuorten tulisi toimia ja työskennellä. Olemme motivoituneita kehittämään nuorten parissa tehtävää työtä sekä itse kasvamaan ja kehittymään ammatillisesti.

8.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja kehittämis ehdotukset

Opinnäytetyömme pyrkimys oli tutkia ja selvittää Vantaan vankilan nuorten osaston kehittämismahdollisuuksia nuorten iänmukaiset tarpeet huomioiden. Selvitimme nuorten elämästä nousevia merkityksellisiä asioita, jotka voivat vaikuttaa muun muassa nuorten kasvuun ja

kehitykseen, mielenterveyteen, perhe- ja kaverisuhteisiin, opiskeluun ja koulunkäyntiin, vapaa-aikaan, päihteidenkäyttöön, syrjäytymiseen sekä rikolliseen käyttäytymiseen. Saatua tietoa voitaisiin tarpeen mukaan hyödyntää Vantaan vankilan lisäksi muissa Suomen vankiloissa, joissa on suunnitteilla tai on jo olemassa oleva nuorten (tutkinta)vankien osasto. Vantaan vankilan nuorten osasto on toiminut aktiivisesti useita vuosia, joten pyrimme herättelemään ajatuksia, kuinka nuorten osastoa voitaisiin kehittää entistä toimivammaksi. Yleisesti vankeinhoidossa on viime aikoina ollut havaittavissa erinäisiä muutoksia mitä tulee esimerkiksi lähi-työhön, vankien aktivointiin sekä nuorten vankien erityisyyden huomioimiseen liittyen.

Tuloksista ei käynyt ilmi, että nuorten osasto sijaitsee asuinkerroksella, josta on suora yhteys aikuisiin tutkintavankeihin, mutta tunnemme nykyisen tilanteen. Kehittämisehdotuksemme on siirtää nuorten osasto asuinkerrokselle, josta ei ole näkö- tai keskusteluyhteyttä aikuisiin vankeihin. Tällä hetkellä nuorten osasto sijaitsee asuinkerroksella, jonka yhteydessä sijaitsee erillinen työssäkäyvien aikuisten vankien osasto sekä matalan kynnyksen päihdekuntoutus-osasto aikuisille. Nuorten osaston ja kuntoutus- sekä työosaston erottava tekijä on lukollinen verkko-ovi, jonka läpi nuoret ja aikuiset vangit voivat esimerkiksi keskustella ja vaihtaa tava-roita keskenään. Yhteydenpidosta voi aiheutua erinäisiä hankaluuksia kuten haitallisten ihmis-suhteiden muodostumista, kaupankäyntiä ja velkasuhteita. Lisäksi nuoret saattavat saada hai-tallisia vaikutteita aikuisilta vangeilta, joilla saattaa olla takanaan pitkältä ajalta rikollista käyttäytymistä sekä useita vankilakertalaisuuksia.

Tuloksista nousi, että kaikki haastatellut käyttävät säännöllisesti päihteitä ja päihteiden käyttö on alkanut nuorena, esimerkiksi jo alle 10-vuotiaana. Kehitysehdotuksemme on, että nuorille suunnattua päihdetyötä lisätään. Vantaan vankilan nuorten osastolla on aiemmin jär-jestetty esimerkiksi Antiriippuvuus-kursseja, joiden tarkoitus on herätellä nuorissa muutosmo-tivaatiota ja lisätä tietoutta erilaisista riippuvuksista. Nuorten osaston nuorien määrästä riip-puen esimerkiksi kerran kevät ja syyspuolella pidettynä kyseinen kurssi tavoittaa jo suhteelli-sen paljon nuoria. Vantaan vankilan kuntoutuspuolen työntekijöiden kesken on käyty keskus-telua aiheesta, mutta muutos vaatii käytännön toimia muodostuakseen käytänteeksi. Samoin yksilöllistä, motivoivaa päihdetyötä pitää pyrkiä suuntaamaan mahdollisuuksien mukaan enemmän nuoriin, sillä heidän päihteiden käyttönsä on ilmeinen ja vakava. Kokemus ja saatu palaute ovat osoittaneet, että nuoria herättelevät ja puhuttelevat usein tilanteet, joissa omasta päihdeongelmastaan ja selviytymisestään kertoo esimerkiksi entinen päihdeongelmai-nen ja vankilasta vapautunut ihminen. Mielestämme asiaa voisi tarkastella myös siltä kan-nalta, löytyykö Vantaan vankilasta suoraan halukkaita aikuisia tutkintavankeja, jotka olisivat valmiita kertomaan omista kokemuksistaan nuorille. Olemme havainneet, että aikuiset tutkin-tavangit pyrkivät ajoittain ”puhumaan nuorille järkeä” mitä tulee nuorten valintoihin ja nuor-ten päihteiden käytön suhteen. Vertaisuus ja ”kokemusasiantuntijuus” on tunnetusti hyvä tapa monessa ongelmallisessa aiheessa. Aikuisen tutkintavangin hyödyntäminen olisi

kustannustehokasta ja aikataulullisesti suhteellisen helposti järjestettävissä sekä mielekästä myös aikuiselle tutkintavangille.

Huomioimme, että vankien päihdetestausta ja päihdetyötä tulee aktivoida Vantaan vankilassa ja Vantaan vankilan nuorten osastolla. Olemme havainneet, että moni nuori haluaa sitoutua päihdeettömyyteen, jolloin he antavat vapaaehtoisesti päihdeettömyyssitoumuksen. Osa osastolle sijoitetuista nuorista ei ymmärrä, mitä sitoumus tarkoittaa ”henkisen sitoutumisen” lisäksi, sillä näkyvää päihdetestausta ei tehdä henkisen sitoutumisen tueksi. Tulee huomioida, että osa nuorista sijoitetaan Vantaan vankilasta suoraan avovankilaan, jolloin heitä ei voida sijoittaa ennen negatiivisten päihdeseulojen todentamista. Olemme kuulleet selityksiä, että päihdetestit ovat taloudellisesti arvokkaita, eikä henkilökuntaa ei ole riittävästi. Koemme, että aktiivinen päihdetestaustoiminta ja lisätty päihdetyö motivoisi nuorta entistä enemmän pysymään erossa päihteistä antaen nuorelle onnistumisen kokemuksen, kun ”seula on negatiivinen”. Jokainen nuorta lähellä toimiva työntekijä ei välttämättä ymmärrä, miten tärkeää tämä on nuorelle, joka ei ole ikinä onnistunut olemaan ilman päihteitä tai saanut muita suurempia onnistumisen kokemuksia erinäisistä yrityksistä huolimatta.

Tuloksista nousi, että nuoret kokevat lähisuhteiden merkityksen tärkeäksi elämässään. Kehitysehdotuksemme on, että Vantaan vankilassa mahdollistetaan niin sanotut läheistapaamiset. Lisäksi ehdotamme, että esimerkiksi huoltajien tapaamisien määrää lisätään resurssien puitteissa varsinkin alaikäisten nuorten kohdalta. Läheistapaaminen ei vaadi varsinaista sukulaisuutta vaan perusteeksi riittää, mikäli tapaaja on jollakin tavalla erityinen henkilö nuorelle vangille. Käsityksemme on, että kyseisiä läheistapaamisia ei jostakin syystä juurikaan järjestetä Vantaan vankilassa mahdollisuudesta huolimatta. Huoltajien tapaamisten lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida, kuinka hyödyllinen tai haitallinen edellä mainittu läheistapaaminen on muun muassa nuoren näkökulmasta ja nuoren kehitykselle. Tiedämme, että kehitysehdotus on jokseenkin haastava tehtävä. Tästä syystä kyseisiä läheistapaamisia, kuten huoltajien kanssa toteutuneita tapaamisia on mahdollisuuksien mukaan liitettävä esimerkiksi erilaisiin verkostotapaamisiin, jolloin nuoren ympärillä on turvallisia aikuisia. Kokemus on osoittanut, että kyseiset verkostotapaamiset tapaajista riippumatta tuottavat runsaasti informaatiota henkilökunnan käyttöön. Tapaamiset ovat myös kustannustehokkaita työntekijöiden ja verkostojen näkökulmasta.

Tuloksista ilmeni, että nuoret ovat kokeneet elämässään väkivaltaa uhrin tai tekijän asemassa. Usein heillä oli kokemusta kummastakin. Tuloksista selvisi, että kaikki haastatellut olivat tutkintavankeudessa väkivaltarikoksista. Kehitysehdotuksemme nuorille tulee järjestää enemmän ohjattua keskustelua väkivallasta, väkivallan syistä ja seurauksista. Vantaan vankilassa järjestetään Suuttumuksen hallinta-kursseja yksilökeskusteluina ja ryhmässä tarpeen mukaan. Olisiko mahdollista järjestää keskusteluja myös ryhmässä? Silloin nuoret kuulisivat

toistensa kokemuksia ohjatusti, ja tapahtumista voitaisiin keskustella turvallisesti ja rakentavalla tavalla. Vantaan vankilassa on myös aikuisia tutkintavankeja, joilla on kokemuksia väkivallasta sen kaikissa muodoissaan. Ehkä heitä voisi mahdollisuuksien mukaan käyttää apuna keskusteltaessa aiheesta vertaisena samalla tapaa kuin edellä mainitussa ”päihde esimerkiksi”?

Tuloksista ilmeni, että nuoret pitävät eri liikuntamuodoista. Kehitysehdotuksemme on, että nuoria tulee ohjata enemmän liikuntaan liittyvissä asioissa. Vantaan vankilassa on oma liikunnan ohjaaja, mutta hänen aikansa on muun henkilökunnan tapaan rajallista. Vuonna 2016 Vantaan vankila sai rahoitusta projektiin, jossa nuorille opetettiin esimerkiksi ”street dancea”. Yllätykseksemme tämä innoitti silloisia nuorten osaston nuoria heittäytymään johtaen nuorten onnistumisen kokemuksiin. Projektiin osallistuminen ja onnistumisen kokemukset paransivat selvästi myös nuorten osaston yhteishenkeä. Tuolloin tanssin osalta ohjaajana toimi yksi Suomen parhaimmista kuuluvista henkilöistä. Hän kertoi olevansa valmis tulemaan jatkossakin ohjaamaan vastaavia ryhmiä, projektin jo päättyttyä. Vantaan vankilan tulisi selvittää vastaavia vaihtoehtoja, tai jotakin muuta ryhmässä tapahtuvaa ohjattua toiminnan muotoa. Vaihtoehtoja on paljon, ja kyse lienee omalla tavallaan enemmän siitä, kuinka paljon nuorten liikuttamiseen halutaan panostaa.

Tuloksista nousi, että vankilaan päätyneillä nuorilla ei ole juurikaan työkokemusta. Työnteko tuo sisältöä päivään sellissä ”makaamisen” sijaan tarjoten nuorille myös onnistumisen kokemuksia. Vantaan vankilassa on käyty aika ajoin muun muassa kuntoutussektorin ja Vantaan vankilassa sijaitsevan työliikkeen kanssa keskustelua, että nuoret pääsisivät jollakin tapaa tutustumaan ja kokeilun kautta osallistumaan työliikkeellä tehtäviin töihin. Mielestämme toteutus käytännön järjestelyiltään olisi enemmän jopa tahto, kuin resurssikysymys. Samalla kyseinen toimintatapa antaisi nuorille mielekästä tekemistä Vantaan vankilan sisällä. Nuoret pääsisivät näkemään mitä tarkoittaa sitoutuminen työntekoon matalalla kynnyksellä huomioiden, että moni nuori aloittaa mahdollisen työelämänsä erilaisten työpajojen kautta vapauduttuaan. Kehitysehdotuksemme on tarjota nuorelle työkokeilua työnteosta työliikkeellä tutkintavankeuden aikana.

Kehitysehdotuksemme on verkostoitumisen ja tiiviin yhteistyön lisääminen eri tahojen välillä. Vantaan vankilan nuorten osastolla voidaan hyödyntää enenevässä määrin ulkopuolisia toimijoita esimerkiksi Helsingin kaupungilta ja kolmannelta sektorilta sen mukaan, mitä osaston nuorten tarpeet vaativat ja päiväjärjestys antaa myöden. Näin ollen päiväohjelman sisällön järjestäminen ei henkilöityisi ainoastaan osaston vartijoihin ja ohjaajiin, ja nuoret saisivat mahdollisuuden opetella toimimaan myös muiden turvallisten aikuisten sekä eri tahojen kanssa jo suljetuissa olosuhteissa ollessaan. Ulkopuolisten toimijoiden kautta nuorten tutkintavankeuden aikainen tarkoituksenmukainen ja mielekäs tekeminen lisääntyisi, ja nuoret

voisivat saada enemmän valmennusta ja opastusta vapautumisen jälkeistä aikaa ja tulevaisuutta varten. Lisäksi nuorten osastolla voisi vieraila eri tahoja ja toimijoita, jotka olisivat ikään kuin heti nuorta vastassa nuoren vapautumisen jälkeen. Näin ollen nuorella voisi olla valmiina jokin taho, järjestö tai yhteisö, johon nuori voisi tutkintavankeusajan jälkeen kiinnittyä.

Kehitysehdotuksenamme Vantaan vankilan oman henkilökunnan lisäksi päiväohjelman sisällön tuottamisessa voidaan hyödyntää yhä enenevässä määrin nuorten osastolla työskenteleviä vartioita, jolloin turvallisuus, tuntemus, luottamus, vuorovaikutus ja työskentely nuorten ja vartioiden välillä lisääntyy. Vartijat voisivat työskennellä osastolla toimivien ohjaajien tukena/työparina esimerkiksi keskustelu- ja toimintaryhmissä sekä ohjata nuorille henkilökohtaisia yksilökeskusteluja ja strukturoituja yksilökeskusteluohjelmia, kuten päihde- ja vihanhallintaohjelmia. Vartijat voisivat halutessaan osallistua Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen järjestämiin täydennyskoulutuksiin, jotka tukisivat vartioiden ammatillista kasvua ja kehittymistä. Toteuttaminen vaatii enemmän resursseja, sillä nuorten osastolla työskentelevät vartijat vastaavat osaltaan myös muista asuinkerroksen osastoista ja täten suuresta vankimäärästä.

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

- Arola-Järvi, A. 2012. Suunnitelmallisen vankeusajan käsikirja. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 1/2012. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Erkko, A. & Hannukkala, M. 2015. Mielenterveys Voimaksi. Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille. Suomen Mielenterveysseura. 3. painos. Suomi: Esa Print Oy.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisorikollisuus. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu 221. Helsinki.
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaalisen turvan mahdollisuudet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kivivuori, J. & Linderborg, H. 2009. Lyhytaikaisvanki. Tutkimus lyhytaikaisvankien elinoloista, elämäkulusta ja rikollisuudesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 248. Rikosseuraamusviraston julkaisu 2/2009.
- Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. Vantaa: Hansaprint. Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Koski-Jännes, A. ym. 2008. Kohti muutosta. Motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. Tammi.
- Koste, A. 2016. Nuorista Suomessa. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, Helsinki: Grano oy.
- Kumpulainen, K. ym. 2016. Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. 1. Painos. Helsinki: Duodecim.
- Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. 2. uudistettu laitos. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2014. Riika: Drukatava.
- Lavikkala, R. & Linderborg, H. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 2/2011. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Linderborg, H. ym. 2012. Laatuaikaa vankilassa? Tutkimus vankielämän laatuun vaikuttavista tekijöistä. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2012. Vammalan kirjapaino Oy.
- Maruna, S. 2001. Making Good: How ex-convicts Reform and Rebuilt Their Lives. American Psychological Association.
- McGuire, J. 1995. What Works: Reducing reoffending; Guidelines from re-search and practice. Wiley-Blackwell.
- Muncie, J. 2015. Youth & Crime. 4th edition. Los Angeles: SAGE Publications.
- Newburn, T. 2017. Criminology. Third edition. New York. Routledge.
- Nordling, E. & Toivio, T., E. 2013. Mielenterveyden psykologia. 3. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Nurmi, P. 2013. Lapsen ja nuoren viha. PS-kustannus. Juva: Bookwell Oy.

Partanen, A. 2015. Päihdehoitotyö. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Raitainen, M. 2011. Aikuistuminen - uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa? Tampere: Vastapaino.

Tapio, M. 2013. Vahvasti vankilasta vapauteen. Hanke-esittely. Kuntoutus 1/2013, 51-52.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Suomi: Tammi.

Tyni, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Akateeminen väitöskirja. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2015. Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print 2015.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print. 197 - 226.

Sähköiset lähteet:

DNRO 4732/27/09 (10.4.2012): Tutkintavankien kohtelu ja olosuhteet Vantaan vankilan osastolla 41. Viitattu 10.1.2017.

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${THWIDS}=0.21/1494157281_5828&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${THWIDS}=0.21/1494157281_5828&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Arjen perusteet. HUS. Mielenterveystalo.fi. Viitattu 27.3.2017.

https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tyokaluja_itsehoito/Pages/arjenperusteet.aspx

Erityisnuorisotyö. Helsingin seurakuntayhtymä. Snellu. Viitattu 18.1.2018.

<http://www.snellu.info/snellun-palvelut/vankeus/vankilaryhmat/72-automaattisesti-generoitu-otsikosta>

Granfelt, R. 2015. Asumissosiaalinen työ: Kotiin ja rikollisuudesta irti? Y-Säätiön julkaisuja 2015. Viitattu 26.6.2017.

<http://docplayer.fi/8536790-Asumissosiaalinen-tyo-kotiin-ja-rikollisuudesta-irti-riitta-granfelt.html>

Heikkilä, L. 2008. BARO-käsikirja - Työväline nuorten arviointiin. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:5. Viitattu 27.3.2017.

http://www.socca.fi/files/606/Baro_kasikirja_nettiin.pdf

Helsingin kaupunki. 2015. Nuorten Ohjaamo Helsinki avaa palvelupisteensä Kampissa. Viitattu 14.2.2018.

<https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/ohjaamo-avautuu>

HelsinkiMissio. Aggredi®. Viitattu 14.2.2018.

<https://www.helsinkimissio.fi/aggredi>

Hyvinvointi. Mielenterveysseura. Viitattu 6.8.2017.

<http://mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/kuinka-voit>

Häiriöt ja ongelmat. Johdanto nuoruusikään. Nuorten mielenterveystalo.fi. Viitattu 2.9.2017.

https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/Johdanto-nuoruusik%C3%A4nC3%A4n.aspx

Kypärä, N. & Mäki, M. 2000. Suojaavat tekijät lapsen psyykkisessä selviytymisessä. Pro gradu -tutkielma. Psykologian laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 30.8.2017.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10808/kypara_maki.pdf?sequence=1

Laaja-alainen erityisopettaja. Keskuspuisto. Viitattu 4.2.2018.

<http://www.keskuspuisto.fi/opiskelijat/elat>

Laine, M. 2011. Haaste. Positiivista kriminologiaa. Viitattu 19.3.2017.

<http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32011/positiivistakriminologiaa.html>

Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 6.9.2017.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114404/Selv200407.pdf?sequence=1>

Miikkulainen, L. 2012. Arjen taidot -tietopankki. Materiaalia rikoksista tuomittujen arjessa selviytymisen ja elämänhallinnan edistämiseen. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 30.8.2017.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6Cr4qakak/Arjen_taidot_-tietopankki_2012.pdf

Mielenterveysosaaminen. Mielenterveysseura. Viitattu 6.8.2017.

<http://mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/mielenterveystaitoja-voi-oppia>

Mielenterveysosaaminen. Mielenterveysseura. Viitattu 6.8.2017.
<http://mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/mielenterveysosaaminen/nuoren-mielen-ensiapu/my%C3%B6nteisen-vuorovaikutuksen>

NA Suomi. NA - Nimettömät Narkomaanit®. Viitattu 14.2.2018.
<https://www.nasuomi.org/tietoja-nasta/>

Nuorten elämänhallinta. 2015. Väestöliitto. Viitattu 13.2.2018.
http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/mita_vaestoliitto_tekkee/vaikuttamistyo/eduskunta-vaalit-2015/nuorten-elamanhallinta/

Opinto-ohjaaja. Keskuspuisto. Viitattu 4.2.2018
<http://www.keskuspuisto.fi/opiskelijat/opot>

Sosiaalinen ehkäiseminen. 2013. Rikoksentorjuntaneuvosto. Viitattu 2.9.2017.
<http://www.rikoksentorjunta.fi/fi/index/rikoksentorjunta/rikoksentorjunnanstrategiat/sosiaalinenehkaiseminen.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2015. Turvallisuuslinjaukset. Viitattu 30.8.2017.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/ODlBMQzPN/Turvallisuuslinjaukset_2015.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2016a. Pääjohtaja Esa Vesterbacka: Jokaisessa arkisessakin vuorovaikutustilanteessa on mahdollisuus edistää vankien muutostyötä. Viitattu 30.8.2017.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2016/11/paajoh-tajaesavesterbackajokaisessaarkisessakinvuorovaikutusti-lanteessaonmahdollisuusedistaavankienmuutostyota.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016b. Vartijat voivat edistää vankien kuntoutumista aktivoivalla lähi-työllä. Viitattu 30.8.2017.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2016/09/vartijat-voivatedistaavankienkuntoutumistaaktivoivallalahityolla.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016c. Aktivoiva lähityö. Viitattu 30.8.2017
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisu-sarja/qmR5zNYVd/RISE_2_2016_Aktivoiva_lahityo_WEB.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2017a. Vantaan vankila. Viitattu 21.6.2017.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/vantaanvan-kila.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017b. Alaikäinen vanki, ohje 1/004/2017, 13.6.2017. Viitattu 5.2.2018
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/alai-kainenvankiohje10042017.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2018. Arviointikeskukset. Viitattu 14.2.2018.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseentuomittujen-sijoittelujasiirtaminen/arviointikeskukset.html>

Räppi kaikaa vanhassa kuulusteluhuoneessa. 2017. Portti vapauteen. Viitattu 19.1.2018.
http://www.porttivapauteen.fi/vapautuvat/ajankohtaista/3450/rappi_kaikaa_vanhassa_kuulusteluhuoneessa

Saukko, M. Nuoren polku vapauteen. Vantaan vankila. Viitattu 18.1.2018.
https://jcn.pixel-online.org/files/events/11/01_Minna_Saukko.pdf

Siltanen, M. ym. 2016. Nyytin elämäntaitokurssi®. Nyyti ry. Helsinki: Aksidenssi Oy. Viitattu 12.2.2018

http://www.nyyti.fi/wp/wp-content/uploads/2016/09/ela%CC%88ma%CC%88ntai-toopas_nettti2-1-1.pdf

Tutkijan ABC. 2015. Rajatonta tiedekasvatusta. Viitattu 14.2.2018.
<https://rajatontatiedekasvatusta.wordpress.com/tutkijan-abc/>

Vamos romanihankkeet. Helsingin diakonissalaitos. Viitattu 14.2.2018.
<https://www.hdl.fi/blog/2018/01/10/vamos-romanihankkeet/>

Wallenius, T. 2016. Portti vapauteen. Lyhyestäkään vankeudesta ei pitäisi vapautua tyhjän päälle. Viitattu 12.2.2018.
http://www.porttivapauteen.fi/vapautuvat/ajankohtaista/3346/lyhyestakaan_vankeudesta_ei_pitaisi_vapautua_tyhjan_paalle

Julkaisemattomat lähteet

Rikosseuraamuslaitos. 2016d. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projekti (1.8.2016-31.12.2017). Projektisuunnitelma.

Rikosseuraamuslaitos. 2017c. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projekti. BAROfi-raportointipohja.

Liitteet
Liite 1: Tutkimuslupahakemus

Tutkimuslupa

20.6.2017

36/332/2017

Opiskelijat
Linda Ajo
/Petri Ojala
Rikosseuraamusala
Laurea-ammattikorkeakoulu

Hakemuksenne 19.6.2017

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytettä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii yliopettaja Sari Viikki-Ripatti. Työelämän yhteyshenkilönä toimii apulaisjohtaja Heidi Meling.

Tutkimuksen aihe

BARO® -menetelmä Vantaan vankilan nuoriso-osaston toimintamahdollisuuksien kehittämisessä sekä nuorten vankien tarpeiden tunnistamisessa

Tutkimuksen toteutus

Opinnäytteessä kartoitetaan Vantaan vankilassa vuosina 2016-2017 tehtyjen Baro®-haastattelujen avulla nuorten tarpeita.

Lupahakemus

Haette lupaa tutkimusaineiston käyttöön.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti.

Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulu-

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

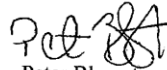
Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

tuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle. Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Pauli Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Vantaan vankilan johtaja
Vantaan vankilan apulaisjohtaja

Liite 2: Esimerkki aineiston analysoinnista nuorten avun tarpeen tunnistamisessa

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistys	Alakäsite	Yläkäsite
En tarvitse mitään apua periaatteessa päihteidenkäytön lopettamiseen. H4	En tarvitse apua päihteidenkäytön lopettamiseen	Kokee pärjäävänsä ilman apua	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa
Kokee, että hän pärjää elämässään ilman ulkopuolista tukea. H8	Pärjää elämässä ilman tukea	Kokee pärjäävänsä yksin	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa
Sit lopetin hoidon. H6	Lopetin hoidon	Kokee pärjäävänsä omillaan	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa
Olen käynyt psykologilla ja muualla tutkimuksissa. Koen ne ihan tarpeettomaksi. H1	Psykologi ja muut tutkimukset ovat tarpeettomia	Kokee pärjäävänsä ilman ulkopuolista tukea	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa
En mä terapiaa vastusta ja oon semmoseen valmis mut en pitkäksi aikaa tai sille. H3	En vastusta terapiaa mutta en ole valmis sitoutumaan siihen	Ei halua sitoutua tarjottuun apuun	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa
On tarjottu apua päihteidenkäyttöön mutta kieltäytyi siitä. H7	Kieltäytyi tarjotusta avusta	Kokee ulkopuolisen avun tarpeettomaksi	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa
Kokee jotkut katkot turhiksi. Ei koe kykenevänsä päihteettömyyteen. H10	Katkot ovat turhia, mutta ei kykene päihteettömyyteen	Kokee ulkopuolisen avun turhaksi	Ongelmia avun tarpeen tunnistamisessa ja vastaanottamisessa